

บทที่ 2

ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยการศึกษาสภาพการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง ศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินการจัดหลักสูตรใน 3 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมการจัดหลักสูตร การดำเนินการจัดหลักสูตรและการติดตามประเมินผล การจัดหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอการศึกษาออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 หลักสูตรก่อนประถมศึกษา อายุ 3 – 6 ปี พุทธศักราช 2540

ตอนที่ 2 แนวคิดและการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

ตอนที่ 3 หลักสูตรและการจัดหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษา

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้และการจัดหลักสูตร

ตอนที่ 1 หลักสูตรก่อนประถมศึกษา อายุ 3 – 6 ปี พุทธศักราช 2540

หลักการ

1. เป็นการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมเด็กทุกประเภท ที่มีอายุระหว่าง 3 – 6 ปี
2. เป็นการพัฒนาเด็กโดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา
3. เป็นการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ผ่านกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. เป็นการจัดประสบการณ์ที่让孩子สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
5. เป็นการพัฒนาเด็กโดยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
6. เป็นการพัฒนาเด็กโดยให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้เด็กอายุ 3 – 6 ปี มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และคุณลักษณะตามวัย ทั้งพัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ พัฒนาการด้านสังคม และพัฒนาการด้านสติปัญญา ตามหลักสูตรกำหนดดังต่อไปนี้

อายุของผู้เรียน

เด็กอายุระหว่าง 3 – 6 ปี

ระยะเวลาเรียน

ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1 – 3 ปีการศึกษา โดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา

แนวทางการจัดประสบการณ์

เพื่อให้การจัดประสบการณ์และกิจกรรมบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายจึงกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

1. ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
2. จัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
3. ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมของตนเองโดยครูเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
4. จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีบรรยากาศที่อบอุ่น เพื่อให้เด็กมีความสุข
5. จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ โดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน
6. จัดประสบการณ์ตรง ให้เด็กเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 มีโอกาสสังเกต สำรวจ เล่น ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง
7. จัดให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของ กับเด็ก และกับผู้ใหญ่
8. จัดให้มีความสุข มีทั้งกิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม กิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ
9. จัดให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่
10. จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลผลิต
11. จัดให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และเอื้อต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
12. จัดกิจกรรมให้เด็กมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม รักธรรมชาติ และรักท้องถิ่น
13. จัดให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และบอกผลการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและผู้อื่นได้
14. จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

15.เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

เนื้อหา

เนื้อหาที่จะนำไปใช้จัดกิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี กำหนดไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้

(1) ประสพการณ์สำคัญ เป็นประสพการณ์ที่ควรนำไปใช้จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้ครอบคลุมทั้ง 9 ข้อ ดังนี้

1. การสื่อความคิดที่เป็นการกระทำ
2. การใช้ภาษา
3. การเรียนรู้ทางสังคม
4. การเคลื่อนไหว
5. ดนตรี
6. การจำแนกและการเปรียบเทียบ
7. จำนวน
8. มิติสัมพันธ์ (พื้นที่/ระยะ)
9. เวลา

(2) เนื้อหาและแนวคิด

1. ตัวเรา
2. ครอบครัว
3. โรงเรียนของฉัน
4. บุคคลต่างๆ
5. วันสำคัญ
6. ธรรมชาติรอบตัว
7. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
8. การคมนาคมและการสื่อสาร
9. สิ่งต่างๆ รอบตัว

กิจกรรมประจำวัน

การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวันจึงต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้คือ

1. การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่
2. การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก
3. การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
4. การพัฒนาการคิด

5. การส่งเสริมให้เด็กได้เลือกและตัดสินใจ
6. การส่งเสริมลักษณะนิสัยและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน

การจัดตารางกิจกรรมประจำวัน

หลักการจัดตารางกิจกรรมประจำวัน

1. กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน
2. จัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนในอัตราส่วนที่เหมาะสม
3. กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาเกินกว่า 20 นาที
4. กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง เด็กมักจะสนุกสนานเพลิดเพลินไม่เบื่อหน่ายง่าย อาจใช้เวลาประมาณ 40 – 60 นาที
5. กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่ม และบุคลากรเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่สงบกับเคลื่อนไหว จัดให้ครบทุกประเภท กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กได้ไม่เหนื่อยมากเกินไป

การประเมินพัฒนาการ

การประเมินเด็กอายุ 3 – 6 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณาปรับปรุงวางแผนการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีพัฒนาการเร็วช้าต่างกัน และสามารถพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายได้ ถ้าเด็กได้รับประสบการณ์เสริมสร้างอย่างเพียงพอและเหมาะสม

การประเมินพัฒนาการควรยึดหลักดังนี้ คือ

1. ต้องประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้าน
2. ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
3. สภาพการประเมินต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันของเด็ก โดยจัดการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติตามตารางกิจกรรมประจำวัน
4. จัดทำการประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การเลือกใช้เครื่องมือและการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
5. ไม่ใช้การประเมินด้วยแบบทดสอบ เพราะไม่เหมาะสมกับวัยและระดับพัฒนาการของ

เด็กอายุ 3 – 6 ปี การประเมินเด็กควรจะขึ้นอยู่กับแหล่งข้อมูลหลายๆ ด้าน มิใช่ขึ้นอยู่กับคะแนนสอบ

สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็กอายุ 3 – 6 ปี ได้แก่ การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ การรวบรวมผลงานหรือชิ้นงานที่แสดงออกถึงการทำงานอย่างเต็มความสามารถในพัฒนาการแต่ละด้านของเด็กเป็นรายบุคคล ทั้งนี้อาจมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กโดยการจัดทำเป็นแฟ้มรายบุคคล

ตอนที่ 2 แนวคิดและการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษามีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่เป็นการให้บริการทางการศึกษาเบื้องต้นและมีความสำคัญต่อชีวิตของเด็ก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้กำหนดแนวคิดและการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. แนวคิดการจัดการจัดทำหลักสูตรก่อนประถมศึกษา

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการ ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าพัฒนาการของมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกัน ซึ่งพัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็กได้ ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กจึงเป็นเสมือนหนึ่งแนวทางให้ครูหรือผู้เกี่ยวข้องเข้าใจเด็ก สามารถอบรม เลี้ยงดู และจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างของแต่ละบุคคล ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง และการเรียนรู้จะเป็นไปได้ดี ถ้าผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว มีโอกาสริเริ่มตามความต้องการและความสนใจของตนเอง รวมทั้งอยู่ในบรรยากาศที่เป็นอิสระ อบอุ่นและปลอดภัย ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก การจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเองในสิ่งแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็ก

ทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์-จิตใจ และสังคม ดังนั้นหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษาฉบับนี้จึงถือ “การเล่น” เป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม วัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันไป หลักสูตรก่อนประถมศึกษาฉบับนี้ถือว่าครูระดับก่อนประถมศึกษาจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่าวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ครูผู้สอนควรต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กพัฒนา เกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานที่เหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างราบรื่น

2. หลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

2.1 การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็ก หลักสูตรที่เหมาะสมจะพัฒนาเด็กทุกด้านทั้งทางร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับ ต้องมีความหมายกับตัวเด็ก เป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษได้พัฒนา รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบัน มิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

2.2 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ครูจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้น สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้ และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษากับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา

2.3 การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ครูผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำ มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดสภาพแวดล้อมประสบการณ์และจัดกิจกรรมที่ครูและเด็กมีส่วนร่วมที่จะริเริ่มทั้งสองฝ่าย โดยครูจะเป็นผู้สนับสนุนและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้ ค้นพบด้วยตัวเอง ดังนั้นครูจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่ารู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบก่อน เพื่อจะได้วางแผน สร้างสภาพแวดล้อมและจัดกิจกรรมที่จะส่ง

เสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ครูต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก

2.4 การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินเด็กระดับก่อนประถมศึกษาวิธีวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ครูจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตน และพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการ จากข้อมูลเชิงบรรยายจากการรวบรวมผลงาน การแสดงออกในภาพที่เป็นจริง ข้อมูลจากครอบครัวของเด็ก ตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงาน สามารถบอกได้ว่า เด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยครูในการวางแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ผู้ปกครองเด็กและขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้ได้อีกด้วย

2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมาครูและพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบ หรือถือเป็นหุ้นส่วนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ดังนั้น ครูจึงมิใช่จะแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเท่านั้น แต่จะต้องให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ทั้งนี้มีได้หมายความว่าให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการโดยไม่คำนึงถึงหลักการจัดที่เหมาะสมกับวัยเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539) ได้ให้แนวในการดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนไว้ ดังนี้

การดำเนินการจัดการศึกษา

1. การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น

- 1.1 จัดทำสำมะโนนักเรียนที่มีอายุถึงเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดในเขตบริการ
- 1.2 รวบรวมจำนวนนักเรียน พร้อมรายชื่อติดตามให้มาเรียน เพื่อให้สามารถบริการได้อย่างทั่วถึง

2. การขออนุญาตเปิดทำการสอน ในกรณีเปิดชั้นเรียนใหม่/เพิ่มห้องเรียนและเพิ่มจำนวนนักเรียนในห้อง ให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด

3. การวางแผนรับเด็กเข้าเรียน ควรดำเนินการดังนี้

- 3.1 กำหนดวันรับสมัคร
- 3.2 กำหนดคุณสมบัติของเด็กที่จะเข้าเรียน

3.3 หลักฐานการสมัคร

3.4 การคัดเลือก (ถ้ามี)

3.5 การมอบตัว

3.6 การปฐมนิเทศ

4. ดำเนินงานตามนโยบายการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ให้สอดคล้องกับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด/สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

5. จัดทำแผนงาน/โครงการ เพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน

6. จัดครูที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าทำการสอน

7. ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแก่ครูผู้สอนในด้าน

7.1 การเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา

7.2 การจัดซื้อ จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และสื่ออย่างเพียงพอ เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมและประสบการณ์ได้

8. จัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

9. จัดบริการในด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ความปลอดภัยด้านโภชนาการและความปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ

10. จัดให้มีการปฐมนิเทศ การประชาสัมพันธ์ และการให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาเด็กและการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย

11. บริหารงบประมาณที่ได้รับจัดสรรให้ตรงตามวัตถุประสงค์ ถูกต้องตามระเบียบและสนองความต้องการในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

12. ติดต่อประสานงานกับศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาทั้งระดับจังหวัดและอำเภอ

13. นิเทศ ติดตาม กำกับ ประเมินผล และรายงานผลการจัดและการดำเนินงานระดับก่อนประถมศึกษา

คุณสมบัติของครูระดับก่อนประถมศึกษา

ในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่ควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. ด้านความรู้ความสามารถ

1.1 มีวุฒิการอนุบาลศึกษาหรือการศึกษาปฐมวัยหรือเคยผ่านการอบรมในระดับก่อนประถมศึกษา

1.2 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์ และสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 มีความรู้ในด้านจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมของเด็กได้

2. ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2.1 มีเจตคติที่ดีต่อการเป็นครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา

2.2 มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก

2.2.1 รักเด็ก

2.2.2 ยิ้มแย้มแจ่มใส

2.2.3 อารมณ์ดี ใจเย็น

2.2.4 บุคลิกภาพดี

2.2.5 มีความรับผิดชอบ

2.2.6 สุภาพเรียบร้อย

2.2.7 มีความเมตตา

2.2.8 อุดหนุน

2.2.9 เป็นคนช่างสังเกต

2.3 มีปฏิสัมพันธ์สัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก เช่น

2.3.1 การโอบอุ้มสัมผัสด้วยความอ่อนโยน

2.3.2 ท่าทางเป็นมิตร

2.3.3 การมองด้วยสายตาเอื้ออาทร

2.3.4 การพูดคุยด้วยวาจาไพเราะอ่อนหวาน

หน้าที่และความรับผิดชอบของครูระดับก่อนประถมศึกษา

ครูผู้สอนควรมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมและประสบการณ์ได้ตามแผนการจัดประสบการณ์ และตามตารางการจัดกิจกรรมประจำวัน

2. จัดหา จัดทำวัสดุอุปกรณ์และสื่อ เพื่อใช้ประกอบการจัดประสบการณ์

3. จัดทำงานธุรการในชั้นเรียน เช่น บัญชีเรียกชื่อ สมุดรายงานประจำตัวนักเรียน สมุดบันทึกความพร้อม แบบบันทึกการตรวจสุขภาพ ระเบียบสะสม ฯลฯ

4. การวัดและประเมินความพร้อม และความก้าวหน้าทางพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน

5. การปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียน และแสวงหาความร่วมมือในการจัด
 ประสพการณ์หรือแก้ปัญหานักเรียน

รูปแบบและเกณฑ์การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1. รูปแบบ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดรูปแบบการจัดการ
 ศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาไว้ 3 รูปแบบ คือ

1.1 รูปแบบที่ 1 อนุบาลหลักสูตร 1 ปี เด็กที่เข้าเรียนต้องมีอายุ 5 ปีบริบูรณ์ ถึง
 6 ปี หรือมีอายุก่อนเกณฑ์ภาคบังคับ 1 ปี

1.2 รูปแบบที่ 2 อนุบาลหลักสูตร 2 ปี ประกอบด้วย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้น
 อนุบาลปีที่ 2 เด็กที่เข้าเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ต้องมีอายุ 4 ปีบริบูรณ์ถึง 5 ปี

1.3 รูปแบบที่ 3 อนุบาลหลักสูตร 3 ปี ประกอบด้วย ชั้นอนุบาล 3 ขวบ ชั้น
 อนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2 เด็กที่เข้าเรียนอนุบาล 3 ขวบ ต้องมีอายุ 3 ปี บริบูรณ์ถึง 4 ปี

2. หลักเกณฑ์

2.1 การเปิดอนุบาลหลักสูตร 1 ปี และเปิดชั้นอนุบาลหลักสูตร 2 ปี จะต้องเป็น
 ไปตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

2.1.1 การนับอายุให้นับถึงวันเปิดเรียน ภาคเรียนที่ 1

2.1.2 จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียน ควรมีจำนวน 15-30 คน กรณีน้อยกว่า
 15 คน ให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด กรณีมากกว่า 30 คน
 แต่ไม่เกิน 35 คน ให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้บริหารโรงเรียน ถ้าจำเป็นต้องรับนักเรียนเกิน 35 คน
 ให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด

2.1.3 มีครูเพียงพอและมีความรู้ความสามารถในการจัดประสพการณ์ให้
 กับเด็ก โดยมีวุฒิทางอนุบาลศึกษา/ปฐมวัย หรือผ่านการอบรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับ
 ก่อนประถมศึกษา ตามหลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด

2.1.4 ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการ
 จัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา

2.1.5 โรงเรียนมีความพร้อมที่จะเปิดชั้นเรียนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2.2 การเปิดชั้นอนุบาลหลักสูตร 3 ปี จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

2.2.1 จำนวนนักเรียนต่อหนึ่งห้องเรียนจะต้องมีไม่น้อยกว่า 5 คน และ
 ไม่เกิน 15 คน

2.2.2 นักเรียนมีอายุ 3 ปีบริบูรณ์ โดยนับถึงวันเปิดเรียน ภาคเรียนที่ 1

2.2.3 มีครูเพียงพอและครูผู้สอนมีประสบการณ์ในการสอนเด็กระดับก่อนประถมศึกษามาแล้วอย่างน้อย 2 ปี

2.2.4 มีพี่เลี้ยงช่วยครูดูแลเด็ก 1 คน ต่อห้อง ในกรณีที่มีนักเรียน 10 คนขึ้นไปผู้ดูแลเด็กต้องมีอายุ 15 ปีบริบูรณ์ มีพื้นความรู้ขั้นต่ำชั้น ม.3 ขึ้นไปหรือเทียบเท่า และผ่านการอบรมตามหลักสูตรผู้ดูแลเด็ก มีสุขภาพแข็งแรง มีจิตใจที่อ่อนโยน ผ่านการตรวจสอบสุขภาพก่อนการปฏิบัติงาน ได้แก่ เอกซเรย์ปอด ตรวจพยาธิลำไส้ ตรวจเลือดซีฟิลิส ภูมิคุ้มกันบกพร่อง ติบอักเสบ ไวรัสบี เป็นต้น

2.2.5 ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

2.2.6 ผู้ปกครองและชุมชนมีความต้องการและพร้อมที่จะให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาระดับนี้ทุกด้าน

ตอนที่ 3 หลักสูตรและการจัดหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษา

1. หลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ในทัศนะที่แตกต่างกันไป ตามแนวคิด ดังเช่น

พนัส หันนาคินทร์ (2529) ให้ความหมายของหลักสูตรเป็น 2 ข้อ ดังนี้

1. หลักสูตรหมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่นักเรียนจะพึงได้รับภายใต้การนำของครู ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังที่จะให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านต่างๆ แก่นักเรียน กล่าวคือ ทั้งด้านร่างกายทางอารมณ์และทางสังคม
2. หลักสูตรเป็นการวางแผนงานหรือแผนการเรียน

ฉำรง บัวศรี (2542) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหากิจกรรมและมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

นักการศึกษาปฐมวัยศึกษา โจนส์ (Jones, 1970) กล่าวว่า หลักสูตร คือ สิ่งที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา อาจจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น โดยถูกกำหนดขึ้นมาล่วงหน้า หรือเกิดขึ้นมาเองโดยไม่คาดฝัน ไม่สามารถบ่งบอกอย่างชัดเจนได้ โดยปกติแล้ว หลักสูตรระดับประถม

ศึกษาจะถูกกำหนดแบบแผน มีรายละเอียดล่วงหน้าชัดเจนว่า ชั้นไหนควรเรียนอะไร หลักสูตรจะถูกกำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญพิเศษทางการประถมศึกษา ส่วนหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นหลักสูตรที่ไม่สามารถแสดงให้เห็นชัดเจน และมักจะเป็นหลักสูตรที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดการณ์ล่วงหน้า

Spodek (1985) นักการศึกษาปฐมวัยศึกษาที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เขียนไว้ว่า หลักสูตรคือประสบการณ์ที่จัดเตรียมไว้สำหรับให้เด็กได้เรียนรู้ ซึ่งอาจอยู่ในลักษณะที่มีรูปแบบหรือไม่มีรูปแบบเป็นทางการก็ได้

Seefeldt (1987) กล่าวว่า หลักสูตรในสถานดูแลเด็ก ประกอบด้วย เนื้อหาจากกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ เช่น ภาษา ศิลปะ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา เนื้อหาเหล่านี้จะถูกนำมาจัดเป็นแผนประสบการณ์ ไม่ใช่เป็นเนื้อหาวิชาที่แยกย่อยออกไป

หรรษา นิลวิเชียร (2535) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นมวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดเตรียมไว้ให้เด็กได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น เพื่อให้เด็กได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มวลประสบการณ์นั้นเอื้อต่อการให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของ บุคคลและเหตุการณ์ต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมที่มีการวางแผนไว้

จากแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่า หลักสูตรหมายถึงแผนและมวลประสบการณ์ ประกอบด้วยจุดหมาย เนื้อหา กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการและคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นอาจเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการศึกษา และเป็นกรอบที่สามารถกำหนดภาพการเปลี่ยนแปลงและอนาคตของประเทศได้ ซึ่งนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาทุกระดับ เพราะเป็นตัวกำหนดกรอบของแนวปฏิบัติที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุผลตามความมุ่งหมายที่วางไว้

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า

1. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง

2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ
3. หลักสูตรเป็นเอกสารบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำการเกี่ยวกับการศึกษาปฏิบัติตาม
4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาด้วย
5. หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวกและควบคุมดูแล ติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย
6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญอกงาม และพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
7. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตไว้ว่าเป็นในรูปใด
8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ผล
9. หลักสูตรจะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลง ย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

Jackman (2001) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตร ดังนี้

1. หลักสูตร คือ การยึดเด็กเป็นศูนย์กลางหรือการเริ่มรับรู้ของเด็ก โดยการส่งเสริมพัฒนาการไปตามลำดับขั้นอายุและประสบการณ์ของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่มในห้องเรียน
2. หลักสูตรเป็นการเตรียมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยวางแผนการจัดประสบการณ์ที่เกิดจากความรู้ความสามารถของเด็กเอง
3. หลักสูตรส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติผ่านประสบการณ์ การสำรวจ การควบคุมตัวเองและเชื่อมั่นในความคิดของตัวเอง
4. หลักสูตรส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กมีวัฒนธรรม และความหลากหลายของภาษาอย่างเหมาะสม
5. หลักสูตรก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยการแสดงออกอย่างเหมาะสม และส่งเสริมการทำกิจกรรมที่ตอบสนองความคิดสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละคน

ดังนั้นสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญในการจัดการศึกษาทุกระดับ เพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนแผนในการกำหนดกรอบ ทิศทางและเป็นเครื่องมือให้กับครูในการจัดการเรียนการสอนและประสบการณ์ ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย ให้เด็กมีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้ในแต่ละระดับ

1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

ภายในหลักสูตรประกอบไปด้วยหัวข้อสำคัญซึ่งเป็นองค์ประกอบหลัก ที่ทำให้เห็นถึงโครงสร้างของตัวหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานการจัดการศึกษา ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ดังเช่น

สุมิตร คุณานุกร (2523) ได้ให้ความเห็นว่าเมื่อพิจารณาหลักสูตรในรูปขององค์ประกอบแล้วจะมี 4 องค์ประกอบ คือ

1. ความมุ่งหมาย (Objectives)
2. เนื้อหา (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
4. การประเมินผล (Evaluation)

อัมร บัวศรี (2532) กล่าวว่าหลักสูตรมีองค์ประกอบสำคัญและขาดไม่ได้อย่างน้อย 6 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims)
2. จุดประสงค์ของการเรียนการสอน (Instructional Objectives)
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์ (Content Experiences)
4. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies)
5. วัสดุอุปกรณ์และการเรียนการสอน (Instructional Media and Materials)
6. การประเมินผล (Evaluation)

บุญมี เณรยอด (ม.ป.ป.) ได้สรุปองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ว่าควรประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร

สรุปได้ว่าหลักสูตรควรประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาและประสบการณ์
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

1.4 การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากเพราะถ้าไม่มีการนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปใช้ในการปฏิบัติจริงในโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายแล้ว หลักสูตรที่สร้างขึ้นจะดีเลิศเพียงใดและเหมาะสมมากเพียงใด แต่ถ้าหากการนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่มีประสิทธิภาพที่ดีก็ยากที่หลักสูตรนั้นๆ จะบรรลุเจตนารมณ์ที่กำหนดได้เช่นกัน (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539)

Chandra (1977) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ คือ การทดลองใช้เนื้อหาวิชา วิธีการสอน เทคนิคในการประเมิน การใช้อุปกรณ์การสอน แบบเรียนและทรัพยากรต่างๆ ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน

สุมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครู นำเอาโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มเหล่านั้นไปปฏิบัติให้เกิดผล ซึ่งรวมถึงการบริหารงานทางด้านวิชาการของโรงเรียน เพื่ออำนวยความสะดวกและนักเรียนสามารถสอนและเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และหัวใจสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้คือ การสอน และบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในขั้นนี้ก็คือครู โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ 3 ประการ คือการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆ ภายในโรงเรียน และการดำเนินการสอน

สงัด อุทรานันท์ (2532) กล่าวถึงงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรประกอบด้วย

1. งานบริหารและบริการหลักสูตร
 - 1.1 การเตรียมบุคลากร
 - 1.2 การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร
 - 1.3 การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร
 - 1.4 การบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียน

2. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร
 - 2.1 การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น
 - 2.2 การจัดแผนการสอน
 - 2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.4 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
3. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร
 - 3.1 งานนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร
 - 3.2 งานจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

อ้าง บัณฑิต (2532) กล่าวถึง การนำหลักสูตรไปใช้ว่า ควรมีลักษณะดังนี้

1. การเตรียมการและบริหารหลักสูตร
 - 1.1 การวางแผนการนำหลักสูตรใหม่เข้าแทนที่หลักสูตรเดิม
 - 1.2 การเตรียมการก่อนนำหลักสูตรไปใช้
 - 1.3 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
 - 1.4 การเตรียมบุคลากร
 - 1.5 การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน เครื่องมือเครื่องใช้ และอาคารสถานที่
 - 1.6 การเตรียมระบบการบริหารของสถานศึกษา
 - 1.7 การเตรียมงบประมาณค่าใช้จ่าย
 - 1.8 การเตรียมงบประมาณค่าใช้จ่าย
 - 1.9 การเตรียมชุมชนและสังคม
2. การตรวจสอบความพร้อม
 - 2.1 การประเมินผลหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้
 - 2.2 การประเมินผลความพร้อมของผู้เรียน ผู้สอนและชุมชน
 - 2.3 การประเมินผลโครงการที่สนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้
3. การบริหารงานการใช้หลักสูตร
 - 3.1 การสนับสนุนการใช้หลักสูตร
 - 3.2 การกำกับดูแลเพื่อควบคุมคุณภาพของหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523) ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุผลนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรดังนี้

1. การเตรียมวางแผนเพื่อใช้หลักสูตรใหม่

2. การเตรียมการอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่
3. การจัดครูเข้าสอน
4. การจัดตารางสอน
5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน
6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร
7. การจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่และการเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริม

หลักสูตร

8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตร และปรับปรุงหลักสูตร

กรมวิชาการ (2540) กล่าวถึง บทบาทของครูระดับก่อนประถมศึกษาในการนำหลักสูตรก่อนประถมศึกษาไปใช้ ดังนี้

ครูระดับก่อนประถมศึกษา ควรยึดหลักการสำคัญ คือ ครูต้องจัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โดยให้เด็กลงมือกระทำ และมีโอกาสริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมที่จัดให้เด็กต้องเน้นกระบวนการเรียนรู้ของเด็กที่มีความหลากหลายองค์ความรู้ที่ไร้ขีดจำกัด ซึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพของเด็กแต่ละคน และต้องสนองความต้องการ ความสามารถ และความสนใจของเด็ก ซึ่งในการพัฒนาเด็กต้องพัฒนาเป็นองค์รวม ไม่ใช่พัฒนาแบบแยกส่วน ครูต้องมีบทบาทในการนำหลักสูตรไปสู่การจัดประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เป็นผู้อำนวยความสะดวกช่วยเหลือ แนะนำเด็กในเรื่องต่างๆ รวมถึงต้องจัดประเมินพัฒนาการเด็กและเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการพัฒนาเด็กด้วย

สรุปแล้วการนำหลักสูตรไปใช้ คือการที่ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรนำเอาหลักสูตรที่เขียนขึ้นเป็นรูปเล่มไปปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละคนให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้เกี่ยวข้องกับงาน 3 งาน คือ การบริหารและบริการหลักสูตร การดำเนินการเรียนการสอนและจัดประสบการณ์ การส่งเสริมและติดตามประเมินผล ซึ่งในส่วนของ การนำหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษาไปใช้ครูจะต้องนำหลักสูตรไปจัดประสบการณ์ให้ถูกต้อง เหมาะสมกับความต้องการและศักยภาพของเด็กแต่ละคนให้พัฒนาเป็นองค์รวม ส่วนหลักสูตรจะประสบผลสำเร็จด้วยดีเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นกับประสิทธิภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ซึ่งผู้บริหารและครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องรู้หลักการของหลักสูตรและรู้จักวิธีการใช้หลักสูตรด้วย

จากการศึกษาหลักสูตรก่อนประถมศึกษาประกอบด้วยแนวคิดและหลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับหลักสูตรดังกล่าว

ข้างต้น ประมวลแล้วสรุปได้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้ต้องประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการ ใน 3 ส่วนด้วยกัน คือ การเตรียมการจัดหลักสูตร การดำเนินการจัดหลักสูตรและการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร ซึ่งจากการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยได้กำหนดกรอบที่ใช้ในการวิจัย โดยการสังเคราะห์กรอบการวิจัยจากแนวคิดและหลักการของ สุมิตร คุณานุกร (2523), สัจด์ อุทรา นันท์ (2532), ธำรง บัวศรี (2532), วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525), กรมวิชาการ (2540) แล้วสร้างเป็นกรอบการวิจัยให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กวัยอนุบาลโดยมีประเด็นสำคัญและรายละเอียดในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การเตรียมการจัดหลักสูตร

- 1.1 การวางแผนการจัดหลักสูตร
- 1.2 การจัดเตรียมบุคลากร
- 1.3 การจัดตารางกิจกรรมประจำวัน
- 1.4 การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์
- 1.5 การจัดสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 1.6 การเตรียมวัสดุและสื่อการสอน
- 1.7 การจัดเตรียมการประเมินพัฒนาการ
- 1.8 การจัดเตรียมการนิเทศการจัดประสบการณ์
- 1.9 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

2. การดำเนินการจัดหลักสูตร

- 2.1 การจัดประสบการณ์
- 2.2 การใช้สถานที่ในการจัดประสบการณ์
- 2.3 การใช้วัสดุและสื่อในการจัดประสบการณ์
- 2.4 การประเมินพัฒนาการเด็ก
- 2.5 การนิเทศการจัดประสบการณ์

3. การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

- 3.1 การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร
- 3.2 การติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตร

2. การจัดหลักสูตร

การจัดหลักสูตรสำหรับเด็กอนุบาลหรือเด็กปฐมวัยมีหลักในการจัดคือ เน้นสภาพชีวิตจริงและการปรับตัวของเด็ก ซึ่งควรจัดให้ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทุกด้าน โดยจัดกิจกรรมและ

ประสบการณ์ รวมถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่ส่งเสริมการจัดประสบการณ์ เช่น สื่อและอุปกรณ์ เครื่องเล่น บรรยากาศ สภาพแวดล้อม เป็นต้น ให้เหมาะสม สอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งการจัดหลักสูตรประกอบไปด้วยขั้นตอนในการจัดหลักสูตร 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมการจัดหลักสูตร การดำเนินการจัดหลักสูตร และการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังนี้

การเตรียมการจัดหลักสูตร

1. การวางแผนการจัดหลักสูตร

การทำงานทุกอย่างจะต้องมีการวางแผนอันเป็นการกำหนดเป้าหมายและทิศทาง ซึ่งจะทำให้การทำงานเป็นระบบ ผู้ปฏิบัติงานสามารถทราบเป้าหมายและทิศทางได้ นอกจากนี้ยังสามารถประเมินได้ว่างานนั้นสำเร็จตามที่วางแผนไว้หรือไม่ อันจะเป็นแนวทางที่จะทำให้หลักสูตรมีคุณภาพและมีคุณค่า (สันต์ ธรรมบำรุง, 2527)

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) กล่าวถึง การวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ว่าครูหรือผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์หลักสูตรว่า จุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนครั้งนี้ มีเป้าประสงค์ที่แท้จริงคืออะไร และสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและชุมชนเพียงใด การนำหลักสูตรมาปรับใช้นั้น โรงเรียนต้องมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง วัสดุประกอบหลักสูตรและแหล่งข้อมูลต่างๆ จะจัดหาได้อย่างไร และได้โดยวิธีใด งบประมาณ อาคารสถานที่มีเพียงพอหรือไม่ การเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรจะทำได้โดยวิธีใด จึงจะเข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริง การนำหลักสูตรไปใช้แม้ว่าตัวหลักสูตรจะพัฒนาขึ้นมาดีเลิศเพียงใด ถ้าการใช้หลักสูตรขาดความเข้าใจและความไม่พร้อม การพัฒนาหลักสูตรไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ อาจประสบความสำเร็จได้ยาก

Mc Afee (1970) กล่าวว่าหลักสูตรสำหรับการศึกษาระดับปฐมวัย ไม่สามารถจัดไว้ในสมุดแบบฝึกหัด ตำรา ชุดการสอน หรือคู่มือหลักสูตร แต่หลักสูตรจะต้องเป็นการวางแผนของครูตามความจำเป็นหรือตามลักษณะของเด็กแต่ละกลุ่ม ครูมีหน้าที่วางแผน ให้ข้อเสนอแนะตามความจำเป็น เพื่อให้อยู่ในรูปของการจัดการที่เป็นไปได้ การวางแผนอาจอยู่ในรูปของการจัดการดังต่อไปนี้

1. ตามความรับผิดชอบ
2. ตามศูนย์การเรียนในห้องเรียน
3. ตามจุดประสงค์ของโรงเรียน
4. ตามช่วงเวลา

สมาคมปฐมวัยศึกษาแห่งชาติ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เสนอแนะแนวทางในการวางแผนหลักสูตรที่เหมาะสมไว้ ดังนี้

1. หลักสูตรที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก ควรส่งเสริมให้เด็กเจริญงอกงามในทุกๆ ด้าน อันได้แก่ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยใช้กระบวนการบูรณาการการเรียนรู้ของเด็กมิได้เกิดขึ้นภายในเนื้อหาเฉพาะแคบๆ แต่จะเกิดขึ้นแบบผสมผสาน นั่นคือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นจะไม่มีผลกระทบต่อคุณลักษณะของเด็กเพียงด้านหนึ่งด้านใดเพียงด้านเดียว แต่จะส่งผลถึงทุกๆ ด้าน

2. การวางแผนหลักสูตรควรอยู่บนพื้นฐานของการสังเกตของครู และการเก็บข้อมูลความสนใจพิเศษ และความก้าวหน้าทางพัฒนาการของเด็ก ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับอายุและข้อมูลของเด็กแต่ละคนด้วย

3. การวางแผนหลักสูตร เน้นการเรียนรู้อันเกิดขึ้นจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ ครูจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมสำหรับให้เด็กเรียน โดยการสำรวจอย่างกระตือรือร้น ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ เด็กอื่นๆ และวัสดุอุปกรณ์ การประเมินว่าเด็กได้เกิดการเรียนรู้หรือไม่ มิได้ตัดสินจากผลงานหรือแนวทางที่ผู้ใหญ่มองว่าถูกต้อง การเรียนรู้ส่วนใหญ่ของเด็กเกิดขึ้นเมื่อเด็กคิดกิจกรรมการเล่นด้วยตนเอง ซึ่งเด็กจะรู้สึกประสบผลสำเร็จเมื่อเขาได้ทำงานในสิ่งที่เขากำหนดเพื่อตัวเอง

4. กิจกรรมและสื่อการเรียนควรเป็นรูปธรรม เป็นของจริง และสัมพันธ์กับชีวิตของเด็กเล็ก ก่อนที่เขาจะสามารถเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ เช่น ตัวอักษรและตัวเลข การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในขณะที่เด็กหยิบจับ สัมผัส ทดลองกับสิ่งของ และการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นตลอดช่วงชีวิตปฐมวัย มโนทัศน์และภาษาจะค่อยๆ พัฒนาขึ้นทีละน้อย ช่วยให้เด็กมีความสามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม หรือข้อมูลที่เป็นสัญลักษณ์เพิ่มขึ้น ควรนำนิทานและรูปภาพมาใช้ให้บ่อยครั้ง เพื่อช่วยเสริมสร้างประสบการณ์จริงของเด็ก สื่อและกิจกรรมพื้นฐานที่เหมาะสม ได้แก่ ทRAY น้ำ ดินเหนียว ภาพต่อ บล็อก เกม อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ หนังสือ วัสดุงานศิลปะ การศึกษานอกสถานที่ การช่วยงานประจำวัน การแก้ปัญหา และการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นๆ และผู้ใหญ่

5. การจัดเตรียมประสบการณ์การเรียนรู้ คำนึงถึงความแตกต่างของความสนใจ ความสามารถมากกว่าความแตกต่างของอายุปฏิทิน รวมทั้งการเตรียมความช่วยเหลือเด็กที่มีพัฒนาการแตกต่างออกไปจากกลุ่ม โดยปกติแล้วควรเตรียมกิจกรรมและอุปกรณ์สำหรับความแตกต่างของเด็ก ซึ่งอยู่ภายในช่วงระยะห่างกันสิบสองเดือน อย่างไรก็ตาม ช่วงระยะห่างอายุตามพัฒนาการปกติอาจจะสูงที่สุดประมาณสองปี ความยากและซับซ้อนของวัสดุอุปกรณ์ก็ควร

สอดคล้องกับช่วงระยะเวลาอายุเด็กด้วย เช่น ในกลุ่มที่มีเด็กอายุ 3 – 4 - 5 ขวบ รวมกันอยู่ ควรจัดเตรียมหนังสือที่มีความยาวและความซับซ้อนต่างๆ กัน

6. ครูเตรียมกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์หลายๆ รูปแบบ ครูเพิ่มความยาก ความซับซ้อน และความท้าทายของกิจกรรมในขณะที่เด็กเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง และขณะที่เด็กพัฒนาความเข้าใจ และพัฒนาทักษะ ครูฟัง สังเกต และอธิบายพฤติกรรมของเด็ก ครูช่วยการเรียนรู้ของเด็ก โดยการตั้งคำถาม ให้ข้อเสนอแนะหรือเพิ่มเติมความซับซ้อนของความคิดและวัสดุอุปกรณ์

คำแนะนำสำหรับการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กวัย 4 - 6 ปี มีดังนี้

เด็กอายุ 4 ขวบ จะสนุกสนานกับประสบการณ์หลายรูปแบบ และกิจกรรมพัฒนา กล้ามเนื้อย่อยมากยิ่งขึ้น เช่น การใช้กรรไกร กิจกรรมศิลปะ เกม และกิจกรรมการปรุงอาหาร เด็กจะเรียนรู้และจำรูปร่าง สี ขนาดของวัตถุได้ดีขึ้น เด็กวัยนี้กำลังพัฒนามโนทัศน์เกี่ยวกับคณิตศาสตร์พื้นฐาน และทักษะการแก้ปัญหา เด็กบางคนสามารถรวบรวมความคิดได้ซับซ้อนยิ่งขึ้น เช่น มโนทัศน์จำนวนหนึ่งต่อหนึ่ง (One-to-one-Correspondence) ความสามารถด้านความจำ และทักษะกล้ามเนื้อย่อยกำลังพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ เด็กบางคนแสดงความสนใจภาษาเขียน เช่น การเขียนชื่อตัวเอง อย่างไรก็ตาม การจัดเตรียมกิจกรรมเพื่อสอนพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และทักษะการเขียนจะไม่เหมาะสมกับเด็กวัยนี้ แต่อาจทำได้โดยการจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมที่มีภาษาเขียน เพื่อกระตุ้นพัฒนาการเด็กในสถานการณ์ที่มีความหมาย หลักสูตรสำหรับเด็กวัย 4 – 5 ขวบ ควรขยายประสบการณ์เด็กนอกเหนือไปจากประสบการณ์ที่เขาได้รับในปัจจุบันเกี่ยวกับตัวเอง บ้าน ครอบครัว ควรจัดประสบการณ์การทัศนศึกษาในท้องถิ่นและไกลกว่านั้น เด็กวัยนี้มีช่วงความสนใจยาวขึ้น ถ้าหากเนื้อเรื่องมีความหมายสำหรับเขา เด็กวัย 6 ขวบ จะมีความกระตือรือร้น สามารถเล่นเกม และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ได้ สามารถพัฒนามโนทัศน์และการแก้ปัญหาจากประสบการณ์ การเล่นเกมและกฎเกณฑ์เหล่านั้นได้ เด็กส่วนมากมีความเจริญทางสติปัญญาด้านสมองมากกว่าร่างกาย ดังนั้นกิจกรรมที่เด็กได้ปฏิบัติจริงและการทดลองจึงมีความเหมาะสมกับเด็กวัยนี้มากกว่างานที่ต้องนั่งอยู่กับโต๊ะ ซึ่งเป็นงานที่น่าเบื่อหน่าย

7. ครูควรเตรียมกิจกรรม วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ ให้เด็กได้มีโอกาสเลือก และให้มีเวลาสำหรับเด็กได้สำรวจ และทำกิจกรรมตามเวลาที่เขาต้องการ หรือตามความสนใจ ให้เด็กมีโอกาสทำงานโดยอิสระ และทำงานเป็นกลุ่มย่อย ช่วยเหลือเด็กที่ยังมีปัญหาในการเลือกรวมทั้งให้โอกาสเด็กได้คิดกิจกรรมและทำกิจกรรมด้วยตนเอง

8. ควรจัดเตรียมประสบการณ์ อุปกรณ์ และเครื่องมือสำหรับเด็กทุกกลุ่มอายุ ทุกวัฒนธรรมและไม่แบ่งแยกเพศ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตัวเอง รู้จักตัวเอง

เรียนรู้เกี่ยวกับครอบครัว เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน ขยายประสบการณ์ของเด็กและครอบครัวออกไปสู่ชุมชน เรียนรู้การยอมรับความเหมือนและความแตกต่างของแต่ละบุคคล

9. จัดเตรียมเวลาสำหรับการพักผ่อน และการทำกิจกรรมให้เหมาะสมกันตลอดทั้งวัน การพักผ่อนของเด็ก ได้แก่ การนอน การฟังนิทาน ฟังบทร้อยกรอง ฟังดนตรี กิจกรรมก่อนการรับประทานอาหาร และการนอนหลับ ควรเป็นกิจกรรมที่ไม่ตื่นเต้น

10. ประสบการณ์กลางแจ้ง เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับเด็กทุกกลุ่มอายุ เด็กต้องการเวลาฝึกการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ เรียนสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว มีประสบการณ์ของควมมีอิสระภาพ กิจกรรมกลางแจ้งควรเป็นกิจกรรมที่มีการวางแผน ไม่ใช่เป็นการระบายพลังงาน (NAEYC, 1986)

โดยภาพรวมแล้วสรุปได้ว่า การวางแผนการจัดหลักสูตรเป็นขั้นตอนสำคัญที่ต้องจัดเตรียมเป็นอันดับแรกเพื่อเป็นการกำหนดแนวทางในการจัดหลักสูตร โดยผู้บริหารและครูจะต้องวิเคราะห์หลักสูตรและศักยภาพของโรงเรียนเพื่อเตรียมพร้อมก่อนการจัดหลักสูตร ซึ่งในการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาผู้บริหารและครูจะต้องวิเคราะห์หลักสูตรและวางแผนการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับพัฒนาการและความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก โดยเน้นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ การจัดเตรียมกิจกรรม ประสบการณ์ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และความพร้อมทางพัฒนาการกับเด็กอย่างเหมาะสมตามเป้าหมายของหลักสูตร

2. การจัดเตรียมบุคลากร

ในการนำหลักสูตรไปใช้พัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ครูมีความสำคัญในฐานะผู้จัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็ก ครูต้องมีคุณสมบัติเฉพาะและ มีความสามารถจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมสอดคล้องกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นจึงต้องมีการเตรียมการจัดบุคลากรก่อนการดำเนินการจัดหลักสูตรเสมอ ซึ่งในเรื่องของการจัดบุคลากรมีนักการศึกษาได้ให้แนวคิดไว้ ดังนี้

สมาน รังสิโยกฤษฎ์ (2541) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาบุคลากรหมายถึงการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการทำงานดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน อันจะเป็นผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

สงัด อุทรานันท์ (2532) กล่าวถึงงานเตรียมบุคลากรว่าเป็นงานที่มีความสำคัญมาก ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ควรจะได้มีการให้ความรู้หรือชี้แจงให้ผู้ที่จะใช้หลักสูตรมีความเข้าใจถึง

จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้น ซึ่งการเตรียมบุคลากรนั้นสามารถดำเนินการได้หลายวิธี ถ้าหากหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้นจะถูกนำไปใช้กับกลุ่มประชากรอย่างกว้างขวาง การเตรียมบุคลากรก็ควรได้ดำเนินการในหลายๆ รูปแบบ เพื่อจะให้การกระจายข้อมูลเป็นอย่างกว้างขวางและถึงกลุ่มผู้ใช้โดยทั่วกัน

นอกจากนั้นได้กล่าวถึงการจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตรว่า การจัดครูเข้าสอนเป็นงานของหน่วยงานผู้ใช้หลักสูตร ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นงานของหัวหน้าสถานศึกษาในแต่ละแห่ง การจัดครูเข้าสอนจำเป็นจะต้องคำนึงความรู้ความสามารถ ตลอดจนความสมัครใจของครูแต่ละคนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรแต่ละคนมีโอกาสได้ใช้ศักยภาพของคนให้เป็นประโยชน์ต่อการใช้หลักสูตรให้มากที่สุด

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวไว้ว่าครูเป็นผู้ที่ทำให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสและมีส่วนร่วมในชีวิตสังคมปัจจุบันมากที่สุด ดังนั้นการจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร จึงจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึง ความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ตลอดจนความสมัครใจของครูแต่ละคน เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539) ได้ดำเนินการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้เพียงพออย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ดังนี้

แนวทางในการพัฒนาบุคลากร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษาประกอบด้วยหน่วยงานสนับสนุนและส่งเสริม และหน่วยงานปฏิบัติ ซึ่งทั้ง 2 หน่วยงาน มีภารกิจและหน้าที่ในการพัฒนาบุคลากรดังนี้

1. หน่วยงานสนับสนุนและส่งเสริม ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ดำเนินการดังนี้

- 1.1 กำหนดนโยบาย เป้าหมายและหลักสูตรในการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
- 1.2 จัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษาไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี
- 1.3 ดำเนินการพัฒนาบุคลากร
- 1.4 จัดทำเอกสาร/คู่มือสำหรับบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา

2. หน่วยงานปฏิบัติ ได้แก่ โรงเรียน

- 2.1 กำหนดนโยบาย เป้าหมายการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
- 2.2 จัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษาไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี
- 2.3 ส่งเสริมบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษาให้ได้รับการพัฒนาตามความเหมาะสม
- 2.4 ส่งเสริมให้มีการศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาการศึกษากระดับก่อนประถมศึกษา ระดับจังหวัด/อำเภอ/กิ่งอำเภอ
- 2.5 จัดแหล่งวิทยากรระดับก่อนประถมศึกษาขึ้นในโรงเรียน
- 2.6 ดำเนินการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

กระบวนการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคคลนั้นสามารถแบ่งการดำเนินการออกเป็นขั้นตอนได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การหาความจำเป็นในการพัฒนาบุคคลหรือปัญหาที่ต้องพัฒนาบุคคลหมายถึง การพิจารณาว่ามีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคคลหรือไม่ โดยศึกษาหาความจำเป็นในการพัฒนาบุคคล ซึ่งอาจจะมีหลายวิธี

- 1.1 ศึกษาจากผลผลิตขององค์การในกรณีที่เกิดผลผลิตต่ำ ซึ่งอาจเกิดจากองค์ประกอบหลายด้าน เช่น วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ หรือมีประสิทธิภาพต่ำ งบประมาณจำกัด เหล่านี้เป็นต้น ทางหนึ่งที่จะพิจารณาก็คือ บุคคลด้อยความสามารถ ดังนั้น ในกรณีที่มีผลผลิตต่ำก็ต้องพิจารณาว่ามีสาเหตุมาจากความด้อยความสามารถของผู้ปฏิบัติงานหรือไม่ และหากด้อยความสามารถแล้ว ก็จะต้องพิจารณาว่า ด้อยความสามารถด้วยเหตุใด เพื่อที่จะได้นำมากำหนดเป็นความต้องการในการพัฒนาบุคคลและกำหนดวิธีการต่อไปว่าจะพัฒนาบุคคลโดยวิธีใด

- 1.2 ศึกษาจากผลการปฏิบัติงานของบุคคลผู้ปฏิบัติว่า สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายหรือไม่ หากปฏิบัติงานได้ผลงานต่ำกว่าเป้าหมายก็ต้องพิจารณาต่อไปว่าเพราะเหตุใดด้อยความสามารถหรือไม่ และหากด้อยความสามารถแล้วจะด้อยความสามารถด้วยเหตุใด ทั้งนี้เพื่อจะได้พิจารณาว่าจะสมควรพัฒนาบุคคลหรือไม่ โดยวิธีใด

- 1.3 ศึกษาจากนโยบาย วิธีการปฏิบัติงาน แผนงาน และเป้าหมายของงานที่

เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมว่า สมควรจะต้องพัฒนาบุคคลโดยวิธีใด จึงจะให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้ผลตามเป้าหมายที่ต้องการ

2. การวางแผนในการพัฒนาบุคคล หมายถึง การกำหนดความจำเป็นหรือปัญหาที่จะต้องพัฒนาบุคคลที่พบนั้นจะพัฒนาบุคคลโดยวิธีใด อย่างไร เมื่อไร และจะให้ผู้รับผิดชอบซึ่งการวางแผนในการพัฒนาบุคคลนั้นโดยทั่วไปจะดำเนินการดังนี้

2.1 การกำหนดขอบข่ายของการพัฒนากำลังคน โดยกำหนดว่าจะพัฒนากำลังคนโดยวิธีใดบ้าง เพื่อที่จะแก้ปัญหาของหน่วยงาน โดยกำหนดเป็นงานหรือโครงการ

2.2 การวางแผนดำเนินการพัฒนาบุคคลในแต่ละวิธีหรือในแต่ละเรื่อง โดยกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและกำหนดขั้นตอนในการดำเนินงาน และแผนการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนว่าจะดำเนินการเมื่อไร

2.3 กำหนดผู้รับผิดชอบ ว่าผู้ใดจะรับผิดชอบงานได้อย่างไร

2.4 กำหนดงบประมาณค่าใช้จ่ายว่า ในการพัฒนาบุคคลในแต่ละเรื่องหรือแต่ละโครงการจะใช้งบประมาณจากหมวดไหน จำนวนเท่าไร

2.5 กำหนดระบบวิธีการติดตามและประเมินผล ในการพัฒนาบุคคลว่าในการพัฒนาบุคคลในแต่ละวิธีนั้นจะติดตามผลและประเมินผลอย่างไร

2.6 จัดทำโครงการและเสนอผู้มีอำนาจเพื่อพิจารณาอนุมัติโครงการ ได้แก่ การจัดทำโครงการตามแบบที่กำหนด เพื่อนำเสนอผู้มีอำนาจให้อนุมัติโครงการต่อไป

3. การดำเนินการพัฒนาบุคคล หมายถึง การดำเนินการพัฒนาบุคคลตามที่ได้วางแผนไว้ตามระยะเวลาหรือปฏิทินการปฏิบัติงานที่กำหนด

4. การติดตามและประเมินผล หมายถึง การติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคคลวิธีต่างๆ ตามแผนที่กำหนดไว้ว่า ได้ดำเนินการไปตามแผนงาน วัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้แค่ไหน การติดตามและประเมินผลงานนั้น อาจดำเนินการได้เป็น 3 ระยะ คือ

4.1 การติดตามและประเมินผลในระหว่างการดำเนินการพัฒนากำลังคน เช่น ระหว่างการฝึกอบรม

4.2 ประเมินผลหลังจากการเสร็จสิ้นการพัฒนาบุคคล หรือหลังจากสิ้นสุดโครงการ

4.3 การติดตามและประเมินผลภายหลังการพัฒนา เมื่อบุคคลนั้นได้กลับไปปฏิบัติงานในระยะหนึ่ง เพื่อจะได้ทราบว่าผลของการพัฒนาบุคคลจะเป็นประโยชน์แก่เขาอย่างไรบ้าง

ดังนี้

ขอข่ายเนื้อหาในการพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา มีสาระสำคัญ

1. บทบาทของบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษาแต่ละระดับ
2. การสร้างจิตสำนึกในความเป็นครูระดับก่อนประถมศึกษา
3. หลักการ จุดมุ่งหมาย และเป้าหมายในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
4. การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ตามตารางกิจกรรมประจำวัน
5. พัฒนาการและจิตวิทยาเด็กวัย 0 - 6 ปี
6. การวัดและประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา
7. การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา
8. เกณฑ์มาตรฐานระดับก่อนประถมศึกษา
9. งานธุรการในชั้นเรียน
10. การเขียนแผนการจัดประสบการณ์
11. การนิเทศการศึกษา
12. การสร้างและพัฒนานวัตกรรม
13. อื่นๆ ตามความเหมาะสม

ในการนำหลักสูตรพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษาไปใช้โรงเรียน จะต้องพิจารณาเลือกเนื้อหาและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการและความเหมาะสม ซึ่งได้จากการสำรวจข้อมูลสภาพปัญหาที่แท้จริงจากกลุ่มเป้าหมาย

รูปแบบการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจ ตามขอข่ายเนื้อหาของหลักสูตรพัฒนาบุคลากรระดับก่อนศึกษามีหลายรูปแบบ เช่น

1. การประชุมสัมมนาทางวิชาการ
2. การอบรมเชิงปฏิบัติการ
3. การพัฒนาตนเอง
4. การศึกษาดูงาน
5. การเป็นวิทยากรทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน
6. การพัฒนาทีมงาน
7. การนิเทศภายใน
8. การนิเทศทางไกล
9. การให้คำปรึกษาแนะนำ
10. การเผยแพร่ผลงาน

11. การจัดนิทรรศการ
12. การใช้ชุดฝึกอบรม
13. การอบรมทางไกล

การประเมินผลการพัฒนาบุคลากร

การประเมินผลการพัฒนาบุคลากร หมายถึง การนำข้อมูลการพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้จากการวัดหรือการตรวจสอบ โดยการใช้เครื่องมือต่างๆ มาวิเคราะห์ แล้วเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด เพื่อตัดสินว่า การพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา บรรลุตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ซึ่งการประเมินผลการพัฒนาบุคลากรมีขั้นตอนการประเมินดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน ควรกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนว่า จะประเมินเรื่องอะไร กลุ่มเป้าหมายในการประเมินคือใคร และใครเป็นผู้ดำเนินการประเมิน
2. กำหนดหลักเกณฑ์ของการประเมิน เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์หรือมาตรฐานเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ วินิจฉัย และให้คุณค่าของผลงานที่ได้ดำเนินการ
3. กำหนดวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โดยพิจารณาเลือกเครื่องมือและกำหนดวิธีการให้ถูกต้องเหมาะสม และบังเกิดผลตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน
4. เตรียมวิธีการและเครื่องมือ เป็นการเตรียมความพร้อมในการที่จะนำไปใช้ เช่น ศึกษาคู่มือการใช้ ทดลองใช้ จัดทำหรือปรับปรุงใหม่ เป็นต้น
5. ดำเนินการประเมิน เป็นการนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ วินิจฉัยให้คุณค่า โดยอาศัยหลักเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ มาประกอบในการประเมิน
6. สรุปผลและเสนอผลการประเมิน โดยการนำเอาผลการวิเคราะห์ วินิจฉัย และให้คุณค่าของข้อมูล การประเมินที่ได้มาสรุปเป็นผลการประเมินทั้งหมด แล้วเสนอเป็นรายงานผลการประเมินพัฒนาบุคลากร เผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

สรุปได้ว่า การจัดเตรียมบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน ซึ่งในการจัดหลักสูตรผู้บริหารควรเตรียมความพร้อมและจัดครูเข้าสอนให้ตรงกับความรู้ ความสามารถและทักษะ ตลอดจนความสนใจของครู ในส่วนการจัดหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษาควรมีการพัฒนาบุคลากรตามกระบวนการ คือ การหาความจำเป็นหรือปัญหา การวางแผน การดำเนินการและการติดตามประเมินผล โดยที่เนื้อหาและรูปแบบในการพัฒนาบุคลากรต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับความ

จำเป็นหรือปัญหา เพื่อพัฒนาบุคลากรให้นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและจัดประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

3. การจัดตารางกิจกรรมประจำวัน

สำหรับเด็กปฐมวัย คำว่า "กิจกรรม" ก็คือการเรียนรู้ตนเอง ในทางตรงข้ามคำว่า "กิจกรรม" สำหรับครูก็คือการสอน การจัดกระบวนการเรียนการสอนให้แก่เด็กปฐมวัย ดังนั้นความหมายของกิจกรรมประจำวันก็คือ ตารางเรียนประจำวันสำหรับเด็ก และสำหรับครูก็คือ ตารางการสอนตามตารางการจัดประสบการณ์นั่นเอง และดังได้กล่าวมาแล้วว่า การเรียนการสอนของเด็กปฐมวัยนั้นเราเรียกว่า การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ ดังนั้นจึงเรียกการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดจนการทำงานของเด็กปฐมวัยในแต่ละวันว่า กิจกรรมประจำวัน (สุมาลีงามสมบัติ, 2535) และการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาชั้นนั้น ควรจัดเป็นกิจกรรมในรูปแบบการบูรณาการผ่านการเล่นโดยไม่จัดเป็นรายวิชา เพื่อพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา สอดคล้องกับที่ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523) กล่าวไว้ว่า ในการสอนระดับอนุบาลหรือปฐมวัย การจัดตารางกิจกรรมเป็นสิ่งที่ครูหรือผู้ดูแลเด็กควรทำความเข้าใจ และพยายามจัดให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ และคำนึงถึงลักษณะของกลุ่มเด็ก ระดับอายุ ความต้องการ ภูมิหลัง ฯลฯ ของเด็กแต่ละคนด้วย ซึ่งในการจัดตารางกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาได้มีนักการศึกษาเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการไว้เช่น

Hohmann, Banet, Weikart (1979) กำหนดแนวทางการจัดตารางกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

การวางแผนตารางประจำวัน มีเป้าหมายสำคัญ 3 ประการ คือ

1. จัดลำดับขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติ การทบทวน เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสสำรวจ ออกแบบ และดำเนินการตามโครงการ และตัดสินใจการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. จัดเตรียมรูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์หลายรูปแบบด้วยกัน เช่น กลุ่มเล็ก-กลุ่มใหญ่ เด็กกับผู้ใหญ่ เด็กกับเด็ก และเวลาสำหรับให้เด็กคิดกิจกรรมเอง รวมทั้งผู้ใหญ่เป็นฝ่ายคิดให้
3. จัดเวลาให้เด็กได้ทำงานในสิ่งแวดล้อมต่างๆ กัน ได้แก่ ในห้องเรียน นอกห้องเรียน ศึกษานอกสถานที่ และทำกิจกรรมในศูนย์กิจกรรมต่างๆ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539) ได้เสนอการจัดตารางกิจกรรมประจำวันไว้ดังนี้

การกำหนดตารางกิจกรรมประจำวัน

1. กำหนดตารางกิจกรรมประจำวัน
2. จัดกิจกรรมประจำวันสม่ำเสมอ
3. มีลำดับแผนงานของแต่ละกิจกรรม มีการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน ในแต่ละวัน
4. การจัดกิจกรรม มีทั้งกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อยและรายบุคคล
5. กิจกรรมแต่ละกิจกรรมควรมีความสมดุลทั้งกิจกรรมเด็กและกิจกรรมครู

กรมวิชาการ (2540) ได้เสนอแนวทางในการจัดตารางกิจกรรมประจำวัน ไว้ว่า กิจกรรมประจำวันควรเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลายและส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ตอบสนองความต้องการ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งสามารถจัดได้หลายรูปแบบ เพื่อเป็นการช่วยให้ครูและเด็กทราบว่าในแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใด และอย่างไร โดยยึดสัดส่วนเวลาตามที่เสนอแนะไว้ในหลักสูตร ซึ่งมีหลักการดังนี้

1. จัดกิจกรรมในแต่ละวันให้ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านไปพร้อมๆ กันอย่างเหมาะสม โดยไม่เน้นหนักไปที่พัฒนาการด้านใดด้านหนึ่ง
2. จัดกิจกรรมให้มีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่สงบและเคลื่อนไหว กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดมากและกิจกรรมที่ผ่อนคลายไม่ต้องใช้ความคิดมาก
3. กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น
 - กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ควรใช้เวลาประมาณ 15 – 20 นาที
 - กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี ควรใช้เวลาประมาณ 30 – 60 นาที
4. คำนึงถึงการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เพื่อปูพื้นฐานให้เด็กได้พัฒนาลักษณะนิสัย และทักษะในการใช้ชีวิตประจำวัน

รูปแบบการจัดกิจกรรมประจำวัน

การจัดตารางกิจกรรมประจำวันสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการนำไปใช้ของแต่ละหน่วยงานและสภาพชุมชน ดังตัวอย่างตารางกิจกรรมประจำวันต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 ตารางกิจกรรมประจำวันแบบที่ 1

08.00 – 08.30	รับเด็ก
08.30 – 08.45	เคารพธงชาติ
08.45 – 09.00	ตรวจสุขภาพ ไปห้องน้ำ

09.00 – 09.20	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.20 – 10.20	กิจกรรมสร้างสรรค์และกิจกรรมเสรี
10.20 – 10.30	พัก (ของว่างเช้า)
10.30 – 10.45	กิจกรรมเสริมประสบการณ์
10.45 – 11.30	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30 – 12.00	พัก (รับประทานอาหารกลางวัน)
12.00 – 14.00	นอนพักผ่อน
14.00 – 14.20	เก็บที่นอน ล้างหน้า
14.20 – 14.30	พัก (ของว่างบ่าย)
14.30 – 14.50	เกมการศึกษา
14.50 – 15.00	เตรียมตัวกลับบ้าน

ตัวอย่างที่ 2 ตารางกิจกรรมประจำวันแบบที่ 2

08.00 – 08.30	รับเด็ก
08.30 – 08.45	เคารพธงชาติ สวดมนต์
08.45 – 09.00	ตรวจสุขภาพ ไปห้องน้ำ
09.00 – 09.20	กิจกรรมกลุ่มใหญ่
09.20 – 10.20	กิจกรรมสร้างสรรค์และกิจกรรมเสรี
10.20 – 10.30	พัก (ดื่มนม ของว่างเช้า)
10.30 – 11.30	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30 – 12.00	พัก (รับประทานอาหารกลางวัน)
12.00 – 14.00	นอนพักผ่อน
14.00 – 14.20	เก็บที่นอน ล้างหน้า
14.20 – 14.30	พัก (รับประทานอาหารว่างบ่าย)
14.30 – 14.50	- เกมการศึกษา (จันทร์ พุธ ศุกร์) - กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ (อังคาร พฤหัสบดี)
14.50 – 15.00	เตรียมตัวกลับบ้าน

ตัวอย่างที่ 3 ตารางกิจกรรมประจำวันแบบที่ 3

08.30 – 09.00	- รับเด็ก - กิจกรรมเสรี
09.00 – 09.30	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

09.30 – 10.30	กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม
10.30 – 10.40	พัก (รับประทานอาหารว่าง)
10.40 – 11.20	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.20 – 11.30	พัก (ล้างมือ ล้างเท้า)
11.30 – 11.50	กิจกรรมในวงกลม
11.50 – 13.00	พัก (รับประทานอาหารกลางวัน)
13.00 – 15.00	นอนพักผ่อน
15.00 – 15.10	เก็บที่นอน ล้างหน้า
15.10 – 15.30	พัก (รับประทานอาหารว่างบ่าย)
15.30 – 15.50	เกมการศึกษา
15.50 – 16.00	เตรียมตัวกลับบ้าน

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดช่วงเวลา ไป – กลับ อาจจะเร็วหรือช้ากว่าที่เสนอไว้ในตัวอย่างซึ่งครูสามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนได้ แต่ควรมีกิจกรรมครบทุกประเภท
2. การจัดลำดับขั้นตอนของกิจกรรมนั้น อาจจะเรียงลำดับใหม่ตามความสนใจของเด็ก โดยยึดหลักการจัดกิจกรรม
3. การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ในบางวันอาจใช้เวลานานกว่าที่กำหนดในตารางกิจกรรมประจำวันได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็กและลักษณะของกิจกรรม เช่น การจัดทัศนศึกษา การประกอบอาหาร การปฏิบัติการทดลอง ฯลฯ อาจใช้เวลานานและในวันนั้นอาจต้องงดกิจกรรมบางกิจกรรม

สรุปแล้วการจัดตารางกิจกรรมประจำวัน คือ ตารางสอนนั่นเอง ซึ่งการจัดตารางกิจกรรมประจำวันมีประโยชน์ต่อครูในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับเด็ก เพราะตารางกิจกรรมประจำวันจะกำหนดโครงสร้างในแต่ละวันว่าครูจะต้องจัดกิจกรรมอะไร ที่ไหน เมื่อไร นานเท่าใด และมีรายละเอียดอย่างไร ซึ่งในการจัดควรคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ โดยต้องจัดให้ครอบคลุมกิจกรรมหลักในการพัฒนาเด็กให้มีความพร้อมทั้ง 4 ด้าน และควรจัดกิจกรรมให้มีความสมดุลกัน รวมทั้งควรจัดช่วงเวลาให้เหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งรูปแบบในการจัดตารางกิจกรรมประจำวันสามารถจัดได้หลายแบบขึ้นอยู่กับประโยชน์ในการใช้และความเหมาะสมในด้านต่างๆ

4. การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์

แผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา หรือที่เรียกว่าแผนการสอนในการจัดการศึกษาระดับที่สูงกว่านั้น จัดทำขึ้นเพื่อให้ครูได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก ซึ่งนักการศึกษาได้เสนอแนวทางในการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์หรือแผนการสอน ไว้ดังต่อไปนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวเกี่ยวกับแผนการสอนว่า การวางแผนการสอนเป็นการเตรียมการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งล่วงหน้า โดยวิเคราะห์หลักสูตรและเอกสารหลักสูตรต่างๆ แล้วนำมาสร้างเป็นกำหนดการสอนและแผนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

สงัด อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า การจัดทำแผนการสอนเป็นการขยายรายละเอียดของหลักสูตรให้ไปสู่ภาคปฏิบัติ โดยการกำหนดกิจกรรมและเวลาไว้อย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ แผนการสอนควรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นแผนการสอนระยะยาวและอีกส่วนหนึ่งเป็นแผนการสอนระยะสั้น ซึ่งนำเอาแผนการสอนแต่ละส่วนของแผนการสอนระยะยาวมาขยายเป็นรายละเอียดสำหรับการสอนในแต่ละครั้ง แผนการสอนมีคุณค่าต่อการจัดการเรียนการสอนของครู คือ

1. จะเป็นแนวทางในการสอน ซึ่งจะช่วยให้ความสะดวกแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรสามารถดำเนินการสอนให้ได้ผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. จะให้ความสะดวกแก่ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ในการช่วยเหลือแนะนำ และติดตามผลการเรียนการสอน
3. จะเป็นแนวทางในการสร้างข้อทดสอบ เพื่อประเมินผลการเรียนการสอน เพื่อให้มีความครอบคลุมกับเนื้อหาสาระที่ได้สอนไปแล้ว

นิตยา ประพตติกิจ (2536) กล่าวว่า แผนการสอนที่ดีย่อมขึ้นอยู่กับคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. แผนการสอนควรมีความสมบูรณ์พอสมควร ถ้าหากมีครูมาสอนแทนก็สามารถเข้าใจได้ และใช้ในการตรวจสอบการสอนได้
2. ควรมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และบ่งถึงพฤติกรรมที่มุ่งหวังเป็นรายบุคคลไว้ด้วย
3. ควรเขียนในลักษณะที่กระตุ้นให้เด็กได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น
4. กิจกรรมที่ระบุไว้ในแผนการสอน ควรจัดให้เหมาะสมกับเวลา
5. ควรคาดคะเนไว้ได้ด้วยว่าเด็กจะถามคำถามใดหรือจะเกิดปัญหาใดเมื่อจัดกิจกรรมนั้นๆ แล้ว

6. แผนการสอนแต่ละแผนควรมีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลา การตอบสนองของเด็กและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

7. แผนการสอนแต่ละแผนควรสร้างขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์เดิมของเด็ก และปูพื้นฐานไปสู่การเรียนรู้ในอนาคต

8. ควรจัดให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กด้วยกันและรวมทั้งกับผู้ใหญ่ด้วย

9. ควรจัดเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ประสบกับความสำเร็จในการทำกิจกรรม และได้รับคำชมเมื่อเด็กได้ใช้ความพยายาม

ตามที่ทราบกันอยู่แล้วว่า เด็กเล็กมักไม่อยู่นิ่งและชอบพูด ดังนั้นแผนการสอนควรจะเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ ได้รับความสำเร็จจากการปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็ทางด้านร่างกายหรือด้านการพูดก็ตาม ส่วนแบบฟอร์มการเขียนแผนการสอน ย่อมแตกต่างกันไปตามความต้องการของครูแต่ละคนแต่ควรมีเนื้อหาที่พอสำหรับเขียนกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ และสามารถจัดเก็บเข้าที่ได้เป็นระบบระเบียบ ย่อมถือว่าเป็นแบบฟอร์มที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้เสนอวิธีการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาไว้ ดังนี้

การเขียนแผนการจัดประสบการณ์

การสอนในระดับก่อนประถมศึกษานั้น ไม่สอนเป็นรายวิชา แต่จัดเป็นกิจกรรมบูรณาการให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่น และการทำกิจกรรมเป็นหลัก การจัดประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาบรรลุจุดมุ่งหมายตามหลักสูตรนั้น ครูจำเป็นต้องวางแผนและรู้หลักในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์เพื่อเป็นแนวในการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดประสงค์ของการเขียนแผนการจัดประสบการณ์

1. เพื่อให้ครูวางแผนล่วงหน้าในการจัดกิจกรรมร่วมกับเด็กได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตร
2. เพื่อให้ครูนำแผนการจัดประสบการณ์ไปใช้ในการจัดประสบการณ์ให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์

1. ศึกษาหลักสูตรก่อนประถมศึกษา และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
ครูต้องศึกษาหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษาอย่างละเอียด จนเกิดความเข้าใจว่าจะพัฒนาเด็กอย่างไร เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ นอกจากนี้ควรศึกษา

เอกสารที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เพื่อให้มีความเข้าใจยิ่งขึ้น ได้แก่ คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา

2. ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหา

ครูต้องศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งกำหนดไว้ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นประสบการณ์สำคัญและส่วนที่เป็นหัวข้อเนื้อหาและแนวคิด โดยครูจะต้องวิเคราะห์และเลือกนำมาวางแผนว่าจะสร้างให้เด็กเกิดแนวคิดอะไรและได้ประสบการณ์สำคัญใดบ้าง

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของจุดมุ่งหมาย คุณลักษณะของเด็ก 3 – 6 ปีที่พึงประสงค์ หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน เพื่อนำไปสู่การเขียนแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวัน

4. เขียนแผนการจัดประสบการณ์

การเขียนแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหาและประสบการณ์สำคัญของหลักสูตรและกิจกรรม มี 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 เลือกหัวข้อ

หัวข้อเนื้อหาที่ปรากฏในหลักสูตรนั้นเป็นหัวข้อที่ไม่มีรายละเอียดให้ ทั้งนี้เพื่อประสงค์ให้สามารถยืดหยุ่นได้โดยง่าย สะดวกต่อการปรับให้เหมาะสมกับความสนใจและสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก ซึ่งหัวข้อเนื้อหาควรมีลักษณะดังนี้

1. ตรงตามความต้องการและความสนใจของเด็ก
2. เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก
3. สอดคล้องกับสภาพและการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็ก
4. ผนวกคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไปได้อย่างผสมกลมกลืน

การเลือกหัวข้อเนื้อหาเพื่อนำมาจัดประสบการณ์ให้กับเด็กนั้นสามารถทำได้ 3 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1 เด็กเป็นผู้กำหนดหัวข้อ ซึ่งเกิดจากความสนใจของเด็ก และครูเปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้กำหนดหัวข้อเนื้อหาได้เอง

วิธีที่ 2 ครูและเด็กร่วมกันกำหนดหัวข้อ ซึ่งเกิดจากความสนใจร่วมกัน แล้วนำมากำหนดเป็นหัวข้อในการจัดประสบการณ์

วิธีที่ 3 ครูเป็นผู้กำหนดหัวข้อ ซึ่งเกิดจากครูวางแผนและกำหนดหัวข้อที่ต้องการจัดประสบการณ์ไว้ล่วงหน้า

ขั้นที่ 2 ระดมความคิดจากเด็ก

เมื่อเลือกหัวข้อแล้ว ครูระดมความคิดจากเด็กเกี่ยวกับหัวข้อที่เลือกด้วยการตั้งคำถามและสนทนากับเด็ก เพื่อจะได้ทราบว่าเด็กมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นมากน้อยเพียงใด เด็กอยากทราบอะไรและครูต้องตรวจเพิ่มเติมอะไรในสิ่งที่เด็กควรรู้จัก แล้วทำบันทึกไว้

ขั้นที่ 3 วางแผนจัดกิจกรรม

เมื่อได้ขอบข่ายสิ่งที่จะนำมาจัดประสบการณ์จากขั้นที่ 2 แล้ว ให้นำมาวางแผนการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับกิจกรรมประจำวันทั้ง 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้งและกิจกรรมเกมการศึกษา

ขั้นที่ 4 แยกกิจกรรมตามพัฒนาการแต่ละด้าน

นำกิจกรรมที่วางแผนในขั้นที่ 3 มาจัดแยกตามพัฒนาการแต่ละด้าน เพื่อให้ทราบว่ากิจกรรมที่จัดครอบคลุมพัฒนาการทุกด้านหรือไม่

ขั้นที่ 5 จัดกิจกรรมลงตาราง

พิจารณากิจกรรมโดยเรียงลำดับก่อนหลัง และนำมาจัดลงตารางพร้อมจุดประสงค์ ซึ่งมีตารางสำหรับเขียนแผนการจัดประสบการณ์ 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 แยกตามตารางกิจกรรมประจำวัน

รูปแบบที่ 2 แยกตามกิจกรรมหลัก

รูปแบบที่ 3 แยกตามพัฒนาการ

ครูสามารถเลือกตารางแบบใดแบบหนึ่งทำแผนการจัดประสบการณ์ได้ตามต้องการ และตารางที่เลือกใช้สามารถปรับปรุงได้ตามความเหมาะสม

สรุปได้ว่า การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์เป็นสิ่งที่จะต้องเตรียมไว้ล่วงหน้าก่อนการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก โดยต้องวิเคราะห์หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรต่างๆ แล้วจึงเขียนเป็นแผนการจัดประสบการณ์เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ได้เสนอแนวทางในการดำเนินการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ไว้ข้างต้นเพื่อความครอบคลุมเนื้อหา กิจกรรม พัฒนาการ ตลอดจนความสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลให้การจัดประสบการณ์จากแผนการจัดประสบการณ์ที่เด็กมีส่วนร่วมในการจัดทำประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดีและสามารถพัฒนาเด็กได้ตรงตามสภาพจริง

5. การจัดสถานที่และสภาพแวดล้อม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการเด็กนั้นมีหลายด้านประกอบกัน ซึ่งสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ดังที่ อารมณีย์ สุวรรณपाल (2537) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและมีคุณค่าทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น จากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนเด็กสามารถค้นคว้าทดลอง สังเกต

หาเหตุผลและขยายประสบการณ์ให้เด็กได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้เป็นแนวทางในการสร้างเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยส่วนหนึ่ง ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้จึงมีความสำคัญกับเด็กเป็นอย่างมาก โดยอาจเป็นทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสถานที่ที่เด็กจะหาประสบการณ์ ซึ่งก่อนที่มีการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารและครูจำเป็นต้องมีการสำรวจปัจจัยและสภาพต่างๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมกับการนำหลักสูตรมาปฏิบัติหรือไม่ เพื่อวางแผนการจัดเตรียมสถานที่และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้กับเด็ก ซึ่งมีนักการศึกษาได้เสนอแนวทางในการจัดเตรียมไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ไว้ดังนี้

การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา มีความสำคัญและมีผลต่อพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็ก ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา จำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจหลักการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อจะได้ดำเนินการหรือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาในระดับนี้ได้อย่างถูกต้อง

การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

1. ห้องเรียนระดับก่อนประถมศึกษาจะต้องสะอาด มีแสงสว่างเพียงพอ ปลอดภัย และกว้างได้สัดส่วนกับจำนวนเด็ก ควรมีพื้นที่กว้างเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 1 ตารางเมตรต่อเด็ก 1 คน
2. ครุภัณฑ์ภายในห้องเรียน เช่นโต๊ะ เก้าอี้ ตู้ ที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก ชั้นวางของ ควรมีขนาดเหมาะสมเพียงพอกับจำนวนเด็ก ควรเลือกใช้สีอ่อนๆ หรือสีธรรมชาติ
3. สื่อและเครื่องเล่นภายในห้องเรียน ต้องมีจำนวนเพียงพอ ปลอดภัยและอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
4. การจัดแบ่งพื้นที่ในห้องเรียนให้มีมุมประสบการณ์ต่างๆ อย่างน้อย 4 มุม เช่น มุมบ้าน มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์ โดยมีสื่ออุปกรณ์ภายในมุมอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดี สอดคล้องกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์ และเด็กสามารถเคลื่อนที่จากมุมประสบการณ์ต่างๆ ได้อย่างอิสระ โดยไม่รบกวนเด็กคนอื่น
5. การกำหนดพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับกิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมกลุ่มย่อย และกิจกรรมกลุ่มใหญ่ให้ชัดเจน จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก และทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในแนวการจัดประสบการณ์ และแผนการจัดประสบการณ์
6. การจัดสภาพแวดล้อมทั่วไปในห้องเรียน ควรจัดให้มีสภาพและบรรยากาศที่อบอุ่น

อุ่นเหมือนบ้าน เพื่อสร้างความสนใจของเด็กให้กระตือรือร้นอยากมาโรงเรียน นอกจากนี้ยังสามารถใช้ประโยชน์ของห้องเรียนได้หลายอย่าง เช่น ใช้เป็นทั้งห้องจัดกิจกรรม ห้องรับประทานอาหาร ห้องพักผ่อน

7. บุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็ก ควรชื่นบานวุธสัมพันธ์ที่ดีและเข้าใจธรรมชาติเด็ก

8. การจัดป้ายนิเทศ ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของกิจกรรมในห้องเรียน และส่งเสริมให้เกิดประโยชน์กับเด็กโดยตรง ความสูงและขนาดของป้ายนิเทศควรอยู่ในระดับสายตาเด็ก เน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดป้ายนิเทศ

การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน

สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ได้แก่ บริเวณภายนอกห้องเรียนและสนามเด็กเล่น มีความสำคัญเช่นเดียวกับสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ควรจัดดังนี้

1. การจัดบริเวณภายนอกห้องเรียน ควรจัดให้มีที่ร่มที่โล่งแจ้ง มีการจัดแบ่งพื้นที่สำหรับให้เด็กระดับก่อนประถมศึกษาเล่น โดยแยกจากสนามเล่นของเด็กระดับประถมศึกษา โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและประโยชน์ของการใช้สอย

2. การจัดสนามเด็กเล่น ควรจัดให้มีพื้นผิวหลายประเภท เช่น มีทั้งดิน ททราย หญ้า หากมีพื้นที่เพียงพอให้มีทั้งเนินและที่ราบ มีที่สำหรับเล่นของเล่นที่มีล้อเลื่อน ที่สำหรับเล่นทราย เล่นน้ำและที่สำหรับขุด มีเครื่องเล่นประเภทปีนป่าย ทรงตัว ฯลฯ และมีขอบเขตเป็นสัดส่วน

3. อุปกรณ์ ของเล่น และเครื่องเล่นต่างๆ ภายในสนามต้องเหมาะสมกับเด็กในวัยนี้ ต้องมีความแข็งแรง ทนทาน ได้รับการดูแลให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดี และมีความปลอดภัยอยู่ตลอดเวลา

4. มีห้องน้ำห้องส้วม ที่สะอาดถูกสุขลักษณะเหมาะสมกับวัย สะดวกแก่การใช้ อาจอยู่ในห้องเรียนหรือในอาคารเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมและที่เล่นสำหรับเด็กไว้ ดังนี้

การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

1. จัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมกับเด็ก เพื่อส่งเสริมให้เด็กพยายามทำกิจกรรมได้สะดวกด้วยตนเอง เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ม้านั่ง กระดานขายของ บอร์ดติดผลงาน ตู้เก็บของ ที่แขวนถ้วย ที่แขวนผ้าเช็ดหน้า ที่เก็บเครื่องนอน ห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ล้างมือ ประตู หน้าต่าง

2. การจัดพื้นที่ในห้องเรียน การเลือกที่ตั้งครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่างๆ ที่จัดมุมประสบการณ์ คำนึงถึงทิศทางลมและแสงแดด การสร้างบรรยากาศให้ร่มรื่นที่ร่มไม้ ตลอดจนคำนึงถึงว่าทุกจุดของห้องควรให้มองเห็นได้โดยรอบ

3. ความปลอดภัย ได้แก่

- 3.1 พื้นห้องควรเป็นความโล่งกว้าง มีบริเวณนุ่ม บริเวณที่ตั้งอุปกรณ์ เครื่องเล่นเด็ก
- 3.2 ตรวจสอบความเรียบร้อยของวัสดุอุปกรณ์หากชำรุดต้องรีบซ่อมแซมโดยเร็ว
- 3.3 กำหนดบริเวณให้มีรั้วรอบขอบชิด เพื่อให้เด็กผู้ที่ออกไปเล่นนอกห้องเรียนออกไปสำรวจค้นคว้าด้วยตนเอง
- 3.4 กำหนดขอบเขตของมุมประสบการณ์ให้เด็กรู้
- 3.5 หน้าต่าง ครุภัณฑ์ต่างๆ ไม่ควรทำด้วยกระจก
- 3.6 ดูแลบริเวณทั่วไปให้ปลอดภัยจากสัตว์ แมลง พืช และสารเคมีที่มีพิษ
- 3.7 ครุภัณฑ์ โต๊ะ เก้าอี้ ไม่ควรเป็นมุมแหลมที่เป็นอันตราย

การจัดมุมประสบการณ์

การจัดมุมต่างๆ ภายในห้องเรียนต้องดูให้เหมาะสมระหว่างเนื้อหา สภาพห้องเรียนกับกิจกรรมในแต่ละมุม ควรพิจารณาว่ากิจกรรมใดต้องการความเงียบ แสงสว่างหรือกิจกรรมใดที่มีเสียงดัง ควรพิจารณาตามลักษณะของมุม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) กล่าวถึงการจัดมุมการเล่นสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาไว้ว่า รูปแบบการจัดมุมควรจัดให้สนองต่อพฤติกรรม ความต้องการ ความสนใจและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ ควรจัดหาสื่อ – เครื่องเล่น วัสดุอุปกรณ์ จัดวางไว้ในมุมการเล่นตามลักษณะประเภทของการเล่น โดยให้เด็กทุกคนมีโอกาสเลือกเล่นอย่างอิสระ ได้กระทำกิจกรรมอย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมๆ กับการได้พัฒนาความพร้อมในด้านต่างๆ การจัดมุมดังกล่าว มีข้อควรปฏิบัติดังนี้

1. การจัดมุมให้ดำเนินการตามคำแนะนำในแผนการจัดประสบการณ์
2. การจัดมุมบางมุมอาจมีสื่อ – เครื่องเล่น จัดไว้ในมุมเกินกว่า 1 ประเภท
3. การกำหนดบริเวณพื้นที่สำหรับจัดวางสื่อ – เครื่องเล่นในแต่ละมุม ควรคำนึงถึงลักษณะการเล่นของแต่ละกิจกรรม การใช้เสียงหรือต้องการความสงบเงียบ
4. โต๊ะ ตู้ ชั้นที่นำมาสำหรับจัดวางสื่อ - เครื่องเล่น ควรจัดไว้ในสภาพที่เด็กสามารถหยิบมาเล่นได้สะดวกด้วยตนเอง ในกรณีที่ไม่มีของใช้ดังกล่าว อาจใช้กล่อง ลัง เสื้อ ฯลฯ จัดวางแทนได้

สรุปได้ว่า การจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะมีผลต่อการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กทุกระดับ ดังนั้น การจัด

สภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กจำเป็นต้องคิดก่อนจัดอย่างรอบคอบถูกต้องเสมอ สิ่งที่ต้องเตรียมจัดได้แก่สถานที่และสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ประกอบด้วย การจัดห้องเรียน มุมประสบการณ์ วัสดุครุภัณฑ์ และสนามเด็กเล่น ซึ่งควรคำนึงถึงหลักการต่างๆ ในการจัดเตรียมดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และศักยภาพของเด็กอย่างถูกต้องและเหมาะสม

6. การจัดเตรียมวัสดุและสื่อการสอน

การเล่นที่เด็กได้ลงมือกระทำกับวัสดุ สื่อ และสิ่งของที่เป็นรูปธรรมทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวได้เป็นอย่างดี หรืออาจกล่าวได้ว่าวัสดุและสื่อต่างๆ มีประโยชน์ในการเรียนรู้และเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กับเด็ก และเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องเตรียมวัสดุและสื่อเพื่อประกอบการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับเด็ก ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ทัศนะในเรื่องการจัดวัสดุและสื่อไว้ ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2532) กล่าวถึงสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนว่า คือ วัสดุอุปกรณ์ และกิจกรรมที่ครูและนักเรียนใช้ร่วมกับการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และเป็นสิ่งจูงใจต่อการศึกษาล่าเรียนของนักเรียน คือ ช่วยให้ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

อัมร บัวศรี (2542) กล่าวถึง สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่เป็นพาหะหรือสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตามจุดประสงค์การเรียนการสอน และตามจุดหมายของหลักสูตร

ไพเราะ พุ่มมัน (2544) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ทัศนคติ และค่านิยมไปสู่ผู้เรียน และทำให้การเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งสื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา มีความหมายรวมไปถึง วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

วัสดุ เช่น เทปเพลง แผ่นภาพ ดินสอ หนังสือ สี ดินน้ำมัน

อุปกรณ์ เช่น เครื่องบันทึกเสียง โทรทัศน์ โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องเล่นสนาม

วิธีการ เช่น การสาธิต การทดลอง การเล่านิทาน และกิจกรรมต่างๆ ที่ครู

จัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก

ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา

1. ช่วยให้เด็กเข้าใจในสิ่งที่ครูต้องการให้ทราบอย่างรวดเร็ว

2. เด็กสนใจและร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง
3. ทำให้เด็กจำสิ่งที่เรียนได้อย่างแม่นยำและจำอยู่ได้นาน
4. ช่วยอธิบายสิ่งที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่าย
5. ช่วยให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน
6. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วยิ่งขึ้น
7. ช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดได้รวดเร็ว
8. ช่วยให้เกิดความคิดต่อเนื่อง
9. ช่วยฝึกประสาทสัมผัสได้หลายทาง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) กล่าวถึงการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนว่า สื่อการสอนมีมากมายหลายประการ เป็นหน้าที่ของครูอาจารย์ที่จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมโดยคำนึงถึง

1. ลักษณะวิชาที่สอนเป็นวิชาทฤษฎีหรือปฏิบัติการใช้สื่อชนิดใดจึงจะทำให้ให้นักเรียน นักศึกษามีความเข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น
2. คุณลักษณะของนักเรียนนักศึกษา ได้แก่ การเลือกให้เหมาะสมกับอายุ ระดับสติปัญญา ระดับชั้นเรียน จำนวนนักเรียน เวลาที่เรียน ลักษณะของห้องเรียน
3. การเลือกใช้สื่อการสอนในห้องเรียนที่มีนักเรียนนักศึกษา มีบทบาทในการเรียน การสอน มีกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถรับประสบการณ์ใหม่ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งครูอาจารย์สามารถจะจัดในลักษณะของสื่อประสม

กรมวิชาการ (2540) กล่าวว่าสื่อ คือ ตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวเนื้อหาจากผู้ส่งไปยังผู้รับ ในการเรียนการสอนสื่อเป็นตัวกลางนำความรู้จากครูสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมเข้าใจยาก กลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจง่าย เรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง การนำสื่อมาใช้ส่งเสริมพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา มีดังนี้

1. ใช้สื่อที่เป็นของจริง สื่อธรรมชาติ
2. ใช้สื่อที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก
3. ใช้สื่อที่ปลอดภัยต่อตัวเด็ก
4. ใช้สื่อเพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่างๆ ให้ครบทุกด้าน

สื่อประกอบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กระดับก่อนประถมศึกษาทั้งทางด้านร่างกาย

อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ควรเน้นของจริงให้มากที่สุด ถ้าสื่อของจริงไม่สามารถหามาได้ จึงใช้สื่อที่จำลองขึ้นแทน

กรมวิชาการ (2541) ได้ให้แนวทางการจัดสื่อและเครื่องเล่นสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาไว้ว่า ส่วนประกอบสำคัญของการเล่นอันได้แก่ สื่อและเครื่องเล่นจะต้องเหมาะสมกับกิจกรรมการเล่นนั้นๆ ด้วย จึงจะช่วยพัฒนาเด็กให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้สำหรับการเล่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการเด็กนั้นได้แก่ การเล่นที่จะส่งเสริมทางด้านการคิด ค้นคว้า แก้ปัญหา มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว ส่งเสริมและพัฒนาการใช้ภาษา เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและสื่อสารกับผู้อื่น การพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การสร้างนิสัยที่ดีในการจะเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ การรู้จักการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือผู้อื่น การมองเห็นและสามารถแสดงความชื่นชมและแสดงออกต่อสิ่งที่ดี ที่ไพเราะ ที่สวยงาม มองสิ่งต่างๆ ในแง่ดี ขณะเดียวกันเด็กจะได้เล่นกับสื่อและเครื่องเล่นที่ช่วยให้เด็กมีร่างกายและอวัยวะที่แข็งแรง เคลื่อนไหวได้อย่างคล่องแคล่วทำงานประสานสัมพันธ์กันดี และควบคุมการทำงานของอวัยวะต่างๆ ได้ดี การเล่นเหล่านี้ควรจัดให้กับเด็กทั้งในร่มและกลางแจ้ง การเล่นกลางแจ้งเป็นการเล่นประเภทเกม การละเล่น และการเล่นกับเครื่องเล่นสนาม ส่วนการเล่นในร่มนั้นนิยมจัดไว้ในห้องเรียน เป็นกิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ หรือบริเวณที่จัดเฉพาะไว้สำหรับการเล่น มุมการเล่นเหล่านี้จะมีสื่อและเครื่องเล่นที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก สื่อและเครื่องเล่นดังกล่าว สามารถแบ่งได้หลายประเภทดังนี้

1. ประเภทบล็อก
2. ประเภทเครื่องเล่นสัมผัส
3. ประเภทเกมการศึกษา
4. ประเภทฝึกทักษะการเคลื่อนไหว
5. ประเภทหนังสือ
6. ประเภทหุ่น
7. ประเภทศิลปะสร้างสรรค์
8. ประเภทฝึกทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์
9. ประเภทเพลงและดนตรี
10. ประเภทเล่นบทบาทสมมติหรือเลียนแบบชีวิตจริง

กรมวิชาการ (2541) เสนอแนวทางดำเนินการจัดซื้อจัดหาสื่อและเครื่องเล่นสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษาไว้ว่า ในการจัดซื้อจัดหาสื่อและเครื่องเล่นให้คำนึงถึงคุณลักษณะดังนี้

1. คุณลักษณะทางวิชาการประกอบด้วย

- 1.1 สอดคล้องกับหลักสูตร แนวการจัดประสบการณ์และแผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา
- 1.2 การจัดหาสื่อและเครื่องเล่นควรมีความหลากหลาย ทั้งชนิดที่เล่นเป็นรายบุคคลและเล่นร่วมกันได้
- 1.3 เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก
- 1.4 ส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะกระบวนการพัฒนาความพร้อมตามหลักสูตรและแนวการจัดประสบการณ์

2. คุณลักษณะอื่นๆ ประกอบด้วย

- 2.1 คำนึงถึงความปลอดภัยในเรื่องสีและวัสดุที่ใช้ในการผลิต
- 2.2 วัสดุที่ผลิตสื่อและเครื่องเล่นอาจเป็นไม้ กระดาษ ผ้า โลหะ พลาสติก หรือวัสดุอื่นๆ
- 2.3 มีความประณีต สวยงาม แข็งแรง ทนทานตามสภาพ
- 2.4 ประหยัด คุ่มค่าต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการ
- 2.5 สะดวกต่อการนำไปใช้ การเคลื่อนย้ายรวมทั้งการเก็บรักษา
- 2.6 มีคำอธิบาย หรือมีคู่มือการใช้สื่อและเครื่องเล่น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักการเลือกสื่อ เครื่องเล่น และแนวทางดำเนินการจัดซื้อจัดหาสื่อและเครื่องเล่น ไว้ดังนี้

หลักการเลือกสื่อและเครื่องเล่น

1. ประโยชน์ หมายถึง ประโยชน์ที่เด็กจะได้การเรียนรู้และใช้ความคิดที่เหมาะสมกับความสามารถตามวัยและความสนใจของเด็ก

1.1 ช่วยสร้างความสนใจให้เด็กอยากรู้ อยากเห็น มีสีสันสวยงาม สะดุดตา เด็กชอบสิ่งที่เคลื่อนไหวได้

1.2 ช่วยพัฒนาการรับรู้ การจำ การจำแนก การเปรียบเทียบ การมองเห็นความสัมพันธ์ การเรียงลำดับ และส่งเสริมให้เด็กใช้ความคิดจินตนาการที่จะเล่นอย่างริเริ่มสร้างสรรค์หรือแก้ปัญหา เช่น เป็นของเล่นที่เด็กดึง ถอด และต่อเป็นรูปต่างๆ ได้ตามความพอใจเด็กวัยนี้รับรู้ส่วนย่อยและแยกสิ่งต่างๆ ที่เห็นโดยการสังเกตรูปร่างก่อน

1.3 ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหวและการใช้มืออย่างคล่องแคล่ว รวมทั้งช่วยพัฒนาประสาทตาและมือให้สัมพันธ์กัน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการเรียน อ่าน เขียน เรียนเลขต่อไป

2. ประหยัด

- 2.1 ประหยัดเงิน ราคาไม่แพง
- 2.2 ประหยัดในแง่วัสดุ ใช้วัสดุเหลือใช้ และเพิ่มวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น
- 2.3 ประหยัดเวลาและแรงงาน เป็นของที่หาซื้อได้ง่ายหรือทำเองได้โดยใช้เวลา

ไม่มากและทำได้ไม่ยากนัก

3. ประสิทธิภาพ

- 3.1 มีความยากง่ายเหมาะสมกับความสามารถของเด็ก ถ้าง่ายเกินไปเด็กก็เบื่อ ไม่อยากเล่น หรือถ้ายากเกินไปเด็กเล่นแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ เด็กจะรู้สึกท้อถอย
- 3.2 ใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง หรือนำมาดัดแปลงใช้ประโยชน์ได้หลายโอกาส
- 3.3 ทำให้เด็กได้ประสบการณ์ตรงและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของเล่นทุกชิ้น ควรแนะนำและอธิบายวิธีเล่น ตลอดจนข้อควรระวังในการเล่นให้เด็กเข้าใจเสียก่อน โดยเฉพาะของเล่นชิ้นใหม่ที่เด็กยังไม่เคยเล่น ทั้งนี้ก็เพราะว่าของเล่นบางชนิดอาจเกิดอันตรายได้ ถ้าเด็กเล่นไม่ระวัง หลังจากเด็กเรียนรู้วิธีการเล่นแล้ว ผู้ใหญ่ควรเปิดโอกาสอย่างเต็มที่ให้เด็กได้สังเกต จับต้อง สัมผัส หรือเล่นด้วยวิธีการต่างๆ อย่างอิสระ ผู้ใหญ่ควรอยู่ห่างๆ และหลีกเลี่ยงการออกคำสั่งให้เด็กทำหรือห้ามเด็กอย่างนั้นอย่างนี้หรือทำแบบอย่างให้เด็กลอกเลียน

แนวทางดำเนินการจัดซื้อ จัดหาสื่อและเครื่องเล่น

การจัดซื้อจัดหาสื่อและเครื่องเล่นสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องเหมาะสมกับหลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาควรมีแนวทางดำเนินการดังนี้

1. สื่อและเครื่องเล่นบางชนิดที่โรงเรียนจัดซื้อจัดหาได้สะดวก ควรให้โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการจัดซื้อจัดหาเอง
2. สื่อและเครื่องเล่นที่โรงเรียนไม่สะดวกในการจัดซื้อจัดหา ควรวางแผนจัดซื้อร่วมกันในระดับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ หรือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
3. ในการจัดซื้อจัดหาสื่อและเครื่องเล่นนี้ ควรมีการวางแผนจัดซื้อจัดหาตามลำดับความจำเป็นของทางโรงเรียนและความต้องการของครู และสอดคล้องเหมาะสมกับวัยของเด็ก
4. ในการจัดซื้อจัดหาโดยใช้งบประมาณที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจัดหาให้ เช่น งบประมาณค่าวัสดุรายหัว ค่าวัสดุประจำห้องเรียน เป็นต้น
5. สื่อบางอย่างสามารถจัดหาได้ ไม่จำเป็นต้องจัดซื้อ เช่น วัสดุธรรมชาติ วัสดุเหลือใช้ หรือวัสดุท้องถิ่นที่มีคุณสมบัติทดแทนกันได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) เสนอหลักการเลือกสื่อการจัดหาสื่อและขั้นตอนการดำเนินการผลิตสื่อสำหรับเด็ก ไว้ดังนี้

การเลือกสื่อ

1. เลือกให้ตรงกับจุดมุ่งหมายและเรื่องที่จะสอน
2. เลือกให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก
3. เลือกให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นที่เด็กอยู่หรือสถานภาพของโรงเรียน

เรียน

4. มีวิธีการที่ง่าย และนำไปใช้ได้หลายกิจกรรม
5. มีความถูกต้องตามเนื้อหาและทันสมัย
6. มีคุณภาพดี เช่น ภาพชัดเจน ขนาดเหมาะสม ไม่ใช่สีสะท้อนแสง
7. เลือกสื่อที่เด็กเข้าใจง่ายในเวลาสั้นๆ ไม่ซับซ้อน
8. เลือกสื่อที่สามารถสัมผัสได้
9. เลือกสื่อเพื่อใช้ฝึกและส่งเสริมการคิดเป็น ทำเป็น และกล้าแสดงความคิดเห็น

ด้วยความมั่นใจ

การจัดหาสื่อ

1. จัดหาโดยการขอยืมจากแหล่งต่างๆ
2. จัดซื้อสื่อและเครื่องเล่นโดยวางแผนการจัดซื้อตามลำดับความจำเป็น เพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ทางโรงเรียนสามารถจัดสรรให้และสอดคล้องกับแผนการจัดประสบการณ์
3. ผลิตสื่อและเครื่องเล่นขึ้นใช้เอง โดยใช้วัสดุที่ปลอดภัยและหาง่าย เป็นเศษวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ

ขั้นตอนการดำเนินการผลิตสื่อสำหรับเด็ก มีดังนี้

1. สำรวจความต้องการของการใช้สื่อให้ตรงกับจุดประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมที่จัด
2. วางแผนการผลิต โดยกำหนดจุดมุ่งหมายและรูปแบบของสื่อให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก สื่อนั้นจะต้องมีความคงทนแข็งแรง ประณีตและสะดวกต่อการใช้
3. ผลิตสื่อตามรูปแบบที่เตรียมไว้
4. นำสื่อไปทดลองใช้หลายๆ ครั้งเพื่อหาข้อดี ข้อเสีย จะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น
5. นำสื่อที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้จริง

โดยสรุปแล้ว วัสดุและสื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กเกิดความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ประสบการณ์ เจตคติและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งวัสดุและสื่อการสอนหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการ ในการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษาวัสดุและสื่อมีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งใน

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ดังนั้นในการเลือก จัดทำ หรือจัดทำวัสดุและสื่อการสอนต้องให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระและกิจกรรมโดยจัดให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก ตลอดจนคำนึงถึงหลัก ประหยัด ประโยชน์ ประสิทธิภาพ สะดวก สะอาด และปลอดภัย เพื่อพัฒนาให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีความพร้อมตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

7.การจัดเตรียมการประเมินพัฒนาการ

การประเมินผลพัฒนาการเด็กถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน กระทำเพื่อจะได้ทราบประสบการณ์และพัฒนาการของนักเรียน ทราบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนในแต่ละขั้นตอน และเพื่อให้ครูใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงการสอน (สุมน อมรวิวัฒน์, 2535)

Cryan (1986) กล่าวถึงการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยว่า นอกจากจะช่วยให้ครูวางแผน ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร การเรียน การสอนให้สอดคล้องกับความสนใจ และความต้องการของเด็กแล้ว ยังช่วยให้ตัวเด็กเองตระหนักถึงพัฒนาการ การเรียนรู้ และความก้าวหน้าของตน เพื่อเด็กจะได้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

จากความสำคัญของการประเมินพัฒนาการเด็กที่นักการศึกษากล่าวไว้ข้างต้น จะเห็นได้ว่าการประเมินพัฒนาการมีความจำเป็นต่อการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ในอันที่จะเป็นเครื่องมือในการช่วยครูวางแผนการจัดหลักสูตร ซึ่งต่อไปนี้เป็นแนวคิดของนักการศึกษาอันเกี่ยวเนื่องกับการเตรียมการประเมินพัฒนาการเด็ก

ไพเราะ พุ่มมัน (2544) กล่าวถึงหลักการวัดและประเมินพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก ระดับก่อนประถมศึกษา ไว้ดังนี้

1. ไม่นำผลการประเมินพัฒนาการไปตัดสินได้ - ตก
2. วัดเป็นรายพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน
3. ใช้วิธีการหลายรูปแบบ (การสังเกต, การสนทนา, การตรวจผลงาน, การให้เด็ก

ประเมินกันเอง)

4. วัดทุกวัน ถือว่าเป็นกิจกรรมปกติของการจัดประสบการณ์ตามกิจกรรมประจำวัน

คณาจารย์วิทยาลัยครูในโปรแกรมวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย (2536) ได้กล่าวถึงหลักการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ดังนี้คือ

1. ไม่ควรประเมินด้านใดด้านหนึ่งตามภารกิจของผู้ดำเนินการ ทั้งนี้เนื่องจากพัฒนาการทุกด้านประกอบกันขึ้นเป็นความพร้อมอันเป็นรากฐาน สำหรับการพัฒนาขั้นต่อไป

2. การประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งต้องดำเนินการประเมินผลตลอดปี อย่างสม่ำเสมอ

3. ประเมินหลายๆ ครั้ง ก่อนที่จะสรุปผล ทั้งนี้เพื่อให้ข้อสรุปตรงกับข้อเท็จจริงและเชื่อถือได้

4. การประเมินผลเด็กเป็นรายบุคคลถือเป็นความลับ ไม่เปิดเผยกับผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง

5. เลือกวิธีการประเมินผลให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ของเรื่องที่จะประเมิน

6. การเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กวัยเดียวกันต้องใช้มาตรฐานเดียวกัน

7. เลือกพฤติกรรมที่จะประเมิน ให้พิจารณาวัตถุประสงค์ของการประเมิน

8. การตีความหรือการสรุปผลการประเมิน ต้องมีความเป็นปรนัย อย่าใช้ความลำเอียงส่วนตัวในการตีความ

กรมวิชาการ (2540) กล่าวถึงหลักการประเมินพัฒนาการของเด็ก ดังนี้

1. การประเมินต้องประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้าน

2. เน้นการประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอ

3. สภาพแวดล้อมการประเมินต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับการทำกิจกรรมประจำวันของเด็ก โดยจัดการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติ

4. เน้นการประเมินตามสภาพจริง โดยมีการสังเกตงานของเด็กเป็นรายบุคคล

5. การประเมินต้องจัดทำอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การใช้เครื่องมือและการจัดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

6. ไม่ใช่แบบทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเด็กระดับก่อนประถมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539) กล่าวถึงการประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ไว้ดังนี้

การประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการประเมินความสามารถของเด็กในการแสดงพฤติกรรมที่คาดว่าจะปรากฏในแต่ละช่วงอายุ เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลในการพิจารณาเสริมประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา เติบโตตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ มิใช่เป็นการประเมินเพื่อตัดสินได้หรือตก

การประเมินพัฒนาการมีหลายวิธี เช่น การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ และการศึกษาผลงาน การประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษาควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาพัฒนาการของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาให้เข้าใจ ก่อนทำการประเมินพัฒนาการด้านต่างๆ

2. สังเกตพัฒนาการทุกด้านของเด็กแต่ละคน ขณะที่ทำกิจกรรมในสถานการณ์ปกติ ตามกิจกรรมประจำวัน ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน แต่ละกิจกรรมครูสามารถประเมินพัฒนาการได้หลายด้าน

3. บันทึกพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอ มีการรวบรวมข้อมูลทุกด้านเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็ก นำมาสรุปและประเมินพัฒนาการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของเด็กแต่ละคน

4. สรุปผลการประเมินพัฒนาการของเด็กแต่ละคนทุกภาคเรียน

สรุปว่า การประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษาเป็นภาระหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องประเมินเด็กแต่ละคนอย่างต่อเนื่องทุกระยะ เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของเด็กแต่ละด้าน แล้วนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเสริมพัฒนาการ หรือแก้ไขข้อบกพร่องของเด็กแต่ละคนให้ดีขึ้นและสามารถที่จะเสนอผลการพัฒนาของเด็กให้ผู้ปกครองทราบ พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเด็กและขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ในการส่งเสริมให้เด็กเกิดความพร้อมหรือแก้ไขข้อบกพร่องของเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อพัฒนาเด็กให้มีศักยภาพสูงถึงขีดสุด และพร้อมที่จะเรียนระดับประถมศึกษาต่อไป ทั้งนี้ครูต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจพัฒนาการเด็กวัย 3 – 6 ปี เป็นอย่างดีและต้องเข้าใจหลักในการประเมินพัฒนาการ รวมทั้งครูต้องมีความสามารถในการเลือกเครื่องมือและวิธีการที่จะใช้ได้ถูกต้อง

8. การจัดเตรียมการนิเทศการจัดประสบการณ์

การนิเทศการศึกษาระดับปฐมวัยนั้นมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการนิเทศ เพราะการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กระดับนี้แตกต่างกับชั้นประถมศึกษามาก กล่าวคือเป็นการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการที่มุ่งเตรียมความพร้อมให้เด็กทุกด้าน ซึ่งครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถเฉพาะในการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ดังนั้นครูจึงต้องได้รับการนิเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนางานการสอนอยู่เสมอเพื่อก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาการแก่เด็ก ซึ่งมีแนวทางในการจัดเตรียมการนิเทศการจัดประสบการณ์ ดังต่อไปนี้

สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวถึงการนิเทศการใช้หลักสูตร หรือนิเทศการจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงหลักสำคัญของการนิเทศ ก็คือเป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ ไม่ใช่เป็นการคอยตรวจสอบเพื่อจับผิดแต่ประการใด โดยลักษณะนี้ผู้นิเทศจำเป็นจะต้องสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีกับผู้รับการนิเทศ การดำเนินการนิเทศจะต้องดำเนินการไปด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตยและร่วมมือกัน

กรมวิชาการ (2535) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการสร้างสรรค์ในการให้คำแนะนำและการชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเองแก่ครูในอันที่จะปรับปรุงคุณภาพครูและสภาพการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่พึงประสงค์ เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรเป็นอย่างดี และสามารถให้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนจะต้องจัดให้มีระบบการนิเทศทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ถือว่าการนิเทศภายในเป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งควรจัดให้มีขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดองค์กร เป้าหมายนิเทศ วิธีการนิเทศและกิจกรรมในการนิเทศกำหนดไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ได้ระบุการกำกับติดตามมีลักษณะกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นการตรวจสอบตามจุดปฏิบัติงาน เพื่อดูว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนหรือไม่
2. เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ในระหว่างการดำเนินงานของแผนหรือโครงการ
3. เป็นกิจกรรมที่เน้นการเก็บข้อมูล ในระหว่างดำเนินงานว่าเป็นอย่างไร แตกต่างจากที่กำหนดไว้หรือว่ามีปัญหาอะไรหรือไม่

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539) กล่าวถึงการนิเทศ ติดตาม กำกับ การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาว่า

การนิเทศการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา หมายถึง การให้คำแนะนำช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริม เพื่อพัฒนาการดำเนินงานการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายตามที่วางไว้ ส่วนการติดตาม กำกับนั้น ภารกิจส่วนใหญ่จะเป็นของผู้บริหาร ซึ่งหมายถึงการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพทั่วไป และผลของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อให้ทราบว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามขั้นตอน บรรลุวัตถุประสงค์ นโยบายและเป้าหมายที่ต้องการมากน้อยเพียงใด เพื่อใช้ข้อมูลเหล่านั้นมาประกอบการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

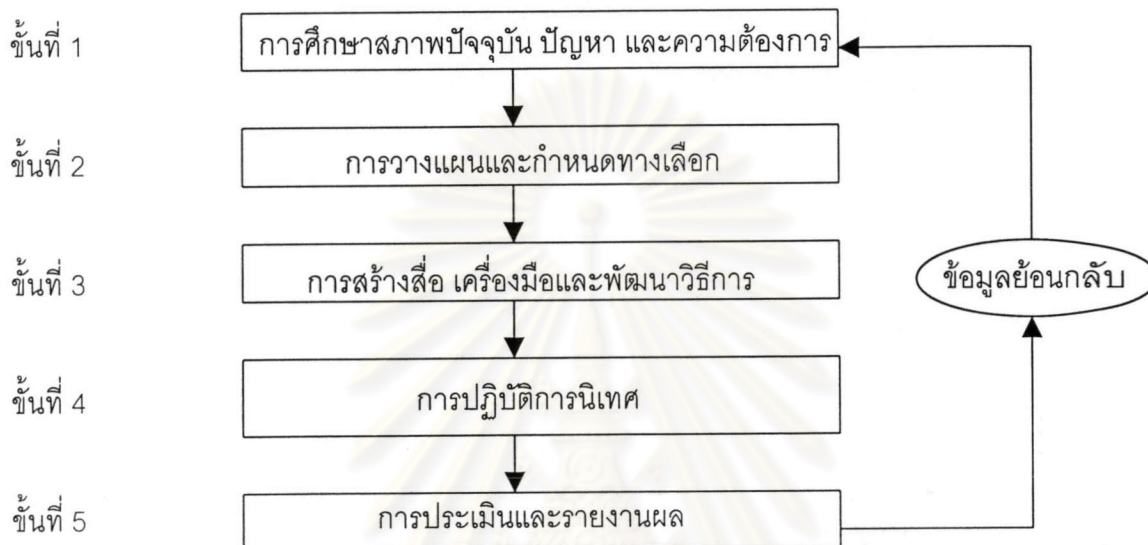
วัตถุประสงค์การนิเทศ ติดตาม กำกับ

1. เพื่อทราบสภาพการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรคและความต้องการของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สำหรับเป็นข้อมูลในการนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อช่วยใ้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเข้าใจบทบาทหน้าที่ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์
3. เพื่อให้บุคลากรร่วมกันพิจารณาทหาทางปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงาน การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างถูกต้องครบถ้วน

4. เพื่อเสนอแนะ ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนตลอดจน ผู้ที่เกี่ยวข้องให้สามารถดำเนินงานได้คืออย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. เพื่อตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการดำเนินงานตามภารกิจของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

กระบวนการนิเทศการดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ เพื่อให้ทราบถึงสภาพที่แท้จริงของการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาว่าเป็นอย่างไร มีปัญหาข้อจำกัดอะไรบ้าง และมีความต้องการอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนดำเนินการนิเทศโดยวิธีการต่างๆ เช่น ศึกษาจากข้อมูลเดิม ประชุมสัมมนา และใช้เครื่องมือต่างๆ ในการรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 2 การวางแผนและกำหนดทางเลือก นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ มาวิเคราะห์จัดเรียงลำดับความสำคัญ และพิจารณาทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว กำหนดทางเลือกในการนิเทศเพื่อแก้ไขปรับปรุง และส่งเสริมการดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งอาจเลือกใช้กิจกรรมการนิเทศในรูปแบบต่างๆ เช่น การสังเกต การแนะนำเป็นรายบุคคล การสาธิต การจัดประสบการณ์ตรง การจัดนิทรรศการ การพาไปศึกษาดูงาน การประชุมอบรม การให้ดูภาพยนตร์และวีดิทัศน์ การบริการเอกสารและการสนทนาวิชาการ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การสร้างสื่อ เครื่องมือ และพัฒนาวิธีการนิเทศ ซึ่งสื่อ เครื่องมือ และวิธีการนิเทศที่ดีสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด มีประสิทธิภาพ ประหยัดเวลา และสามารถตรวจสอบวิเคราะห์ผลได้

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติการนิเทศ ตามแผนงานที่วางไว้สามารถติดตาม กำกับ การดำเนินการนิเทศได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ขั้นที่ 5 การประเมินผลและรายงานผล เป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงาน รวบรวม ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการนิเทศ เพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุงกระบวนการนิเทศให้ดีขึ้น การประเมินผลการนิเทศควรกำหนดรูปแบบ และจัดทำเครื่องมือในการประเมินด้วย นอกจากนี้ แล้วต้องรายงานผลการปฏิบัติงานหลังจากกระบวนการนิเทศสิ้นสุดลง เพื่อแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทราบและเผยแพร่ต่อไป

กิจกรรมการนิเทศ

แนวทางในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน สำหรับผู้บริหารและผู้ที่ทำหน้าที่ นิเทศมีหลายรูปแบบที่สามารถเลือกปฏิบัติได้ดังนี้

1. การประชุม การประชุมอาจจัดได้หลายรูปแบบ
 - 1.1 การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน เป็นการประชุมครูทั้งหมดเพื่อเตรียมการก่อน เปิดภาคเรียน ให้ครูสามารถทำการสอนหรือจัดประสบการณ์ได้ทันทีในวันเปิดเรียนวันแรก
 - 1.2 การประชุมประจำ
 - 1.3 การประชุมนิเทศเป็นครั้งคราว
2. การสังเกตการสอนหรือการจัดประสบการณ์ในชั้นเรียน เป็นการสังเกตการสอน หรือการจัดประสบการณ์ของครู
3. การศึกษาจากตำรา เป็นวิธีการมอบหมายงานให้ทำวิธีหนึ่ง ซึ่งผู้บริหารโรงเรียน จะมอบหมายให้ผู้รับการนิเทศไปศึกษาค้นคว้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วนำความรู้นั้นมาถ่ายทอด แก่คณะครู
4. การให้คำปรึกษาหารือ สามารถทำได้ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่มวิธีการให้คำ ปรึกษาหารือ กระทำได้ใน 3 ลักษณะ คือ
 - 4.1 บอกวิธีแก้ปัญหาโดยตรง
 - 4.2 เสนอข้อมูลและช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาสามารถวิเคราะห์และหาทางแก้ไข ปัญหาด้วยตนเอง
 - 4.3 ให้คำปรึกษาหารือทั้งสองลักษณะพร้อมกันไป จึงต้องปรับวิธีการให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละคน
5. การสนทนาทางวิชาการ ดำเนินการโดยให้มีผู้นำสนทนาคนหนึ่งในเรื่องที่กลุ่มสนใจ โดยใช้ระยะเวลาสั้นๆ
6. การสาธิตการสอนหรือการจัดประสบการณ์ ผู้สาธิตควรรู้ล่วงหน้าเพื่อเข้าใจ วัตถุประสงค์ร่วมกัน
7. การพาครูไปศึกษานอกสถานที่ เป็นวิธีการนิเทศที่ได้ผลวิธีหนึ่ง ซึ่งหมายถึงการ สอน การจัดกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องการพัฒนาความรู้ความสามารถของครู การไปศึกษานอก

สถานที่ควรกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน มีการมอบหมายภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติและผู้รับผิดชอบ และมีการรายงานผลการไปศึกษานอกสถานที่ทุกครั้ง

8. การบริหารเอกสารทางวิชาการ สามารถดำเนินการได้ในโรงเรียนทุกขนาด ผู้บริหารควรจัดให้มีหนังสือคั่นคว่ำอ้างอิงทางวิชาการสำหรับครู ซึ่งจะเป็นโยบายนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียน

การสอนและเป็นการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ ส่งเสริมความก้าวหน้าแก่ครูอีกด้วย

9. จัดนิทรรศการ เป็นการนำวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เช่น แผนภาพ แผนภูมิ ของจริง ของตัวอย่าง ข่าวสาร หรือผลงาน มาจัดแสดง เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง หรือบุคคลทั่วไปเกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษายิ่งขึ้น

10. เยี่ยมนิเทศชั้นเรียน หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้นิเทศเข้าพบและสังเกตการทำงานของครูในชั้นเรียน ทั้งนี้เพื่อประสานการทำงานการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียนมีความหมายแตกต่างไปจากการเยี่ยมชั้นเรียน กล่าวคือ การเยี่ยมชั้นเรียน หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนจัดให้ครูได้มีโอกาสเข้าเยี่ยมชั้นเรียนอื่นๆ ซึ่งอาจเป็นการเยี่ยมในโรงเรียนเดียวกันหรือต่าง

โรงเรียนก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ครูได้มีโอกาสสังเกตการสอนของครูคนอื่น เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงการสอนของตนเองให้ดีขึ้น

11. การประชุมเชิงปฏิบัติการ คือการรวมกลุ่มครูในโรงเรียนเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ แล้วฝึกปฏิบัติเพื่อนำความรู้ไปใช้ เช่น การทำสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

สรุปได้ว่า การจัดเตรียมการนิเทศการจัดประสบการณ์ เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมาก ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและครูที่จะต้องเตรียมการในเรื่องนี้ไว้ให้พร้อม โดยจะต้องเตรียมการศึกษาและทำความเข้าใจจุดมุ่งหมาย หลักการ กระบวนการและรูปแบบการนิเทศให้เข้าใจ แล้วจึงลงมือจัดเตรียมและนิเทศในที่สุด ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้ทราบสภาพการใช้หลักสูตรว่าเป็นเช่นไร มีอะไรที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขหรือส่วนใดที่ดีแล้วก็ได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

9. การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารและครูต้องจัดให้มีขึ้นก่อนที่จะดำเนินการจัดหลักสูตร เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตรและผู้ปกครองทราบ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้หลักสูตร โดยสิ่งที่ต้องคำนึงถึงอย่างมากในการประชาสัมพันธ์

หลักสูตรก็คือ การสื่อความหมาย ดังนั้นควรประชาสัมพันธ์ให้ถูกต้องและชัดเจน เพราะชุมชนนั้นประกอบด้วยบุคคลที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน ซึ่งในเรื่องของการประชาสัมพันธ์หลักสูตรนั้นมีการศึกษาให้ทัศนะต่างๆ ไว้ ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ได้กล่าวถึง การประชาสัมพันธ์หลักสูตรไว้ว่าการใช้หลักสูตรใหม่จะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการประชาสัมพันธ์หลักสูตรส่วนหนึ่งด้วย การเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการยอมรับหลักสูตรใหม่นั้นจะต้องกระทำการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นระยะ สื่อที่ใช้ในการแนะนำหลักสูตรมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมายของการใช้หลักสูตร

ธำรง บัวศรี (2532) ได้กล่าวถึง การประชาสัมพันธ์หลักสูตรว่า การประชาสัมพันธ์หลักสูตรอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การออกเอกสารสิ่งพิมพ์ การใช้สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น นอกจากนี้ การประชุมและการสัมมนาก็อาจนำมาใช้ได้ ในโอกาสอันควร การที่จะใช้วิธีการประชาสัมพันธ์อย่างไรแก่ผู้ใดเป็นจำนวนกี่ครั้ง เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาเป็นรายๆ ไป อย่างไรก็ตามสิ่งที่ควรให้ผู้เกี่ยวข้องทราบก็คือ สิ่งสำคัญที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น คืออะไร จะมีประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องอย่างไร และจะมีผลต่อบทบาทและหน้าที่ของเขาอย่างไร

กรมวิชาการ (2535) ได้กล่าวถึงการประชาสัมพันธ์หลักสูตรว่า การประชาสัมพันธ์หลักสูตรนับเป็นกระบวนการที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการบริหารหลักสูตร ซึ่งจะขาดเสียไม่ได้ เพราะการประชาสัมพันธ์หลักสูตรเป็นวิธีการสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกัน ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรทุกๆ ฝ่ายจะได้ทราบว่าหลักสูตรที่ปรับจุดไหนบ้าง มีจุดเน้นอย่างไรและมีวิธีปฏิบัติในการใช้หลักสูตรอย่างไร

การประชาสัมพันธ์หลักสูตรเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายจะต้องทำ โดยเฉพาะในเรื่องหลักสูตรควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร เพื่อจะได้เข้าใจตรงกัน อาทิ เช่น จุดสำคัญของหลักสูตร ได้แก่

1. การระดมความคิดเห็นของหลักสูตรฉบับปรับปรุง
2. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการ
3. การจัดกิจกรรมตามความถนัด และความสนใจของผู้เรียน
4. การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539) ได้ให้แนวทางในการประชาสัมพันธ์หลักสูตรไว้ในภาพกว้าง ดังนี้

การประชาสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่สนับสนุนให้การประสานงานประสบความสำเร็จ ตลอดทั้งการสร้างความเข้าใจที่ดี และการเข้ามาสนับสนุนจากบุคคล หน่วยงาน ให้จัดการศึกษาระดับนี้ประสบความสำเร็จ

หลักการ

การประชาสัมพันธ์ ควรคำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้

1. ความต่อเนื่อง คือ การดำเนินการตลอดไป
2. ความทั่วถึง คือ ต้องประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงทุกกลุ่มชน
3. ความบริสุทธิ์ใจและตรงไปตรงมา
4. ความพร้อมที่จะยอมรับฟัง ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มชนต่างๆ
5. ความเหมาะสม คือ การใช้วิธีการต่างๆ หลายๆ วิธี ตามความเหมาะสม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความนิยม เป็นการสร้างความนิยมเลื่อมใส ศรัทธา จากกลุ่มประชาชนใน นโยบาย วิธีการดำเนินการและผลงานทั้งหลายของหน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานเป็นไปด้วยความราบรื่น
2. เพื่อรักษาชื่อเสียงมิให้เสื่อมเสีย เป็นการสร้างภาพพจน์หรือความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนที่มีต่อหน่วยงาน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการขจัดปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เกี่ยวกับความรู้สึกทำดีของประชาชนที่มีต่อหน่วยงาน
3. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ภายใน การดำเนินงานของหน่วยงานใดๆ ก็สามารรถดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อยได้ ต้องอาศัยความสัมพันธ์ของกลุ่มชนภายในหน่วยงาน หรือภายนอกหน่วยงานเป็นหลัก ถ้าขาดความสัมพันธ์ภายในย่อมเป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ตลอดจนเป็นผลกระทบถึงความสัมพันธ์กับกลุ่มประชาชนภายนอกหน่วยงานด้วย

แนวทางการดำเนินการประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ หน่วยงานบริหารที่ทำหน้าที่บริหารและสนับสนุน ได้แก่

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ/กิ่งตำบลกับหน่วยงานระดับปฏิบัติคือโรงเรียน โดยมีกลุ่มเป้าหมายของการประชาสัมพันธ์ เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องกับผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องภายในหน่วยงาน ประชาชน องค์กร ชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ

หน่วยงานระดับปฏิบัติ คือ โรงเรียน ควรดำเนินการดังนี้

1. ประชุมครูอาจารย์ และบุคลากรอื่นๆ ของโรงเรียน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจตรงกัน ร่วมมือกันในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

2. จัดบริการให้ความรู้ โดยจัดทำเอกสาร จุลสาร คู่มือ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแก่ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป
3. จัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรม การแสดงผลงานทางวิชาการของโรงเรียน
4. ประชุมผู้ปกครอง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน สร้างบรรยากาศอันอบอุ่นให้ผู้ปกครองรู้สึกสบายใจและสะดวกใจที่จะเข้ามาร่วมกิจกรรมของโรงเรียน
5. นักเรียนเป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจที่ดีแก่ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือซึ่งกันและกัน ระหว่างโรงเรียนและชุมชน หน่วยงานอื่นๆ ตามวัยและความสามารถของเด็ก
6. เยี่ยมบ้านเด็กเพื่อพบปะสนทนากับผู้ปกครองของเด็ก ในภาวะปกติหรือยามเจ็บป่วย
7. จัดให้มีพิธีมอบโล่ เข็ม หรือประกาศนียบัตรแก่ครู อาจารย์ นักเรียน คณงานการโรง และผู้มีอุปการะคุณกับโรงเรียน

สรุปได้ว่า การประชาสัมพันธ์หลักสูตรเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการ เพื่อทำความเข้าใจให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเกี่ยวกับหลักสูตรที่นำมาจัดในโรงเรียน ซึ่งการประชาสัมพันธ์หลักสูตรเป็นกิจกรรมหนึ่งในอันที่จะส่งผลให้การจัดหลักสูตรประสบผลสำเร็จ แต่การประชาสัมพันธ์จะต้องอยู่ในหลักการ วัตถุประสงค์และแนวทางซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมและวิธีการที่เหมาะสมด้วย ทั้งนี้เป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันดำเนินการเพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกันในการดำเนินการจัดหลักสูตรให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

การดำเนินการจัดหลักสูตร

1. การจัดประสบการณ์

การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยควรจัดในลักษณะของ “การเรียนรู้ปนเล่น” ซึ่งจะสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กในวัยนี้มากที่สุด และในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็ควรจัดในรูปของการเตรียมความพร้อมหรือการจัดกิจกรรม เพื่อให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดจากการเล่น การกระทำ และการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กในวัยนี้ไม่เน้นการอ่านออกเขียนได้เป็นสำคัญ แต่ควรให้เด็กได้รับการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาตนเองในทุกๆ ด้านพร้อมๆ กันไป (เยาวพา เดชะคุปต์, 2542) ซึ่งในการจัดกิจกรรมและการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาชั้นนั้น นักการศึกษาได้ให้แนวคิดและแนวในการดำเนินการดังต่อไปนี้

ในส่วนของการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีหน้าที่

เกี่ยวข้องโดยตรง กรมวิชาการ (2535) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู ดังต่อไปนี้

1. จัดให้ครูได้ศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อเตรียมการสอนและจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
2. สนับสนุนให้ครูใช้วิธีการสอนแบบต่างๆ ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ ลักษณะเนื้อหาวิชา ตลอดจนพัฒนาการของเด็ก
3. จัดโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอน และสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน
4. ส่งเสริมให้มีการผลิตและการใช้อุปกรณ์การสอน โดยพยายามให้มีการใช้วัสดุท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด
5. สนับสนุนให้มีการสอนซ่อมเสริม เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน
6. กระตุ้นให้ครูเอาใจใส่ต่อการสอนด้วยวิธีการต่างๆ และดูแลให้มีการปรับปรุงการสอนของครูให้เป็นไปตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร
7. สนับสนุนให้ครูนำเทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ มาใช้พัฒนาการเรียนการสอน
8. จัดให้มีการประชุมครูเพื่อวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหาและปรับปรุงการเรียนการสอน
9. ส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชั้นเรียน
10. พยายามลดกิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพื่อให้ครูมีเวลาทำการสอนได้เต็มที่

วิชัย ดิสสระ (2535) กล่าวเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ว่าการเรียนการสอนโดยทั่วไปเมื่อสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะและสอดคล้องกับหน่วยย่อยของการเรียนรู้แต่ละหน่วยแล้ว สิ่งที่จะพิจารณาต่อไปก็คือ การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตรงและสอดคล้องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายเฉพาะและหน่วยย่อยของการเรียนรู้นั้นๆ ระบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพย่อมตระหนักถึงบทบาทของผู้เรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการเรียนรู้ในทางบวกมากกว่าทางลบ ตรงกันข้ามกับการเรียนการสอนที่คอยแต่จะรับฟังความรู้ความคิดเห็นจากครูแต่เพียงผู้เดียว ครูทำหน้าที่เป็นเพียงผู้กำกับการเรียนการสอน เตรียมเอกสารวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน วิเคราะห์ ชี้แนะช่วยเหลือ ส่งเสริมหรือกระตุ้นนักเรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่กำหนดไว้หรืออีกนัยหนึ่ง ครูเป็นเพียงบุคลากรที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือชี้แนะให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตน

เองหรือเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นบทบาทที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ไม่ใช่บทบาทในการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง เป็นการเพิ่มพูนทั้งความรู้ ทักษะและสามารถแก้ปัญหา

เยาเวพา เดชะคุปต์ (2542) กล่าวว่า "การสอน" เป็นศิลปะอย่างหนึ่ง และเป็นศาสตร์ทางพฤติกรรมศาสตร์แขนงหนึ่ง การสอนเด็กเล็กควรเป็นการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เด็กสามารถจะเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและหาข้อสรุปได้ด้วยตัวเอง

Caterine Landreth (1972) ได้เสนอกระบวนการในการช่วยครูในการสอน ดังนี้

1. การรู้จักเด็ก ทำได้โดย

1.1 การดู การรับฟัง และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเด็ก

1.2 ศึกษาถึงชีวิตส่วนตัวของเด็ก

1.3 ยอมรับเด็ก แต่ไม่คาดหวังว่าเด็กจะเป็นไปตามที่ต้องการ

1.4 คำนึงถึงพัฒนาการของเด็ก ดังนี้

1.4.1 ความสามารถในการเคลื่อนไหว

1.4.2 ความสามารถในการบอกสิ่งที่ครูชี้หรือส่งให้

1.4.3 ความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ

ฯลฯ

1.5 หาวิธีชมเชย ให้รางวัล และพิจารณาว่าเด็กควรได้รับการลงโทษเมื่อไร และโดยวิธีใด เพราะทัศนคติเป็นสิ่งที่สำคัญเท่ากับความถนัดในการเรียน ซึ่งครูควรเข้าใจว่าทำอย่างไรที่เด็กจะเกิดกำลังใจ หรือเกิดความหือถอย

1.6 พยายามมองเด็กด้วยสายตาเด็ก หาวิธีอธิบายสิ่งต่างๆ ที่เด็กยังไม่เคยมีประสบการณ์ ให้เป็นสิ่งที่มีความหมายแก่เด็ก

2. การรู้จักการพูดกับเด็ก

2.1 สร้างความคุ้นเคยกับเด็ก โดยวิธีการต่อไปนี้

2.1.1 รู้จักชื่อเด็ก

2.1.2 ให้เวลาเด็กได้คุ้นเคยกับครู

2.1.3 สนใจความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของเด็ก

2.2 ศึกษาเด็กโดยวิธีการต่อไปนี้

2.2.1 สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ทั้งด้านร่างกาย คำพูด และการแสดงออกด้านอื่นๆ อย่างเหมาะสม

2.2.2 ก่อนจะพูดกับเด็ก ควรให้เด็กสนใจฟังก่อน

2.2.3 ครูควรใช้ภาษาพูดให้ง่ายและเหมาะสมกับวัยของเด็ก

2.2.4 หาวิธีการที่จะให้เด็กเกิดความสนใจ

2.2.5 ให้เวลาเด็กตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ เอง ไม่ควรบังคับให้เด็กทำโดย

ไม่สมัครใจ

2.2.6 ควรบอกเด็กว่า “ควรทำอะไร” ไม่ควรพูดว่า “ไม่ควรทำอะไร”

2.2.7 ถ้าเกิดความสงสัยหรือไม่แน่ใจ ไม่ควรทำอะไรลงไป นอกจากสิ่งนั้นจะมีผลต่อความปลอดภัยของเด็ก

2.3 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน

2.3.1 ยอมรับการแสดงที่ถูกต้องของเด็ก โดยการชมเชย หรือให้กำลังใจด้วยวิธีการต่างๆ

2.3.2 หาวิธีให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อยู่ในแนวทางที่พึงปรารถนา

2.3.3 พยายามคาดการณ์และหาวิธีป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น

2.3.4 เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก

2.3.5 ช่วย让孩子เข้าใจถึงการแสดงออกที่เหมาะสมและที่ไม่เป็นที่ยอมรับ โดยควร让孩子เข้าใจถึงความต้องการของครูที่มีต่อการแสดงออกของเด็ก

2.4 สร้างลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน

2.4.1 ให้โอกาสเด็กได้ทำในสิ่งที่อยากทำ

2.4.2 ให้ความช่วยเหลือเด็กให้น้อยที่สุดจนเมื่อถึงคราวจำเป็น

2.4.3 ช่วยเด็กให้ประสบผลสำเร็จในการทำงาน

2.4.4 ตั้งคำถามให้เด็กคิดหาคำตอบ แต่ไม่ควรบอกคำตอบให้แก่เด็ก

2.4.5 แนะนำวิธีแก้ปัญหา แต่ไม่ควรบอกวิธีแก้ปัญหา

2.4.6 สิ่งที่คุณแนะนำเด็ก หรือให้เด็กมีโอกาสเลือกควรชัดเจน คือแทนที่จะพูดว่า “ต้องการไปห้องน้ำหรือไม่” ก็ควรพูดว่า “ถึงเวลาไปห้องน้ำแล้ว”

2.4.7 สิ่งที่ทำให้เด็กถามและคำตอบที่ให้แก่เด็ก ควรเป็นสิ่งที่มีความหมาย และเด็กสามารถเข้าใจได้โดยง่าย

2.4.8 ถามหรือบอกในสิ่งที่เด็กสนใจ

3. การนำยุทธวิธีทางการศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ยุทธวิธีในการสอนมีหลายวิธี ซึ่งครูควรพิจารณาเลือกใช้และปรับใช้ให้เหมาะสมกับเด็ก

3.1 การเล่นเกม หรือการแสดงบทบาทสมมติ

3.2 การเล่นเกมการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะและความคิดรวบยอดต่างๆ

3.3 กิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ เช่น การปั้น การประดิษฐ์ การระบายสี ฯลฯ

3.4 การเล่นเกม การเล่นน้ำ

3.5 การเล่นเกม

3.6 การใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เช่น ภาพตัดต่อและ

เกมต่างๆ

3.7 กิจกรรมที่เกี่ยวกับธรรมชาติต่างๆ

ไพเราะ พุ่มม่น (2544) เสนอเทคนิคการจัดประสบการณ์ ซึ่งมีหลายรูปแบบได้แก่

1. เทคนิคการเล่าเรื่อง ข่าว เหตุการณ์
2. เทคนิคการเล่นบทบาทสมมติ
3. เทคนิคการเล่านิทาน
4. เทคนิคการเทคนิคจัดประสบการณ์ ปฏิบัติการหรือการทดลอง
5. เทคนิคการสาธิต
6. เทคนิคทักษะกระบวนการกลุ่ม
7. เทคนิคการอภิปราย/สนทนา
8. เทคนิคทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
9. เทคนิคการใช้เกม
10. เทคนิคการศึกษาออกสถานที่
11. เทคนิควิธีการอื่นๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดประสบการณ์ต่างๆ ข้างต้น เช่น

เทคนิคปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก การใช้คำถาม การร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง การใช้ท่าทางการชมเชยให้กำลังใจเด็ก การเตรียมเด็กให้สงบ (การเก็บเด็ก)

องค์ประกอบสำคัญในการจัดกิจกรรม

1. Materials วัสดุอุปกรณ์
2. Manipulation การได้จับต้อง สัมผัสกระทำกับสื่อวัสดุเครื่องเล่น
3. Choices การให้เด็กมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง
4. Words การให้เด็กมีโอกาสที่จะบอกเล่า รายงานถึงสิ่งที่เขาต้องการทำและกระทำ

กิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเพื่อนๆ และครู

5. Support การให้เด็กได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากครู ครูต้องใช้เทคนิค

กระบวนการอันหลากหลาย เพื่อสนับสนุนให้เด็กทำกิจกรรม มีความพยายามทำกิจกรรม ระวังให้เสี่ยงทดลองทำกิจกรรมที่ทำทลายความสามารถของเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ครูผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ออกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำ มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์และกิจกรรมที่ครูและเด็กมีส่วนร่วมริเริ่มทั้งสองฝ่าย โดยครูจะเป็นผู้สนับสนุนและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้ ค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้น ครูจะต้องยอมรับเห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบก่อน เพื่อจะได้วางแผนสร้างสภาพแวดล้อม และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ครูต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงการใช้ การจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539) ได้เสนอหลักการจัดประสบการณ์ ไว้ดังนี้

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา

1. มุ่งเน้นให้เด็กพัฒนาทุกด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา มิได้มุ่งเน้นให้เด็กเรียนรู้เนื้อหาวิชา แต่ต้องการให้พัฒนาคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- 1.1 พัฒนาการรับรู้ และประสาทสัมผัส
- 1.2 พัฒนาสื่อสารโดยการฟัง การพูด (ภาษา ท่าทาง คำพูด)
- 1.3 พัฒนาด้านบุคลิกภาพ
- 1.4 มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และผู้อื่น
- 1.5 มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง
- 1.6 รู้จักคิดวางแผนในการทำกิจกรรม
- 1.7 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 1.8 เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
- 1.9 มีความรัก ชื่นชม และภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชาติ
- 1.10 มีคุณธรรม จริยธรรม

2. จัดกิจกรรมและประสบการณ์ ในลักษณะบูรณาการขึ้นเป็นหน่วยการสอน แทนการสอนเป็นรายวิชา

3. จัดประสบการณ์โดยมุ่งเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้เด็กได้พัฒนาเต็มตามความสามารถของแต่ละคน

4. ในการพัฒนาจะยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ครูจะไม่เป็นผู้นำในการทำกิจกรรม แต่จะเป็นผู้ควบคุมกิจกรรม อำนวยความสะดวกแก่เด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมเต็มที่

กรมวิชาการ (2540) ได้เสนอหลักการจัดกิจกรรม ไว้ดังนี้

1. กิจกรรมที่จัดควรคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ เด็กแต่ละคนมีความสนใจแตกต่างกันจึงควรจัดให้มีกิจกรรมหลายประเภทที่เหมาะสมกับวัย ตรงกับความสนใจและความต้องการของเด็ก เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเลือกตามความสนใจและความสามารถ
2. กิจกรรมที่จัดควรมีทั้งกิจกรรมที่让孩子ทำเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ควรเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองตามความเหมาะสม
3. กิจกรรมที่จัดควรมีความสมดุลคือให้มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ กิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม
4. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรเหมาะสมกับวัย มีการยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก เช่น
 - วัย 4 ขวบ มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที
 - วัย 5 ขวบ มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที
5. กิจกรรมที่จัดควรเน้นให้มีสื่อของจริงให้เด็กได้มีโอกาสสังเกต สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นๆ และผู้ใหญ่

การจัดกิจกรรม

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา จะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา กิจกรรมที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน อาจใช้ชื่อเรียกกิจกรรมแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงาน แต่ทั้งนี้ประสบการณ์ที่จัดจะต้องครอบคลุมประสบการณ์สำคัญ 9 ประการ ตามหลักสูตรและควรให้ยืดหยุ่นตามเนื้อหาที่เด็กสนใจหรือที่ครูมีส่วนริเริ่มกำหนดให้ เมื่อเด็กได้รับประสบการณ์สำคัญ และทำกิจกรรมในแต่ละหัวข้อเนื้อหาแล้ว เด็กควรจะเกิดแนวคิดตามที่ได้เสนอแนะไว้ในหลักสูตร

กรมวิชาการ (2540) ได้กำหนดแนวการจัดกิจกรรม ไว้ดังนี้

1. จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ โดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน
2. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการเพื่อสนองต่อความต้องการและความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก
3. จัดกิจกรรมการเล่นที่หลากหลายให้เด็กได้มีโอกาสได้เลือกเล่นตามความสนใจ
4. จัดกิจกรรมยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการ ความแตกต่างของเด็กแต่ละคน

5. จัดกิจกรรมที่มีความสมดุล มีทั้งกิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ และกล้ามเนื้อเล็ก ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

6. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมในห้องถิ่น และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

7. จัดกิจกรรมให้เด็กมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม รักธรรมชาติและรักห้องถิ่น

8. ให้เด็กมีนิสัยรักการทำงาน มีส่วนร่วมในการวางแผน

9. จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ให้มีมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ให้เด็กมีโอกาสเล่นร่วมกับผู้อื่น

10. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศให้มีความอบอุ่นเป็นกันเอง เน้นให้เด็กมีความสุขในการร่วมกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาตามที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ครูมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ร่วมกับเด็ก ในรูปของกิจกรรมและการเล่น โดยเน้นการลงมือปฏิบัติกิจกรรมในสภาพการณ์ และสถานการณ์ที่ครูเตรียมหรือจัดให้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้เกิดการพัฒนาตามหลักการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตร โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยวิธีสอน สื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอน และการประเมินผล

2. การใช้สถานที่

ในการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษานั้น เมื่อดำเนินการจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมแล้ว ควรมีการวางแผนในการใช้สถานที่และสภาพแวดล้อมที่จัดดังกล่าวเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งมีแนวการใช้สถานที่ในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กดังต่อไปนี้

การจัดสภาพแวดล้อมช่วยให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับหน่วยเรื่องที่กำหนด อาจกำหนดขอบเขตของการใช้เนื้อที่ การจัดวางครุภัณฑ์หรือใช้เทปติดพื้นเพื่อกำหนดเนื้อที่ในการทำกิจกรรมหรือดูน่าสนใจ เช่น ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กอาจจัดเรียงเก้าอี้ให้เป็นแถวคล้ายรถประจำทางหรือขบวนรถไฟ การนำกล่องกระดาษใบใหญ่ทาสีแล้วมาตกแต่งใหม่ให้ดูคล้ายบ้านหลังเล็กๆ จะช่วยเสริมให้เรื่องที่สอนเกี่ยวกับบ้านน่าสนใจมากยิ่งขึ้นและใช้เนื้อที่ฝาผนังสำหรับติดหรือแขวนรูปภาพ ระบาย ผลงานเด็ก และข่าวสารต่างๆ (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, 2536)

หรรษา นิลวิเชียร (2535) ได้เสนอแนวการจัดสถานที่ในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก ไว้ดังนี้

การจัดห้องเรียน

การจัดห้องเรียนเด็กปฐมวัย อันได้แก่ การจัดวางครุภัณฑ์และการจัดหาวัสดุ เพื่อเตรียมประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็ก ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการจัดการศึกษาให้แก่เด็กวัยนี้ ในขณะเดียวกัน สภาพการจัดเนื้อที่ภายในห้องเรียนจะเป็นเครื่องบ่งบอกวัตถุประสงค์ หรือความคาดหวังของครูอย่างชัดเจน เช่น เนื้อที่กว้างและเปิดโล่งเหมาะสำหรับนักเรียนกลุ่มใหญ่เคลื่อนไหวโดยสะดวก เนื้อที่แคบจำกัดเหมาะสำหรับการทำกิจกรรมคนเดียวหรือกลุ่มย่อย เนื้อที่ที่มีสื่อหรือพรมและหมอน หมายถึง ที่สำหรับพักผ่อนหรืออ่านหนังสือ โต๊ะที่มีเก้าอี้เหมาะสำหรับให้เด็กนั่ง เป็นต้น

สภาพทั่วไปของห้อง

พฤติกรรมของเด็กภายในห้องเรียน จะบอกว่าครูได้วางแผนและจัดเตรียมประสบการณ์การเรียนรู้ดีมามากน้อยเพียงใด ถ้าเด็กกลุ่มใหญ่เดินไปเดินมาอยู่ทั่วห้องไม่มีจุดมุ่งหมาย อาจหมายถึงว่ามีพื้นที่ว่างมากเกินไป หรือไม่มีพื้นที่กิจกรรมมากเพียงพอ หรือถ้าเด็กวิ่งกันมาก อาจหมายถึงครูจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์มากเกินแบ่งห้อง ถ้าเด็กสนใจทำกิจกรรมตามศูนย์ต่างๆ เป็นอย่างดีแสดงว่าการจัดเตรียมได้ผล เด็กๆ ควรมีส่วนในการจัดตกแต่งห้อง เพราะเด็กก็มีส่วนในการเป็นเจ้าของการเปลี่ยนแปลง ศูนย์กิจกรรมควรเปลี่ยนเพียงครั้งละหนึ่งหรือสองศูนย์เท่านั้น ครูควรจัดการวางแผนให้รอบคอบเพราะผู้ที่ได้รับประโยชน์ก็คือ นักเรียน

สนามเด็กเล่น

นอกจากการวางแผนการจัดกิจกรรมในห้องเรียนแล้ว ครูจะต้องมีการวางแผนให้เด็กได้ออกไปทำกิจกรรมกลางแจ้ง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สำคัญ และมีความหมายมากสำหรับเด็ก การเลือกบริเวณที่จะใช้เป็นสนามเด็กเล่นนั้น สิ่งแรกที่ครูจะต้องคิดถึงก็คือ ประสบการณ์หรือชนิดของการเล่นที่ต้องการให้เด็กเล่น เช่น การปีน การวิ่ง การลอด การไกว การปา การกระโดด การลื่นไถล เป็นต้น นอกจากกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมการฝึกกล้ามเนื้อใหญ่แล้ว กิจกรรมการฝึกกล้ามเนื้อเล็กก็จำเป็นจะต้องจัดไว้ให้ เช่น การเล่นทราย การเล่นน้ำ การเล่นดิน กิจกรรมศิลปะ การเล่นสร้าง ฯลฯ

อุปกรณ์ถาวรที่ควรจัดไว้ เช่น กระบะทรายชนิดที่ฝังอยู่ในดิน ชิงช้า เครื่องปีน ถ้าหากมีของเล่นชนิดลาก ควรมีพื้นทางเดินที่แข็งแรง และไม่ควรรออยู่ใกล้ชิงช้าหรืออุปกรณ์การปีนป่ายชนิดต่างๆ บริเวณกิจกรรมศิลปะควรรออยู่ใกล้ก๊อกน้ำ และใกล้ประตูเข้าออกของห้องเรียนเพื่อความสะดวกในการขนย้าย บริเวณวิ่งเล่นควรรออยู่ห่างจากบริเวณชิงช้า บริเวณรถลาก หรือการเล่นลูกบอล

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) กล่าวถึงการใช้อุปกรณ์
และสิ่งแวดล้อมดังนี้

พื้นที่เด็กเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

1. เครื่องเล่นของเด็กจัดวางไว้เป็นกลุ่มเพื่อให้เด็กๆ เคลื่อนไหวไปใช้ของเล่นต่างๆ ได้
2. จัดที่เล่นให้เด็กได้ร่วมมือกันเล่นแทนที่จะต้องแย่งหรือแข่งกันเล่น
3. ส่งเสริมให้เด็กได้มีความรู้สึกอยากเล่นและสามารถเล่นได้เอง
4. ให้พื้นที่เล่นอยู่ใกล้กับห้องเรียน
5. ให้มีทางเลือกสำหรับเล่นหลายๆ อย่าง หลายๆ แบบ
6. ครูอาจอธิบายวิธีใช้ของให้เด็กรู้จักใช้ให้ถูกต้อง
7. ให้เด็กพัฒนาวิธีใช้ของเล่นจากวิธีง่ายๆ เป็นวิธียากๆ ขึ้น
8. พยายามให้เด็กรู้สึกสนุก โดยให้มีของเล่นรูปร่าง สีลวดลายและวัสดุหลากหลายต่างๆ

กัน

9. ให้มีที่ทั้งการเล่นออกแรง และการเล่นที่พักผ่อนเรื่อยๆ เช่น ลอดกระโຈມ ซ่อนหา

ฯลฯ

10. ที่เล่นควรอยู่ไกลจากเสียงรบกวน ห้องส้วมที่มีกลิ่น ฯลฯ

11. เครื่องเล่นควรมีขนาดพอเหมาะกับตัวเด็ก ต้องมีความปลอดภัย โดยครูต้อง
หมั่นตรวจสอบความแข็งแรงของเครื่องเล่น

12. ออกแบบเครื่องเล่นให้เล่นต่อเนื่องพัฒนาไปได้ตามวัยของเด็ก

13. จัดให้มีกิจกรรมและเครื่องเล่นที่เด็กจะเข้าไปเลือก และตัดสินใจในรูปแบบ

แปลกๆ ได้

14. ให้มีที่เก็บของสำหรับเด็ก ซึ่งเด็กจะดูแลและทำความสะอาดได้เอง

การเลือกพื้นที่สำหรับเด็กเล่น

1. ให้มีพื้นที่สำหรับวางเครื่องเล่นไว้เป็นกลุ่มๆ
2. มีที่เล่นที่ต้องเคลื่อนไหวออกแรง
3. มีที่พักผ่อนหรือเล่นเรื่อยๆ
4. มีที่เก็บของ

การดูแลความปลอดภัยขณะที่เด็กเล่น

1. ให้เด็กตั้งใจเล่น อย่าเหม่อลอย เพื่อป้องกันอุบัติเหตุ
2. ให้เด็กรู้จักยับยั้งของเล่นอย่างถูกต้อง
3. อย่าใช้เครื่องเล่นที่ชำรุด

4. ระวังไม่ให้มีการผลัดกันเวลาเล่น

5. สอนให้เด็กเล่นโดยไม่ให้เป็นอันตรายต่อกัน เช่น ไม่ปาใส่หน้าหรือหัวเด็กอื่น

ไม่สาดทรายใส่ตากัน ฯลฯ

6. ทุกๆ เช้า ควรตรวจดูเครื่องเล่นว่าอยู่ในสภาพที่ปลอดภัยหรือไม่

7. ฝ้าระวังอยู่ห่างๆ เวลาเด็กๆ เล่น

8. เมื่อเด็กๆ เลิกเล่นแล้ว ดูแลว่าเก็บของเข้าที่หมดหรือไม่

9. เวลาเด็กๆ รอจะเล่นอย่าให้รอนาน พยายามจัดให้ทุกคนได้เล่นตามอรรถาศัยไม่ให้

เบื่อน่าย

10. เวลาเด็กคนหนึ่งเล่น ส่งเสริมให้เด็กอื่นๆ ได้ช่วยเชียร์เพื่อให้เกิดความครื้นเครง

11. เล่นออกแรงแล้วให้สลับกับการเล่นเงียบๆ หรือเป็นคนดูบ้าง

12. จัดเครื่องเล่นเป็นกลุ่มๆ ให้เด็กที่ไม่ได้เล่นมีที่นั่งดู เพื่อเกิดความเพลิดเพลิน

ร่วมกันได้

สรุปได้ว่าการใช้สถานที่ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาดังที่ได้เสนอไว้ข้างต้น ครูต้องวางแผนในการใช้โดยคำนึงถึงตัวเด็กและธรรมชาติของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งครูต้องวางแผนการใช้สถานที่ทั้งในส่วนการเล่น การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ ตลอดจนการพักผ่อนของเด็ก โดยศึกษาสภาพปัญหาและความจำเป็นในการใช้สถานที่ และต้องยึดหลักการพัฒนาเด็ก เช่น การเรียนรู้ การเล่น พัฒนาการ ความปลอดภัยและอนามัยของเด็ก เพื่อการใช้สถานที่ในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การใช้วัสดุและสื่อในการจัดประสบการณ์

ในการใช้วัสดุและสื่อในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีการศึกษาถึงแนวในการปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อการใช้วัสดุและสื่อที่ถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งมีแนวการใช้ดังนี้

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. การใช้และการสร้างอุปกรณ์ต่างๆ

โดยปกติเด็กต้องการที่จะเรียนรู้ทั้งวิธีการใช้และการเก็บรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ในการเรียน ดังนั้นครูควรจะได้มีการฝึกให้เด็กเข้าใจในสิ่งต่อไปนี้

1.1 การใช้เสื่อกันเปื้อนทุกครั้งก่อนที่จะเล่นระบายสี

1.2 เก็บเครื่องมือทุกชิ้นที่ใช้ เช่น กรรไกร สี บล็อกไม้ พู่กัน และของเล่น

ทุกชนิด (ล้างฟูกันและม้วนกระดาษก่อนเก็บเข้าตู้)

1.3 ล้างจานสีในทันทีที่เลิกเล่นและเรียนรู้ว่าจะใช้อะไร อย่างไร

1.4 รู้จักชื่อของเล่นหรืออุปกรณ์ต่างๆ ที่ชำรุดทันที และไม่ใช้จนกว่าจะซ่อมเสร็จเรียบร้อย

1.5 ทำความสะอาดและเก็บเข้าที่หลังจากที่เลิกเล่นแล้ว

1.6 แขนวมวกและเสื้อผ้าให้เป็นที่และเก็บอย่างเป็นระเบียบ

2. การจัดแสดงผลงานและการเก็บของ

2.1 จัดให้มีที่แสดงผลงานเสนอภาพเขียน หรืองานหัตถกรรมเล็กๆ

2.2 จัดที่แสดงให้น่าสนใจและสดชื่น

2.3 ให้เด็กเห็นของแปลกๆ ใหม่ๆ ที่เด็กไม่เคยเห็น

2.4 ส่งเสริมให้เด็กๆ รู้จักเลือกสรรว่าจะทำอะไร จัดแสดงอะไร ฯลฯ

2.5 กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น

2.6 สอนให้รู้จักจัดของเป็นกลุ่ม และเลือกของออกมาใช้ตามความต้องการ

2.7 สร้างนิสัยในการเก็บของให้เป็นที่เป็นทาง

กรมวิชาการ (2540) ได้ให้แนวปฏิบัติในการใช้สื่อ ไว้ดังนี้
การใช้สื่อ

1. การเตรียมพร้อมก่อนใช้สื่อ มีขั้นตอน คือ

1.1 เตรียมตัวครู

1.1.1 ครูจะต้องศึกษาจุดมุ่งหมายและวางแผนว่าจะจัดกิจกรรมอะไรบ้าง

1.1.2 เตรียมจัดหาสื่อและศึกษาวิธีการใช้สื่อ

1.1.3 จัดเตรียมสื่อและวัสดุอื่นๆ ที่จะต้องใช้ร่วมกัน

1.1.4 ทดลองใช้สื่อก่อนนำไปใช้จริง

1.2 เตรียมตัวเด็ก

1.2.1 ศึกษาความรู้พื้นฐานเดิมของเด็กให้สัมพันธ์กับเรื่องที่จะสอน

1.2.2 ได้รับความสนใจให้เด็ก โดยใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน

1.2.3 ให้เด็กมีความรับผิดชอบ รู้จักใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ ไม่ใช่ทำลาย

เล่นแล้วเก็บให้ถูกที่

1.3 เตรียมสื่อให้พร้อมก่อนนำไปใช้

1.3.1 จัดลำดับการใช้สื่อว่าจะใช้อะไรก่อนหรือหลัง เพื่อความสะดวกใน

การสอน

1.3.2 ตรวจสอบและเตรียมเครื่องมือให้พร้อมที่จะใช้ได้ทันที

1.3.3 เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกับสื่อ

2. การนำเสนอสื่อเพื่อให้บรรลุผลโดยเฉพาะในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ควรได้ปฏิบัติ ดังนี้

2.1 สร้างความพร้อมและเร้าความสนใจให้เด็กก่อนจัดกิจกรรมทุกครั้ง

2.2 ใช้สื่อตามลำดับขั้นของแผนการจัดกิจกรรมที่กำหนดไว้

2.3 ไม่ควรให้เด็กเห็นสื่อหลายๆ ชนิดพร้อมๆ กัน เพราะจะทำให้เด็กไม่สนใจกิจกรรมที่ครูสอน

2.4 ครูควรยืนอยู่ด้านข้าง หรือด้านหลังของสื่อที่ใช้กับเด็ก ครูไม่ควรยืนหันหลังให้เด็ก จะต้องพูดคุยกับเด็กและสังเกตความสนใจของเด็ก พร้อมทั้งสำรวจข้อบกพร่องของสื่อที่ใช้เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

2.5 เปิดโอกาสให้เด็กได้ร่วมใช้สื่อ

ข้อควรระวังในการใช้สื่อ

1. วัสดุที่ใช้

1.1 ต้องไม่มีพิษ

1.2 ไม่หักและแตกง่าย

1.3 มีพื้นผิวเรียบ ไม่เป็นเหลี่ยม

2. ขนาด

2.1 มีขนาดใหญ่เกินไป หรือมีขนาดเล็กไม่เหมาะกับเด็ก ยากต่อการหยิบยก เพราะอาจตกลงมาเสียหาย แตก เป็นอันตรายต่อเด็ก ใช้ไม่สะดวก

2.2 มีขนาดเล็กเกินไปเด็กอาจจะนำไปอมหรือกลืนทำให้ติดคอหรือไหลลงท้องได้

3. รูปทรง

3.1 รูปทรงแหลม

3.2 รูปทรงเหลี่ยม

4. น้ำหนัก ถ้าน้ำหนักมาก เด็กยกหรือหยิบไม่ไหว อาจะตกลงมาเป็นอันตรายต่อตัวเด็ก

5. สื่อที่เป็นอันตรายต่อตัวเด็ก เช่น สารเคมี วัตถุไวไฟ ฯลฯ

6. สื่อที่เป็นอันตรายต่อสายตา เช่น สีสะท้อนแสง ฯลฯ

การเก็บรักษาและซ่อมแซมสื่อ ดำเนินการ ดังนี้

1. เก็บสื่อให้เป็นระเบียบ และเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะประเภทของสื่อ

2. ฝึกให้เด็กหยิบสื่อออกมาใช้ได้เอง และเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย
3. ฝึกให้เด็กรู้ความหมายของรูปภาพ หรือสื่อที่เป็นสัญลักษณ์แทนหมวดหมู่ประเภทของสื่อ เพื่อเด็กจะได้เก็บเข้าที่ได้ถูกต้อง
4. ตรวจสอบสื่อหลังจากที่ใช้แล้วทุกครั้งว่ามีสภาพสมบูรณ์ จำนวนครบถ้วนหรือไม่
5. ซ่อมแซมสื่อชำรุด และทำเต็มส่วนที่ขาดหายไปให้ครบชุด

การพัฒนาสื่อ

การพัฒนาสื่อเพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมในระดับก่อนประถมศึกษาชั้นนั้น ก่อนอื่นควรได้สำรวจข้อมูล สภาพปัญหาต่างๆ ของสื่อทุกประเภทที่ใช้อยู่ว่ามีอะไรบ้างที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อจะได้ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความต้องการ

แนวทางการพัฒนาสื่อ ควรมีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

1. ปรับปรุงสื่อให้ทันสมัยเข้ากับเหตุการณ์ ใช้ได้สะดวก ไม่ซับซ้อนเกินไป เหมาะสมกับวัยของเด็ก
2. รักษาความสะอาดของสื่อ ถ้าเป็นวัสดุที่ล้างน้ำได้ เมื่อใช้แล้วควรได้ล้างเช็ดหรือบิดผึ่งให้สะอาด เก็บไว้เป็นหมวดหมู่ วางเป็นระเบียบหยิบได้ง่าย
3. ถ้าเป็นสื่อที่ครูผลิตขึ้นมาใช้เองและผ่านการทดลองใช้มาแล้ว ควรเขียนคู่มือประกอบการใช้สื่อชิ้นนั้น โดยบอกชื่อสื่อ ประโยชน์และวิธีใช้สื่อ รวมทั้งจำนวนชิ้นส่วนของสื่อในชุดนั้นและเก็บคู่มือไว้ในซองหรือถุงพร้อมสื่อที่ผลิต
4. พัฒนาสื่อที่สร้างสรรค์ ใช้ได้เอนกประสงค์ คือ เป็นได้ทั้งสื่อเสริมพัฒนาการและเป็นของเล่นสนุกสนานเพลิดเพลิน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) เสนอไว้ดังนี้

การเก็บรักษาสื่อและเครื่องเล่น

1. ครูต้องมีทะเบียนสื่อและของเล่นในห้องของตนเอง เพื่อสะดวกในการตรวจสอบและจัดซื้อ จัดหาเพิ่มเติม
2. ต้องศึกษาวิธีการเก็บรักษาสื่อและเครื่องเล่นตามลักษณะในรายละเอียดของสื่อแต่ละประเภท
3. ครูควรเป็นตัวอย่างในการปลูกฝังนิสัยการเก็บรักษาสื่อและของเล่นแก่เด็ก

สรุปได้ว่า การใช้วัสดุและสื่อในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา นั้นควรมีการเตรียมความพร้อมก่อนการใช้ทั้งในส่วนของตัวครู ตัวเด็ก และตัวสื่อเอง ซึ่งในการใช้ควรมีวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสมตามหลักการใช้ทั้งในด้านการการใช้ การเก็บ การรักษา

การซ่อมแซม ตลอดจนการพัฒนาวัสดุและสื่อให้มีสภาพพร้อมที่จะใช้งานได้อย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กอยู่เสมอ

4. การประเมินพัฒนาการเด็ก

วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนนั้น ครูผู้สอนควรใช้วิธีการวัดผลหลายวิธี ได้แก่ การทดสอบด้วยแบบทดสอบ การสังเกตพฤติกรรมการทำงาน การสนทนากับผู้เรียน การตรวจผลงาน เป็นต้น การวัดผลในลักษณะเช่นนี้จะช่วยให้ครูผู้สอนมีโอกาสได้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ เจตคติ ทักษะ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน (สวัสดี จงกล, 2527)

พนัส หันนาคินทร์ (อ้างถึงใน กิตติมา ปริติลก, 2532) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องทำการวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนว่าได้รับผลแค่ไหนเพียงไร หรือต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การประเมินผลก่อนเรียน เพื่อช่วยให้ครูได้ทราบความสามารถของนักเรียนแต่ละคนอันจะนำไปสู่การส่งเสริมหรือปรับปรุงให้ดีขึ้น
2. การประเมินผลระหว่างเรียน เพื่อจะได้ทราบพัฒนาการของผู้เรียนในขณะนั้นว่าควรดำเนินการเรียนการสอนต่อไป หรือทบทวนให้ผู้เรียนเข้าใจยิ่งขึ้น
3. การประเมินผลหลังการเรียน เป็นการประเมินผลครอบคลุมจุดประสงค์ต่างๆ หลายจุดประสงค์ เป็นการประเมินผลเพื่อตัดสินความสามารถว่า ผู้เรียนมีความสามารถตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมต่างๆ มากน้อยเพียงใด

นภเนตร ธรรมบวร (2544) ได้กล่าวถึงการประเมินพัฒนาการเด็กไว้ว่า การประเมินผลพัฒนาการเด็ก หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของครูที่มีต่อพัฒนาการ การเรียนรู้ ความสนใจและความต้องการของเด็กแต่ละคน การประเมินผลนั้นถือเป็นกระบวนการที่สำคัญและจำเป็นมากในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลพัฒนาการที่ดีควรเป็นไปอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน ความสนใจและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน การประเมินผลพัฒนาการที่ดีนั้น มิได้มีแต่เฉพาะการทดสอบหรือการตัดเกรดให้คะแนนเด็กหรือผู้เรียนเท่านั้น แต่ควรรวมถึงเครื่องมือชนิดอื่นๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการด้วย เช่น การสังเกต และแฟ้มผลงานเด็ก เป็นต้น

ไพเราะ พุ่มมัน (2544) กล่าวถึงการวัดและประเมินความพร้อม ไว้ว่า การวัดและประเมินความพร้อมในการเรียน หรือการประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการ

ประเมินความสามารถของเด็กในการแสดงพฤติกรรมที่คาดว่าจะปรากฏในแต่ละช่วงอายุ เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลในการพิจารณาเสริมประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาทั้งทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

จุดประสงค์ของการประเมินความพร้อม

1. เพื่อประเมินความสามารถและพฤติกรรมของเด็ก
2. เพื่อประเมินพัฒนาการของเด็กแต่ละคนเพื่อวางพื้นฐาน จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก
3. เพื่อให้เด็กได้พัฒนาการทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ลักษณะนิสัยและสังคมเต็มศักยภาพ
4. เพื่อศึกษาพัฒนาการความเจริญเปลี่ยนแปลงทุกด้านตลอดจนค้นหาสาเหตุและข้อบกพร่อง เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการถึงขีดสุด สามารถทำงานหรือแก้ปัญหาได้ตามวัย มีความพร้อมที่จะเข้าสู่ระดับประถมศึกษา

วิธีการประเมินพัฒนาการ

1. ศึกษาประวัติของเด็ก
2. การศึกษาเด็กเป็นรายกรณี
3. การสนทนา
4. การให้เด็กประเมินกันเองการสัมภาษณ์
5. การสะสมผลงาน การตรวจผลงาน
6. การสังเกตพฤติกรรม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้เสนอการประเมินพัฒนาการเด็กไว้ดังนี้

การประเมินพัฒนาการ

1. เน้นการประเมินจากสภาพจริง (Authentic Assessment) จากผลภาระกระทำของเด็กเอง ที่สะท้อนให้เห็นพัฒนาการและความสามารถของเด็กแต่ละคน ในกรณีนี้เทคนิคการสังเกตและพิจารณาผลการปฏิบัติจึงมีความสำคัญมาก
2. เน้นการใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) คือการรวบรวมผลงานการปฏิบัติของเด็กอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลอธิบายถึงพัฒนาการและความสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ของเด็ก แฟ้มสะสมผลงานไม่ใช่วิธีการ (method) แต่เป็นแนวทาง (the way) ที่จะรวบรวมผลงานโดยเด็กมีส่วนร่วม จุดเด่นของแฟ้มสะสมผลงานคือ เป็นที่รวบรวมและติดตามความสำเร็จของเด็กมากกว่าจะไปสนใจจุดด้อยและความล้มเหลว

3. ครูไม่ใช่ผู้ประเมินเพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป แต่จะต้องให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินความสามารถของเด็กด้วย และเด็กเองก็จะต้องได้รับโอกาสประเมินตนเองเป็นครั้งคราวตามความเหมาะสม

กรมวิชาการ (2540) ได้เสนอขั้นตอนการประเมินพัฒนาการ ไว้ดังนี้

1. ศึกษาและทำความเข้าใจพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุทุกด้าน ดังปรากฏในหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 อย่างละเอียด จึงจะทำให้ดำเนินการประเมินพัฒนาการได้อย่างถูกต้อง และตรงกับความเป็นจริง

2. วางแผนเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับใช้บันทึก และประเมินพัฒนาการ ด้วยเหตุนี้จึงเน้นหน้าที่ของครูที่จะเลือกเครื่องมือประเมินพัฒนาการที่เหมาะสมให้ได้ เพื่อจะได้ผลของพัฒนาการที่ถูกต้องตามต้องการ

3. ดำเนินการประเมินและบันทึกพัฒนาการ หลังจากที่ได้วางแผนและเลือกเครื่องมือที่จะใช้ประเมินและบันทึกพัฒนาการแล้ว ก่อนจะลงมือประเมินและบันทึกจะต้องอ่านคู่มือหรือคำอธิบายวิธีการใช้เครื่องมือต่างๆ อย่างละเอียด แล้วจึงดำเนินการตามขั้นตอนที่ปรากฏในคู่มือและบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรต่อไป

4. ประเมินและสรุป การประเมินพัฒนาการได้ระดับก่อนประถมศึกษานั้นจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ผลการประเมิน การตีความหมาย และการตัดสินคุณค่า ผลของการประเมินดูได้จากผลที่ปรากฏในเครื่องมือประเมินและบันทึกพัฒนาการ การประเมินและสรุปผลนั้นต้องดูจากผลการประเมินหลายๆ ครั้ง มิใช่เพียงครั้งเดียว หรือนำเอาผลจากการประเมินเพียงครั้งเดียวมาสรุป อาจทำให้ผิดพลาดได้

5. รายงานผล ครูจะต้องตัดสินใจว่าจะรายงานข้อมูลนี้ไปยังผู้ใดและเพื่อจุดประสงค์อะไร และจะต่อใช้รูปแบบใดสำหรับรายงานตามที่ปฏิบัติกัน จะต้องรายงานผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ทราบว่ามีกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้เด็กนั้น เน้นส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทุกด้านได้ตามจุดประสงค์หรือไม่ เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็กต่อไป

นอกจากผู้บริหารแล้วครูจะต้องรายงานผลของการประเมินพัฒนาการไปยังผู้ปกครองเด็ก ซึ่งแต่ละโรงเรียนจะมีสมุดรายงานประจำตัวเด็ก ครูใช้สมุดรายงานนั้นเป็นเครื่องมือหรือแบบที่รายงานผู้ปกครองได้ และถ้าครูมีข้อเสนอแนะหรือจะขอความร่วมมือจากผู้ปกครองเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กก็อาจเขียนเพิ่มเติมลงไปในสมุดรายงานได้ และต้องคำนึงเสมอ ไม่ว่าจะใช้แบบรายงานใดข้อมูลควรจะมี ความหมายเกิดประโยชน์แก่เด็กเป็นสำคัญ

6. การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ครูต้องตระหนักว่าการทำงานร่วมกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเป็นเรื่องสำคัญมาก ครูควรยกย่องผู้ปกครองที่พยายามมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก ครูจะต้องต้อนรับผู้ปกครองที่มาโรงเรียน ขอขอบคุณสำหรับความช่วยเหลือ เขียนจดหมายถึงผู้ปกครองเพื่อรายงานเรื่องเด็ก พูดคุยด้วยตนเองหรือทางโทรศัพท์ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้ปกครองรู้สึกถึงความสำคัญของตนเองและต้องการที่จะมีส่วนร่วมกับครูในการพัฒนาเด็กของตน

ข้อพึงปฏิบัติในการประเมิน

1. ไม่นำแบบทดสอบ หรือแบบฝึกหัดมาประเมินพัฒนาการเด็ก เพราะการประเมินพัฒนาการ มิใช่การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก
2. เมื่อประเมินผลงานของเด็ก ครูต้องไม่เขียนเครื่องหมายใดๆ ที่แสดงถึงผลการตัดสินผลงานนั้นๆ กล่าวคือไม่ต้องทำเครื่องหมายดาว คะแนน สัญลักษณ์หน้ายิ้ม สัญลักษณ์หน้าร้องไห้ หรืออื่นๆ ในผลงานของเด็ก
3. ครูต้องมีความแม่นยำในพัฒนาการแต่ละด้านของเด็กตามอายุที่แตกต่าง จึงจะสามารถประเมินพัฒนาการเด็กได้ถูกต้อง และตรงกับความเป็นจริง
4. การตีความผลงานเด็ก ควรทำหลังจากการสนทนากับเด็ก จนทราบความคิด ความเข้าใจของเด็กที่แสดงผลงานในลักษณะเช่นนั้น เพราะครูกับเด็กมีความคิดต่างกัน บางครั้งครูอาจตีความหรือเข้าใจความคิด หรือจินตนาการของเด็กเป็นอย่างอื่นได้ ถ้าครูไม่ได้พูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับผลงานนั้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545) กำหนดการประเมินพัฒนาการเด็ก สำหรับครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาในสังกัด ไว้ดังนี้

1. ศึกษาพฤติกรรมและความสามารถของเด็ก รวมทั้งวิธีการประเมินพัฒนาการเด็กให้เข้าใจ
2. สังเกตพฤติกรรมที่ต้องการประเมินแต่ละพัฒนาการในสถานการณ์ปกติ ขณะเด็กทำกิจกรรมประจำวันอย่างต่อเนื่อง และสังเกตหลายๆ ครั้งจนแน่ใจว่าเป็นพฤติกรรมที่แท้จริง
3. บันทึกพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกตลงในแบบบันทึกพัฒนาการ (อบ.03) พร้อมทั้งวัน เดือน ปี ที่สังเกต หากพฤติกรรมใดไม่ปรากฏให้เว้นไว้และจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาได้ทุกด้าน
4. ก่อนสิ้นภาคเรียนแต่ละภาค ครูนำข้อมูลจากแบบบันทึกพัฒนาการ (อบ.03) กรอกในสมุดบันทึกพัฒนาการเด็ก (อบ.02)
5. บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตตลอดภาคเรียนในสมุดรายงานประจำตัวเด็ก (อบ.01) เพื่อรายงานผู้ปกครอง

6. การบันทึกคำพูด ความรู้สึก ผลงานของเด็ก ครูสามารถเลือกทำอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทำทั้งสามอย่างตามดุลพินิจของครู

6.1 บันทึกความรู้สึกของเด็ก

6.1.1 ครูควรบันทึกตามที่เด็กพูด/เล่า โดยไม่ใส่ข้อความคิดของครู

6.1.2 การคัดเลือกข้อความที่แสดงความรู้สึกของเด็กเพื่อบันทึกในสมุดรายงานประจำตัวเด็ก (อบ.01) ครูควรพิจารณาข้อความที่เป็นความรู้สึกที่ดี ความประทับใจ ความต้องการหรือความรู้สึกสนใจของเด็ก

6.2 การนำผลงานของเด็กมาติดในสมุดรายงานประจำตัวเด็ก (อบ.01)

6.2.1 ให้โอกาสเด็กเป็นผู้คัดเลือกผลงานด้วยตนเอง เพื่อสร้างภาคภูมิใจในความสำคัญของตนเอง

6.2.2 ครูควรเขียนคำบรรยายภาพแต่ละภาพตามที่เด็กเล่า

7. เมื่อเริ่มภาคเรียนใหม่ ครูสังเกตพฤติกรรมทุกรายการอีกครั้งโดยดำเนินการ เช่นเดียวกับภาคเรียนแรก

โดยสรุปแล้ว การวัดและการประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญ ที่เป็นเครื่องมือสำหรับครูในการช่วยให้การจัดประสบการณ์บรรลุเป้าหมาย โดยข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการเด็กจะช่วยชี้ให้เห็นว่าต้องจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กแต่ละคนอย่างไร และจะเพิ่มพูนปรับปรุงให้ดีขึ้นได้อีกในด้านใด ซึ่งประโยชน์ของการประเมินอยู่ในการนำเอาผลไปใช้ในการพัฒนาเด็ก ให้เด็กมีความพร้อมเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน อีกทั้งยังมีประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับครูได้ด้วย ซึ่งโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาควรดำเนินการประเมินผลพัฒนาการเด็กตามแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้

5. การนิเทศการจัดประสบการณ์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาปฐมวัย หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ให้การนิเทศ ซึ่งอาจได้แก่ ศึกษานิเทศก์อำเภอ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายวิชาการ ครูวิชาการ และครู กับผู้รับการนิเทศซึ่งอาจได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายวิชาการ และครูสอนระดับปฐมวัย โดยการใช้เหตุผลและปัญญาในการแก้ไขปรับปรุง เสนอแนะ และพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนในระดับปฐมวัยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาหรือการนิเทศการจัด
 ประสพการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง การให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และประสานงานกัน
 ระหว่างผู้นิเทศและครูผู้สอนระดับปฐมวัย โดยมีเป้าหมายให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการ
 สอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามแผนภูมิ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้
 ให้และรับการนิเทศ ดังนี้

การนิเทศการศึกษาปฐมวัยมีความสำคัญ 3 ประการ คือ

1. มีความสำคัญต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ จากการเปลี่ยนแปลง
 ทางสังคมที่มีอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดพัฒนาการทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาทั้งทาง
 ทฤษฎีและทางปฏิบัติ ข้อเสนอที่ได้จากการวิจัย การวิเคราะห์ หรือการอภิปราย มักมี
 ประโยชน์และให้ข้อคิดแก่ครู ซึ่งการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาสามารถให้บริการได้
2. มีความสำคัญต่อความเจริญของงานของครู แม้ครูจะได้รับการฝึกฝนมาแล้วเป็น
 อย่างดี แต่ก็จำเป็นต้องปรับปรุงและฝึกฝนอยู่เสมอในการทำงาน
3. มีความสำคัญต่อการช่วยเหลือครูให้จัดเตรียมกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย ความ
 ต้องการ ความสามารถ และความแตกต่างของเด็กแต่ละคนได้เป็นอย่างดี

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539) กล่าวว่า การนิเทศภายใน
 เป็นความร่วมมือกันของบุคลากรภายในโรงเรียน ในการที่จะปรับปรุงแก้ไข พัฒนาการสอนหรือ
 การจัดประสพการณ์ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาเป็นไป
 อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการจัดการนิเทศภายในกระทำได้หลายรูปแบบ การที่ผู้บริหารจะเลือกใช้
 รูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียน และความสามารถของบุคลากรในโรงเรียนเป็นสำคัญ

แนวทางการนิเทศ ติดตาม กำกับ

ระดับโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการ ควรมีแนวทางในการนิเทศ ติดตาม
 กำกับที่มุ่งให้เกิดผลต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียน ดังนี้

1. วางแผน/โครงการนิเทศภายในให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความ
 ต้องการของผู้รับการนิเทศ
2. ดำเนินการนิเทศภายในตามแผน/โครงการนิเทศ โดยใช้กิจกรรมที่เหมาะสมกับ
 งาน และผู้รับการนิเทศอย่างสม่ำเสมอให้ทั่วถึง
3. ติดตาม กำกับ การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนอย่าง

ต่อเนื่อง

4. ประเมินผลการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ นำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการนิเทศภายในและการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียน

5. จัดทำรายงานผลการนิเทศภายในเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อ่างถึงใน น้อมศรี เคท และคณะ (2527) กล่าวว่า ครูใหญ่เป็นผู้หน้าที่สำคัญในการจัดการศึกษาของแต่ละโรงเรียน เพราะเป็นผู้กำหนดนโยบายและดำเนินงานบริหารโรงเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ ซึ่งงานบริหารวิชาการเป็นงานหลักที่ครูใหญ่ทุกคนควรรับผิดชอบเป็นอันดับแรก เพราะหน้าที่ของโรงเรียนคือการบริการทางวิชาการโดยทำงานร่วมกับครู กระตุ้นเตือนครู ให้คำแนะนำ และประสานงานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามจุดมุ่งหมายซึ่งหมายความว่าหน้าที่ของครูใหญ่อีกหน้าที่หนึ่งคือ นิเทศการศึกษา สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนชั้นเด็กเล็กด้วย ครูใหญ่ก็จำเป็นต้องให้ความสำคัญของการศึกษาชั้นเด็กเล็กเช่นเดียวกับระดับประถมศึกษา การบริหารและบริการทางวิชาการหรือการนิเทศครูชั้นเด็กเล็กจึงเป็นหน้าที่สำคัญของครูใหญ่ อีกทั้งผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายวิชาการและครูวิชาการ (ถ้ามี) ก็ต้องร่วมนิเทศกับครูใหญ่ด้วย

สรุปว่าในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีกระบวนการนิเทศ ติดตามเพราะเหตุผลที่ว่าจัดการศึกษาระดับนี้มีความแตกต่างจากการศึกษาในระดับอื่นๆ ซึ่งในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กระดับนี้มีเทคนิคและหลักในการจัดที่ครูต้องมีความชำนาญและมีลักษณะเฉพาะและประสบการณ์พอสมควร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการนิเทศ ซึ่งการจัดการนิเทศผู้นิเทศและครูผู้สอนควรร่วมมือกันและปฏิบัติการนิเทศตามกระบวนการนิเทศที่เสนอไว้ข้างต้น โดยควรจัดการนิเทศอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และควรเป็นการนิเทศที่ผ่านการวางแผนร่วมกัน ภายใต้ความสัมพันธ์อันดี ที่ต้องการพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะตามวัยและตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

ในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษานั้น ในการที่จะทราบว่ารูปแบบหรือวิธีการในการจัดหลักสูตร (ประสบการณ์) แบบใดที่เหมาะสมและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของหลักสูตรจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร ซึ่งการติดตามและประเมินผลมีนักการศึกษาได้แสดงทัศนะไว้ ดังนี้

Frost & Kissinger (1974) กล่าวว่า การประเมินผลที่มีประสิทธิภาพควรเป็นการประเมินผลที่เป็นระบบและเป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยควรประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การประเมินผลควรมีทั้งส่วนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพราะการประเมินผลจะเป็นข้อมูลที่ช่วยในการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาและกระบวนการเรียนการสอน ดังนั้นกระบวนการในการประเมินผลจึงควรเป็นการประเมินผลโครงการในการจัดการศึกษาทั้งหมด ซึ่งหมายรวมถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การประเมินผลจากการเรียนการสอน ได้แก่ การประเมินผลตัวผู้เรียน และการประเมินผลตัวครูผู้สอนและการจัดการเรียนการสอน ตัวผู้เรียนคือผลจากการจัดการศึกษา ซึ่งควรพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียนในทุกๆ ด้าน
2. การประเมินผลโครงการในการจัดการศึกษาหรือหลักสูตร
3. การประเมินผลวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน
4. การประเมินผลสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ต่างๆ เช่น อาคารสถานที่ โครงการบริการต่างๆ ความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน เป็นต้น

โลแกนและโลแกน (Logan & Logan. 1974:371) ได้กล่าวถึงขอบข่ายในการประเมินไว้ 2 ประการ ดังนี้

1. เด็กกับบุคลิกภาพของเด็ก สิ่ง que ควรประเมินได้แก่
 - 1.1 สถิติปัญญากับการรับรู้
 - 1.2 บุคลิกภาพและพัฒนาการทางสังคม
 - 1.3 สุขภาพอนามัยและความเจริญเติบโตทางร่างกาย
2. สิ่งที่มีผลต่อพัฒนาการของเด็ก สิ่ง que ควรประเมิน ได้แก่
 - 2.1 การอบรมเลี้ยงดูจากที่บ้าน
 - 2.2 ห้องเรียนและองค์ประกอบในการเรียนการสอน เช่นการแบ่งกลุ่ม การสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม
 - 2.3 ตัวครู ได้แก่ บุคลิกภาพ คุณภาพ ความสามารถทางสติปัญญา ความรู้รอบตัว และความสามารถพิเศษ ค่านิยม และบทบาทต่างๆ ของครู
 - 2.4 โรงเรียน ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร การให้บริการต่างๆ ความสัมพันธ์กับชุมชน บุคลิกภาพของเด็ก และการบริหารงาน
 - 2.5 ชุมชน ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ แนวนโยบายและการรวมกลุ่มทางสังคม สถาบันทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539) ได้เสนอแนวทางในการประเมินผลและรายงานผลไว้อย่างกว้างๆ ดังต่อไปนี้

การจัดระบบการติดตาม กำกับ การดำเนินงาน

1. กำหนดสายงานและภารกิจการติดตาม กำกับ ตามสายงานทั้งระบบและมีการรายงานผล
2. กำหนดตัวบุคคลากรให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำรายงานการติดตามกำกับ
3. กำหนดแบบฟอร์มการติดตาม กำกับและการจัดทำรายงาน สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง
4. มีการเก็บข้อมูลในระหว่างดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
5. มีเกณฑ์มาตรฐานหรือดัชนีชี้วัดทุกกิจกรรม
6. มีการป้อนข้อมูลย้อนกลับ เพื่อสามารถปรับปรุงแก้ไขปัญหา อุปสรรคการปฏิบัติงานได้ทันที่ในระหว่างดำเนินการ

การประเมินผลและรายงานผล

การรายงานผลและรายงานผลการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา หมายถึงการนำข้อมูลการดำเนินงานที่ได้จากการวัดหรือการตรวจสอบโดยใช้เครื่องมือต่างๆ มาวิเคราะห์แล้วเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อตัดสินว่าการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด และรายงานให้ผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้มีอำนาจตัดสินใจได้ทราบถึงผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน เพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การประเมินผลและรายงานผล

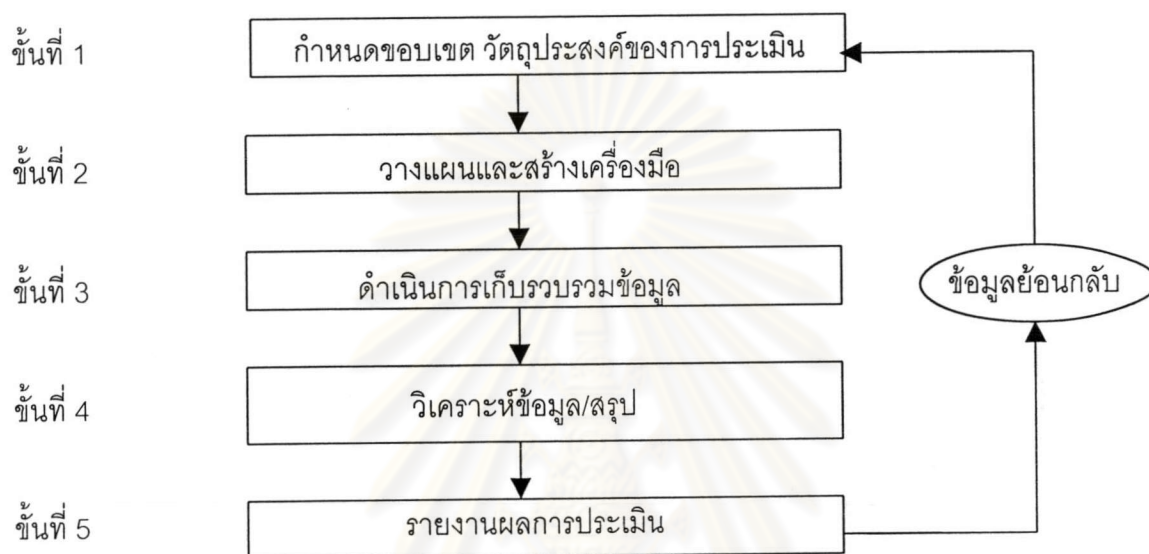
1. เพื่อทราบผลของการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาว่าบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่เพียงใด
2. เพื่อต้องการทราบข้อดี ข้อบกพร่อง ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินงาน
3. เพื่อให้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการตัดสินใจของผู้บริหารในการปรับปรุง แก้ไขหรือพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น
4. เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

กระบวนการประเมินผลและรายงานผล

การประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้ครบทุกองค์ประกอบนั้นจะแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต โดยแบ่งระยะเวลาของการประเมินผลออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. การประเมินความพร้อมก่อนดำเนินการ
2. การประเมินผลระหว่างดำเนินการ
3. การประเมินผลรวม เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการ และรายงาน

**กระบวนการประเมินผลและรายงานผล
การดำเนินงานการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา**

ขั้นที่ 1 การกำหนดขอบเขต วัตถุประสงค์ของการประเมิน

1.1 ผู้มีหน้าที่ประเมินหรือคณะกรรมการประเมินผลจะต้องร่วมกันพิจารณาขอบข่ายของเนื้อหา/หัวข้อที่จะประเมินว่าจะประเมินมากน้อย กว้างขวาง ลึกซึ้ง ครอบคลุมเรื่องใดบ้าง โดยศึกษาจากนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ภารกิจทั้งด้านปริมาณและคุณภาพการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1.2 กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินผลแต่ละครั้งให้ชัดเจน เพื่อง่ายต่อการดำเนินการในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 2 วางแผนและสร้างเครื่องมือ

2.1 วิเคราะห์ขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการประเมิน เพื่อกำหนดวิธีการและเครื่องมือในการประเมินผล

2.2 กำหนดปฏิทินปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับงาน/กิจกรรมและช่วงเวลาที่เหมาะสม

2.3 จัดทำเครื่องมือและปรับปรุงคุณภาพ พร้อมทั้งกำหนดเกณฑ์ในการประเมินผล

2.4 ชักซ้อมแนวปฏิบัติการใช้เครื่องมือการประเมิน การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์

ข้อมูล และมอบหมายภารกิจ

ขั้นที่ 3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามปฏิทินปฏิบัติงานที่ได้กำหนดไว้

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล/สรุป

- 4.1 ร่วมกันพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เปรียบเทียบกับเกณฑ์แล้วประเมินค่า
- 4.2 สรุปผลการประเมิน อภิปรายผลพร้อมข้อเสนอแนะต่างๆ
- 4.3 นำข้อเสนอแนะไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงาน

ขั้นที่ 5 รายงานผลการประเมิน

- 5.1 ทำเอกสารหรือบันทึกผลการดำเนินงาน
- 5.2 รายงานผลต่อผู้บังคับบัญชาและผู้เกี่ยวข้องทราบ
- 5.3 รวบรวมผลการประเมิน เอกสาร แบบประเมิน จัดเป็นระบบข้อมูลเพื่อใช้

ในโอกาสต่อไป

สรุปแล้วการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องทำอย่างเป็นกระบวนการและครอบคลุมทั้งในส่วนของ การจัดเตรียมการจัดหลักสูตร และการดำเนินการจัดหลักสูตรในทุกขั้นตอน รวมทั้งควรประเมินผลหลายๆ วิธี หลายๆ แนวทาง และควรประเมินทุกด้าน สิ่งที่ต้องประเมินคือ หลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ ตัวเด็ก ตัวครู และการจัดประสบการณ์ ผลการประเมินจะเป็นข้อบ่งชี้ว่าในการจัดการศึกษาที่ได้ทำไปแล้วนั้น ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด และต้องปรับปรุงในส่วนไหน รวมถึงต้องแก้ไขตรงจุดใดอีก เพื่อนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาใช้ในการวางแผนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้และการจัดหลักสูตร

วิไลพร เวื่อนศรี (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยมีดังนี้

ด้านการบริหารหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่ มีการวางแผนการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัย ความสนใจ ความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล และมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การอบรมเลี้ยงดูและการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กได้พัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง มีการเตรียมบุคลากรโดยผู้บริหารโรงเรียนได้พิจารณาจัดครูที่มีประสบการณ์เข้าสอน และได้ส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร มีการปฐมนิเทศผู้ปกครอง เอกสารและคู่มือประกอบหลักสูตรที่จัดให้กับครู ได้แก่ หลักสูตรและคู่มือหลักสูตรระดับ

ก่อนประถมศึกษา มีการจัดบริการสื่อ เครื่องเล่นและวัสดุอุปกรณ์โดยผู้บริหารโรงเรียนให้ครูประจำชั้นเป็นผู้สำรวจสื่อ เครื่องเล่นและวัสดุอุปกรณ์ ด้วยพิจารณาความสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก การจัดอาคารสถานที่และการใช้แหล่งวิทยาการในห้องเรียน มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการนำหลักสูตรไปใช้โดยคำนึงถึงบรรยากาศในการเรียนรู้ ความสะอาดความปลอดภัยและความพร้อมของอาคารสถานที่ และมีการนำแหล่งวิทยาการจากภายนอกห้องเรียนมาประกอบการจัดกิจกรรม มีการดำเนินการนิเทศและติดตามผล ด้วยการประชุมครูผู้สอนเพื่อสนทนาซักถามเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ การประชาสัมพันธ์หลักสูตรมีการชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตรให้ผู้ปกครองทราบในเรื่องแนวทางและวิธีการดำเนินการจัดกิจกรรม

ด้านการดำเนินงานการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนได้จัดหาเอกสารหลักสูตรมาให้ครูศึกษา แล้วใช้เป็นแนวทางประกอบการจัดกิจกรรมมีการวางแผนและจัดเตรียมกิจกรรม ครูทุกคนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับตารางกิจกรรมประจำวันเพื่อพัฒนา โดยเฉพาะพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก มีการเลือกใช้สื่อ เครื่องเล่นและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรม ครูใช้สื่อของจริง สื่อธรรมชาติ มีการประเมินพัฒนาการเด็กโดยใช้วิธีการสังเกตและจดบันทึกปัญหาที่พบคือ โรงเรียนขาดงบประมาณในการสนับสนุนเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้และจำนวนบุคลากรที่จบวุฒิการศึกษาปฐมวัยมีไม่เพียงพอ

ศิริวรรณ ยิ้มย่อง (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษาของครูปฐมวัย จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่าในด้านการจัดเตรียมการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษา มีการวางแผนการจัดประสบการณ์ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ แต่ไม่ได้เตรียมการปรับตารางกิจกรรมประจำวัน การดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรมเน้นพัฒนาการทุกด้าน มุ่งให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลและอายุของเด็ก การประเมินผลกิจกรรมใช้การสังเกต ด้านเทคนิคการจัดประสบการณ์พบว่า มีการจัดกิจกรรมที่เน้นให้เด็กช่วยกันหาคำตอบและสรุปด้วยตนเอง ให้เด็กได้มีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กัน มีการใช้นิทานและการยกตัวอย่างที่น่าประทับใจ มีการจัดประสบการณ์ให้เด็กที่มีปัญหาเรียนร่วมกับผู้อื่นได้ แต่ขาดการขอความร่วมมือหรือขอคำปรึกษาจากผู้รู้หรือผู้บริหารเพื่อแก้ปัญหาให้กับเด็ก

นรินทร์ ทองแมน (2526) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการสอนชั้นเด็กเล็กในจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ โดยที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียนและครู ผลการวิจัยสรุปว่า ปัญหาในการจัดการศึกษาชั้นเด็กเล็ก เรียงจากปัญหามากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้คือ การนิเทศ สื่อการเรียนการสอน การบริหาร การใช้มวลประสบการณ์ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนชั้นเด็กเล็ก กับครูใหญ่ มีปัญหาการดำเนินการสอนชั้นเด็กเล็กโดยส่วนรวมทางด้านภาษาของเด็กเล็ก ด้านการนิเทศ และด้านสื่อการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ส่วนด้าน

การบริหารครูผู้สอนชั้นเด็กเล็กมีปัญหามากกว่าครูใหญ่ และด้านการใช้มวลประสบการณ์ ครูใหญ่
มีปัญหามากกว่าครูผู้สอนชั้นเด็กเล็ก

โถ แก้วศรีสุข (2529) ได้ศึกษาบทบาทและปัญหาการจัดการศึกษาเด็กเล็กก่อนวัย
เรียนในโรงเรียนประถมศึกษาตามโครงการเปิดขยายชั้นเด็กเล็กในท้องถิ่นที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ
ของจังหวัดนครสวรรค์ โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ผลการวิจัยด้านวิชาการ สรุปได้
ดังนี้ ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการ
สอนชั้นเด็กเล็กมาก่อน ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กเล็ก ตามลำดับ
ส่วนข้ออื่นๆ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ส่วนครูมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ไม่มีความรู้และ
ประสบการณ์ในการสอนชั้นเด็กเล็กมาก่อน ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์ให้กับ
เด็กเล็ก กิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับเด็กเล็กไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ไม่มีแนวปฏิบัติในการ
เตรียมความพร้อมสำหรับชั้นเด็กเล็กร่วมกัน และไม่มีแนวปฏิบัติในการวัดผลและประเมินผล
สำหรับชั้นเด็กเล็กโดยเฉพาะ ตามลำดับ ส่วนข้ออื่นๆ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อเปรียบเทียบผู้
บริหาร ครู ผู้ปกครอง มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับก่อนวัยเรียนแตกต่างกันในด้านงาน
วิชาการ โดยผู้บริหารมีปัญหาน้อย ครูและผู้ปกครองมีปัญหาปานกลาง

ณรงค์ ศรีนวล (2531) ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถม
ศึกษาของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยพบว่า
เมื่อเปรียบเทียบสภาพการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนและครูโดย
ส่วนรวมอยู่ในระดับเดียวกัน คือมีการปฏิบัติค่อนข้างน้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้บริหาร
โรงเรียนและครู มีการปฏิบัติอยู่ในระดับเดียวกัน 3 ด้าน คือด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการ
นิเทศ และด้านการวัดและประเมินผล ส่วนอีก 3 ด้าน ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีสภาพการปฏิบัติ
แตกต่างกัน โดยผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติค่อนข้างมากด้านการบริหาร และด้านอนามัยและ
โภชนาการ ส่วนครูมีการปฏิบัติค่อนข้างน้อย และด้านการจัดประสบการณ์ ผู้บริหารโรงเรียนมีการ
ปฏิบัติค่อนข้างน้อย ส่วนครูมีการปฏิบัติค่อนข้างมากและเมื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดการศึกษา
ระดับก่อนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนและครูโดยส่วนรวมและรายด้านอยู่ในระดับเดียวกัน
คือมีปัญหาค่อนข้างน้อย

เกษม รักชุมคง (2533) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารการศึกษาชั้นเด็กเล็กของผู้บริหาร
โรงเรียนประถมศึกษาในชนบทยากจน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ผลการ
วิจัยพบว่า มีปัญหาในการบริหารการศึกษาชั้นเด็กเล็กในด้านวิชาการ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับ
ปานกลาง โดยมีปัญหาในการจัดหาสื่อการเรียนการสอนเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ การจัดให้

มีเครื่องเล่นตามมุม การได้รับความช่วยเหลือจากโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด การจัดทำโครงการสอน การควบคุมให้ครูทำบันทึกการสอน การควบคุมติดตาม การจัดกิจกรรมประจำวัน การนิเทศภายใน การวัดผลและประเมินผลในการเรียน การให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาชั้นเด็กเล็กแก่บุคลากรในโรงเรียน และการวางโครงการดำเนินการจัดการศึกษาชั้นเด็กเล็กร่วมกับครูผู้สอน ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารการศึกษาชั้นเด็กเล็กของผู้บริหารโรงเรียนที่มีอายุ วุฒิทางการศึกษา และประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารโรงเรียนต่างกัน พบว่าไม่แตกต่างกัน ทั้งโดยส่วนรวมและรายองค์ประกอบ

Siddigi (1979) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของครูและศึกษานิเทศก์ในการเลือกวิธีการนิเทศ ผลการวิจัยพบว่า ครูและศึกษานิเทศก์มีความคิดเห็นตรงกันในเรื่องการใช้วิธีการนิเทศ คือ วิธีพบปะกันโดยตรง การเยี่ยมชั้นเรียน การประชุมร่วมกัน การสาธิตวิธีสอน การพบผู้เชี่ยวชาญ การศึกษาและแนะนำหลักสูตร การอ่านหรือให้ทำรายงาน

Beckley (1986) ได้ศึกษาหลักสูตรของโรงเรียนอนุบาลเกี่ยวกับเรื่องตารางเวลาเรียนที่มีให้เลือก ผลการวิจัยพบว่า ระหว่างเวลาเรียน 3 รูปแบบ คือ เรียนครึ่งวันเรียนเต็มวันทุกวัน เรียนเต็มวันสลับวันเว้นวัน สรุปผลได้ว่า เวลาที่ใช้เรียนสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอนุบาล นักเรียนทั้ง 3 โครงการ มีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์แตกต่างกัน จากการเปรียบเทียบพบว่า การเรียนเต็มวันทุกวันของนักเรียนอนุบาลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า เพราะเมื่อใช้เวลามากช่วยให้การจัดกิจกรรมในการเรียนได้มากยิ่งขึ้นจึงช่วยพัฒนาเด็กได้มากขึ้น

อภิสมัย วุฒิพรพงษ์ (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยในโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยมีดังนี้

1. งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ มีการนำแนวและแผนการจัดประสบการณ์มาปรับปรุงหรือพัฒนาก่อนนำไปใช้โดยปรับเนื้อหาและกิจกรรมให้เข้ากับโรงเรียนและชุมชน
2. งานการเรียนการสอน จุดเน้นการจัดกิจกรรมคือจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง จัดครูเข้าสอนตามวิชาเอกและโทปฐมวัยศึกษา ติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมโดยการเยี่ยมชั้นเรียนและตรวจบันทึกการสอน
3. งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน มีการสำรวจความต้องการของครู ส่วนใหญ่มีการเก็บสื่อของปฐมวัยไว้ในห้องเรียน และติดตามการใช้สื่อโดยสังเกตการใช้สื่อสภาพของสื่อและการเพิ่มจำนวนสื่อในชั้นเรียน สื่อที่ใช้มากที่สุดคือ บล็อก เกมการศึกษา และหนังสือ

4. การวัดผลและประเมินผล จัดให้มีเอกสาร คู่มือ อุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นในการวัดประเมินพัฒนาการเด็กอย่างเพียงพอ วิธีที่ใช้มากที่สุดคือการสังเกตและผู้บริหารกำกับติดตามโดยการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู

5. ห้องสมุด ส่วนใหญ่จัดเป็นเอกเทศ ทุกโรงเรียนมีการจัดมุมหนังสือในห้องเรียน หนังสือที่มีส่วนใหญ่มากคือหนังสือประกอบคำบรรยาย ส่วนห้องสมุดของเล่นมีการจัดเป็นบางโรงเรียน

6. งานนิเทศภายใน กิจกรรมที่จัดมากที่สุดคือการประชุมก่อนเปิดภาคเรียน การเยี่ยมชั้นเรียน ส่วนใหญ่ครูต้องการได้รับการนิเทศเรื่องเทคนิควิธีสอน

7. งานประชุมอบรมทางวิชาการ ส่วนใหญ่ส่งเข้ารับการอบรมกับหน่วยงานต้นสังกัดและมีการติดตามประเมินผลโดยการสนทนา พูดคุยและสอบถาม

สนิสา กาญจนนิยม (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดหลักสูตรคอมพิวเตอร์พื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ด้านการเตรียมการจัดหลักสูตร โรงเรียนมีการวางแผนการจัดหลักสูตร จัดทำแผนการสอน จัดเตรียมบุคลากรโดยสนับสนุนให้หาความรู้เพิ่มเติม จัดครูเข้าสอนตามความสามารถความต้องการและความพึงพอใจ จัดหาและจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนโดยได้รับการบริจาคเครื่องคอมพิวเตอร์จากสมาคมผู้ปกครองนักเรียนและครู และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จัดเตรียมสถานที่ที่ใช้สอนเป็นห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ จัดเตรียมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ด้านปัญหาพบว่า ครูผู้สอนไม่แน่ใจในคุณภาพของแผนการสอนและเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียน จำนวนครูผู้สอนและเครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน โรงเรียนขาดงบประมาณ การจัดสภาพห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ยังไม่ได้มาตรฐาน ขาดบุคลากรที่มีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถเป็นผู้นิเทศครูผู้สอนได้

ด้านการดำเนินการจัดหลักสูตร โรงเรียนส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์พื้นฐานให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และยึดครูผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ครูใช้วิธีการบรรยายประกอบการสาธิตให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจริงในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม เจตคติที่ดีระหว่างสอนนักเรียน ประเมินผลการเรียนก่อนการเรียนการสอน ระหว่างการเรียนการสอน และหลังการเรียนการสอน นิเทศการเรียนการสอนโดยผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ วิธีการนิเทศการเรียนการสอนที่ใช้ได้แก่การเยี่ยมชั้นเรียนและสอบถามปัญหา ปัญหาที่โรงเรียนพบคือขาดครูผู้สอนและเวลาที่ใช้สอนไม่เพียงพอ ครูไม่แน่ใจในคุณภาพของเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนที่ครูสร้างขึ้นเอง และไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการนิเทศและขาดการวางแผนดำเนินการนิเทศอย่างเป็นทางการและต่อเนื่อง

ด้านการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร โรงเรียนมีการดำเนินการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรโดยการสอบถามจากผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน สังเกตการปฏิบัติงาน ศึกษาจากแผนปฏิบัติงานของโรงเรียนและมีการติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตรตลอดทั้งปีการศึกษา ปัญหาที่พบคือ โรงเรียนขาดเครื่องมือในการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

นางนุช สีสันต์ (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดหลักสูตรภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัย พบว่า ด้านการเตรียมการจัดหลักสูตรโรงเรียนมีการวางแผนการจัดหลักสูตรในรูปคณะกรรมการ แต่ไม่มีการจัดทำโครงการ มีการจัดครูเข้าสอนก่อนเปิดภาคเรียนแล้วจัดส่งครูเข้ารับการอบรมและมอบให้ศึกษาเอกสาร มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรโดยใช้วิธีการประชุมชี้แจง ครูจัดทำตารางสอนตามคาบเวลาที่หลักสูตรกำหนด โรงเรียนรวบรวมวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนที่ได้รับจากต้นสังกัด และดำเนินการจัดทำสื่อ จัดซื้อเพิ่มเติม ปัญหาที่พบคือ บุคลากรไม่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในการสอนภาษาอังกฤษ

ด้านการดำเนินการจัดหลักสูตร ครูมีการวางแผนการสอนล่วงหน้าโดยศึกษาจากหลักสูตรและวัสดุประกอบหลักสูตร แต่ไม่มีการจัดทำแผนการสอน ครูจัดกิจกรรมโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูใช้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารมากที่สุด ครูจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยการจัดป้ายนิเทศแสดงสื่อความรู้ด้านภาษาอังกฤษและมุมภาษาอังกฤษ ครูใช้สื่อการสอนทุกครั้งที่สอน และมีการวัดผลและประเมินผลก่อนเรียนและระหว่างเรียน ด้วยวิธีการสังเกตและตรวจผลงาน

ด้านการนิเทศติดตามผลการจัดหลักสูตร โรงเรียนดำเนินการนิเทศติดตามผลการจัดหลักสูตรในรูปคณะกรรมการ โดยมอบให้ศึกษาเอกสาร ให้คำแนะนำปรึกษาและประชุมวิชาการ และเยี่ยมชั้นเรียน โดยผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน ปัญหาด้านการนิเทศติดตามผลการดำเนินการจัดหลักสูตร คือ ผู้บริหารไม่มีเวลาในการนิเทศติดตาม คณะทำงานมีงานสอนเต็มเวลา โรงเรียนขาดเครื่องมือในการนิเทศติดตามผล และผู้นิเทศไม่มีความรู้ด้านภาษาอังกฤษเท่าที่ควร

บุญล้อม ปานลักษณ์ (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษในกลุ่มประสบการณ์พิเศษ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัยมีดังนี้

1. การเตรียมการจัดหลักสูตร โรงเรียนกำหนดนโยบายโดยยึดหลักความสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร มีการจัดทำแผนการสอนสำรวจความรู้ความเข้าใจความถนัดในการสอนของครูผู้สอน ใ้คู่มือและหนังสือ English is fun ประกอบการจัดการเรียนการสอน พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นด้วยการพัฒนาการเรียนการสอน สื่อ และจัดทำสื่อขึ้นใช้เอง มีการจัดสภาพห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาคู่มือการวัดผลและประเมินผลและเตรียมเครื่องมือในการนิเทศและติดตามผล

2. การดำเนินการจัดหลักสูตร โรงเรียนจัดการเรียนการสอนโดยเน้นทักษะกระบวนการและยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการใช้สื่อจัดบรรยากาศในห้องเรียน วัดผลประเมินผลการเรียนด้วยวิธีทดสอบ และนิเทศติดตามผลการเรียนการสอนด้วยการเยี่ยมชั้นเรียน

3. การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร โรงเรียนติดตามประเมินผลด้วยการสอบถามจากครูผู้สอน

4. ปัญหาการจัดหลักสูตร โรงเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดหลักสูตร ขาดเอกสารในการจัดทำแผนการสอน ครูผู้สอนมีวุฒิไม่ตรงกับวิชาที่สอน ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร สื่อไม่เพียงพอและขาดงบประมาณในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สำหรับอาคารสถานที่ไม่เพียงพอ ครูมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการนิเทศและติดตามผล และไม่มีกานำผลการติดตามประเมินผลมาปรับปรุงการจัดหลักสูตร

จากการศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้และการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กวัยอนุบาลสรุปได้ ดังนี้

หลักสูตรมีความสำคัญในการจัดการศึกษาทุกระดับ เพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนแผนในการกำหนดกรอบ ทิศทางและเป็นเครื่องมือให้กับครูในการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กให้มีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้ในแต่ละระดับ และองค์ประกอบของหลักสูตรได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาและประสบการณ์ การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผล ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรคือการนำหลักสูตรไปใช้หรือการจัดหลักสูตร อันได้แก่การที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรนำเอาหลักสูตรไปปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยมุ่งผลไปสู่ผู้เรียนเป็นหลัก ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้หรือการจัดหลักสูตรจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพและความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกๆ ฝ่าย ซึ่งการจัดหลักสูตรประกอบด้วยเตรียมการจัดหลักสูตร การดำเนินการจัดหลักสูตร และการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

ส่วนการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า หลายฝ่ายให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาระดับชั้นอนุบาล และปัจจุบันมีการคิดค้นและใช้วิธีการจัดกิจกรรมและการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กอย่างหลากหลาย แต่ยังพบปัญหาในการจัดการศึกษาอีกหลายด้าน เช่น ครูระดับชั้นอนุบาลขาดการขอความร่วมมือหรือขอคำปรึกษาจากผู้รู้ และผู้บริหารเพื่อแก้ปัญหาให้กับเด็ก ขาดการนิเทศและการบริหารวิชาการระดับอนุบาล ผู้บริหารไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก ครูผู้สอนไม่มีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนขาดประสบการณ์ในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก ครูมีปัญหาในการประเมินพัฒนาการเด็กและการจัดสื่อการเรียนการสอนรวมทั้งเครื่องเล่นสำหรับเด็ก เป็นต้น ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในระดับอนุบาลมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักสูตรไปใช้หรือการจัดหลักสูตรในทุกๆ ด้าน

จากเหตุผลและข้อสรุปดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจและต้องการศึกษาสภาพการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กวัยอนุบาล ซึ่งในปีการศึกษา 2544 โรงเรียนจำนวน 25 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทองได้รับการประเมินพัฒนาการเด็กระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 และผลการประเมินพัฒนาการโดยภาพรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในอันดับแรกของประเทศ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาสภาพการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนทั้ง 25 โรงเรียนดังกล่าว เพื่อประโยชน์ต่อบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาได้นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนและปรับปรุงการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กวัยอนุบาลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย